

اتاق بازرگانی صنایع معادن و کشاورزی کرمان

نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه های بومگردی

در راستای توسعه گردشگری پایدار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نقشه راه بهبود عملکرد ایستگاه های بوکردی

در راستای توسعه گردشگری پایدار

انبار بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان

پیشگستر آراد ماکن

عنوان گزارش: نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه های بومگردی در راستای توسعه گردشگری پایدار

سفارش دهنده: کمیسیون گردشگری اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان

ناظر: مرکز مطالعات اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان (با همکاری دکتر مجتبی یزدانپناه، دکتر محمد جهانشاهی، بتول علیزاده، عادل اشرف گنجویبی و سحر مومنی)

مجری: حامد سجادی

همکاران: علی قاضی زاده، دکتر محسن بدره

زمان اجرا: اردیبهشت لغایت دی ماه ۱۳۹۸ (ویرایش چهارم)

فهرست

تعاريف و اصطلاحات	۱۲
۱. فصل اول : پيش گفتار و بيان مساله	۱۶
۱-۱. روش شناسی طراحی نقشه راه	۱۸
۲. فصل دوم: پيش زمينه (مروری بر ادبيات نظری)	۲۰
۱-۲. مولفه‌های بنيادين بومگردی	۲۲
۲-۲. بومگردی و توسعه پايدار	۲۳
۳-۲. بومگردی، سياست‌گذاري کلان و اسناد بالادستی	۲۵
۳. فصل سوم: جايگاه بومگردی در گردشگری استان کرمان	۲۸
۱-۳. زون‌بندي اقامتگاه‌های بومگردی بر مبنای جغرافيا و اقليم اقامتگاه	۳۰
۲-۳. گونه‌شناسی (تپپولوژی) اقامتگاه‌های بومگردی بر مبنای انگيزه اجتماع گردشگران اقامتگاه	۳۱
۳-۳. گونه‌شناسی (تپپولوژی) اقامتگاه‌های بومگردی بر مبنای انگيزه موسسان	۳۳
۴-۳. جمع‌بندي ابعاد آريزایی اقامتگاه‌های بومگردی	۳۵
۱-۴-۳. آريزایی ابعاد اقتصادی با محوريت آسیب شناسی و راهکارهای پيشنهادی	۳۶

۳۹ ۲-۴-۳. ارزیابی ابعاد اجتماعی-فرهنگی با محوریت آسیب شناسی و راهکارهای پیشنهادی
۴۱ ۳-۴-۳. ارزیابی ابعاد زیست محیطی با محوریت آسیب شناسی و راهکارهای پیشنهادی
۴۴ ۴. فصل چهارم: ابعاد راهبردی توسعه‌ی بومگردی پایدار (بر مبنای ارزیابی وضعیت موجود و الگوهای بین‌المللی)
۴۶ ۱-۴. شاخصهای سنجش اثربخشی
۴۷ ۱-۱-۴. قابلیت تداوم و سود دهی اقتصادی
۴۹ ۲-۱-۴. رونق اقتصاد محلی
۵۰ ۳-۱-۴. افزایش اشتغال
۵۱ ۴-۱-۴. توزیع عادلانه منافع مالی و اجتماعی
۵۲ ۵-۱-۴. رضایت کامل گردشگری (بازدید کننده)
۵۳ ۶-۱-۴. مدیریت و کنترل محلی
۵۴ ۷-۱-۴. رفاه اجتماعی
۵۶ ۸-۱-۴. غنای فرهنگی
۵۷ ۹-۱-۴. حفاظت فیزیکی
۵۸ ۱۰-۱-۴. تنوع زیستی
۵۹ ۱۱-۱-۴. بهره‌وری منابع

- ۴-۱-۱۲. حفظ محیط زیست بکر و خالص ۶۱
۵. فصل پنجم: پروژه های محوری نقشه راه اقامتگاه های بومگردی ۶۳
- ۵-۱. کلیات پروژه (حوزه اثرگذاری، بودجه و زمانبندی) ۶۹
- ۵-۲. عنوان پروژه شماره ۱: بازآفرینی هویت نمادین مبتنی بر مولفه های اختصاصی جامعه محلی (به تفکیک مناطق هدف) ۷۲
- ۵-۲-۱. فازهای اصلی پروژه: ۷۲
- ۵-۲-۲. بودجه پروژه ۷۳
- ۵-۲-۳. برنامه زمانبندی پروژه ۷۴
- ۵-۳. عنوان پروژه شماره ۲: تدوین و اجرای راهبردهای بازاریابی هدفمند و رابطه مدار در دو سطح کلان (استان و مناطق هدف)، خرد (اقامتگاه بومگردی) ۷۵
- ۵-۳-۱. فازهای اصلی پروژه: ۷۵
- ۵-۳-۲. بودجه پروژه ۷۶
- ۵-۳-۳. برنامه زمانبندی پروژه ۷۷
- ۴-۵. عنوان پروژه شماره ۳: بکارگیری مدل بهینه زنجیره تأمین غذا، محصولات و خدمات محلی ۷۸
- ۴-۵-۱. فازهای اصلی پروژه: ۷۸
- ۴-۵-۲. بودجه پروژه ۷۹
- ۴-۵-۳. برنامه زمانبندی پروژه ۸۰

- ۵-۵. عنوان پروژه شماره ۴ : ارائه خدمات مهارت افزایی در مناطق محلی مرتبط با گردشگری بومگردی ۸۱
- ۵-۵-۱. فازهای اصلی پروژه: ۸۱
- ۵-۵-۲. بودجه پروژه ۸۲
- ۵-۵-۳. برنامه زمانبندی پروژه ۸۳
- ۵-۶. عنوان پروژه شماره ۵ : ساماندهی اکوسیستم بومگردی با محوریت مشارکت تمامی ذی نفعان ۸۵
- ۵-۶-۱. فازهای اصلی پروژه: ۸۵
- ۵-۶-۲. بودجه پروژه ۸۶
- ۵-۶-۳. برنامه زمانبندی پروژه ۸۷
- ۵-۷. عنوان پروژه شماره ۶ : ساماندهی خدمات زیرساختی به مناطق هدف ۸۸
- ۵-۷-۱. فازهای اصلی پروژه: ۸۸
- ۵-۷-۲. بودجه پروژه ۸۹
- ۵-۷-۳. برنامه زمانبندی پروژه ۹۱
- ۵-۸. عنوان پروژه شماره ۷ : تعیین سازوکار حمایت و پشتیبانی با توجه به عملکرد واحدها ۹۲
- ۵-۸-۱. فازهای اصلی پروژه: ۹۳
- ۵-۸-۲. بودجه پروژه ۹۴

- ۳-۸-۵. برنامه زمانبندی پروژه ۹۵
- ۹-۵. عنوان پروژه شماره ۸ : تعیین ضوابط بنیادین ۹۶
- ۱-۹-۵. فازهای اصلی پروژه: ۹۶
- ۲-۹-۵. بودجه پروژه ۹۷
- ۳-۹-۵. برنامه زمانبندی پروژه ۹۹
- ۱۰-۵. عنوان پروژه شماره ۹ : بازنمایی (جامه عمل پوشاندن) هویت نمادین (به تفکیک مناطق هدف) ۱۰۱
- ۱-۱۰-۵. فازهای اصلی پروژه: ۱۰۱
- ۲-۱۰-۵. بودجه پروژه ۱۰۲
- ۳-۱۰-۵. برنامه زمانبندی پروژه ۱۰۴
- ۱۱-۵. عنوان پروژه شماره ۱۰: مدیریت اجرای طرح، جمع بندی نتایج و تدوین نظام نامه توسعه بومگردی ۱۰۵
- ۱-۱۱-۵. فازهای اصلی پروژه: ۱۰۵
- ۲-۱۱-۵. بودجه پروژه ۱۰۷
- ۵-۱۱-۳. برنامه زمانبندی پروژه ۱۰۹
- ۱۲-۵. مدل پیشنهادی اجرای پروژه‌های نقشه راه ۱۱۱
۶. منابع ۱۱۵

فهرست جداول

- جدول ۱: اصطلاحات و تعاریف علمی و عملیاتی مرتبط با بومگردی ۱۲
- جدول ۲: آمار اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان (اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان کرمان، ۱۳۹۸) ۲۸
- جدول ۳: مقایسه گونه شناختی اقامتگاه‌های بومگردی بر مبنای نگرش گردشگران ۳۲
- جدول ۴: ارزیابی آسیب‌شناختی ابعاد اقتصادی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان ۳۶
- جدول ۵: ارزیابی آسیب‌شناختی ابعاد اجتماعی-فرهنگی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان ۳۹
- جدول ۶: ارزیابی آسیب‌شناختی ابعاد زیست محیطی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان ۴۱
- جدول ۷: راهبرد و ابعاد محوری فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی (مبنتی بر اسناد بین‌المللی و تحلیل یافته‌های میدانی) ۴۵
- جدول ۸: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد قابلیت تداوم و سود دهی اقتصادی (World Tourism Organization, 2004) ۴۷
- جدول ۹: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد رونق اقتصاد محلی (World Tourism Organization, 2004) ۴۹
- جدول ۱۰: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد افزایش اشتغال (World Tourism Organization, 2004) ۵۰
- جدول ۱۱: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد توزیع عادلانه منافع مالی و اجتماعی (World Tourism Organization, 2004) ۵۱
- جدول ۱۲: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد رضایت کامل گردشگری (بازدید کننده) (World Tourism Organization, 2004) ۵۲
- جدول ۱۳: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد مدیریت و کنترل محلی (World Tourism Organization, 2004) ۵۳

- جدول ۱۴: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد رفاه اجتماعی (World Tourism Organization, 2004) ۵۴
- جدول ۱۵: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد غنای فرهنگی (World Tourism Organization, 2004) ۵۶
- جدول ۱۶: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد حفاظت فیزیکی (World Tourism Organization, 2004) ۵۷
- جدول ۱۷: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد تنوع زیستی (World Tourism Organization, 2004) ۵۸
- جدول ۱۸: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد بهره وری منابع (World Tourism Organization, 2004) ۶۰
- جدول ۱۹: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد حفظ محیط زیست بکر و خالص (World Tourism Organization, 2004) ۶۱
- جدول ۲۰: کلیات پروژه‌های ده‌گانه نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی ۶۹
- جدول ۲۱: تفکیک پروژه‌ها در سه محور عمرانی، بازاریابی و جلب مشارکت ذی نفعان و سیاستگذاران ۱۱۰

فهرست اشکال

- شکل ۱: اهداف هفده گانه توسعه پایدار (World Tourism Organization, 2017) ۲۱
- شکل ۲: مولفه‌های بنیادین اکوتوریسم در پروتکل‌های جهانی (سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) ۲۳
- شکل ۳: سوالات هفتگانه سیاستی در طراحی راهبرد اکوتوریسم (Higham, 2007) ۲۵
- شکل ۴: بخش‌بندی (segmentation) پروژه‌ها ۶۵
- شکل ۵: الگوی پیوند میان پروژه‌ها با آسیب‌شناسی و بخش‌بندی (الف) ۶۷
- شکل ۶: الگوی پیوند میان پروژه‌ها با آسیب‌شناسی و بخش‌بندی (ب) ۶۸
- شکل ۷: محور زمانی پروژه‌های نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی ۷۱
- شکل ۸: مدل پیشنهادی اجرای پروژه‌ها نقشه راه ۱۱۴

تعاریف و اصطلاحات

جدول ۱: اصطلاحات و تعاریف علمی و عملیاتی مرتبط با بومگردی^۱

اصطلاحات	تعاریف
اکوتوریسم (Ecotourism)	سفری مسئولانه به نواحی طبیعی می‌داند که به حفظ محیط زیست و پایداری رفاه مردم محلی می‌انجامد. (TIES: 1991)
گردشگری پایدار (Sustainable Tourism)	نوعی از گردشگری که منطبق با نیازهای جاری مناطق گردشگری و جامعه میزبان است و در عین حال فرصت‌های آینده را نیز حفظ می‌کند و ارتقاء می‌بخشد. (TIES: 1991)
گردشگری طبیعت‌گرد (Nature-Based Tourism)	هر نوع گردشگری که محیط زیست طبیعی را به دلیل جذابیت‌ها و فضاهايش در درجه اول قرار می‌دهد. (TIES: 1991)
گردشگری ماجراجو (Adventure Tourism)	نوعی از گردشگری طبیعت‌گرد که عنصر خطرپذیری، سطح بالایی از تقلاي جسمانی و نیاز به مهارت تخصصی را مورد توجه قرار می‌دهد. (TIES: 1991)
گردشگری جغرافیایی (Geotourism)	نوعی از گردشگری که ویژگی جغرافیایی یک مکان را حفظ می‌کند یا ارتقاء می‌دهد؛ مفهوم مکان شامل محیط زیست، موارث، زیبایی شناسی و فرهنگ و رفاه ساکنان می‌شود. (TIES: 1991)
گردشگری مسئولانه (Responsible Tourism)	توریستی که منافع جوامع محلی را به حداکثر می‌رساند، اثرات اجتماعی یا زیست محیطی را به حداقل کاهش می‌دهد، به مردم محلی کمک می‌کند تا فرهنگ‌ها و زیست‌بوم‌ها یا گونه‌های شکننده خود را حفظ کنند. (TIES: 1991)

^۱ سایر منابع: (همایون، ۱۳۸۴: ۲۱-۲۲)، (اکبری و قرخلو، ۱۳۸۹: ۲۴، ۵۶)، (ایمانی خوشخو و علی‌زاده، ۱۳۹۴: ۵۲) و (کریمی دستنایی، ۱۳۹۵).

^۲ انجمن بین‌المللی اکوتوریسم

**گردشگری حامی فقرا
(Pro-Poor Tourism)**

نوعی از گردشگری که نتیجه آن افزایش منابع خاص فقرا می‌باشد. (TIES: 1991)

**گردشگری انبوه
(Mass Tourism)**

نوعی از گردشگری در مقیاس کلان است که عموماً با استراحتگاه‌های دریایی و آفتابی پیوند دارد و با خصوصیات از قبیل مالکیت فراملی، حداقل منافع اقتصادی مستقیم برای اجتماعات مقصد، فصلی بودن و ... مشخص می‌شود. (TIES: 1991)

**اقامتگاه بومگردی^۳
(Ecolodge)**

الف. اقامتگاه‌هایی که در محیط‌های طبیعی و بومی با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی، بافت تاریخی و سیمای طبیعی منطقه تاسیس شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی و توجه به تنوع اقلیم، زمینه حضور گردشگران را با کیفیتی قابل قبول و تعریف شده فراهم می‌نمایند.^۴

ب. اقامتگاه‌های بومگردی، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط‌های طبیعی و بومی با رعایت اصول پایداری زیست محیطی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و سازگار با معماری بومی، بافت تاریخی و سیمای طبیعی منطقه اقامتگاه ایجاد، احیا و یا بهره برداری شده و ضمن حداکثر تعامل با جوامع محلی و توجه به تنوع اقلیم و طبیعت، زمینه حضور گردشگران را برای تجربه زندگی در محیط طبیعی و بومی فراهم می‌نمایند.^۵

جامعه محلی

واحدهای اجتماعی که با منابع طبیعی و قلمرو مشخص خود دارای وابستگی منسجم و تاریخی هستند. این اجتماع از جنبه‌های متفاوتی از معیشت بومی برخوردار ولی در ارتباط با یکدیگرند. (G.B.Feyerabend, 2007)

^۳ در این بخش دو تعریف از دو سند رسمی که طی سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۸ از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی منتشر شده، ارائه گردیده است. مقایسه این دو تعریف، می‌تواند تفاوت نگرش سیاستگذاران را طی پیاده‌سازی این سیاست نمایان سازد.

^۴ شرح مشخصات و ضوابط ساخت، بهره برداری و درجه بندی اقامتگاه‌های بوم گردی کشور، معاونت گردشگری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۹۳: ۲.

^۵ ضوابط بهره برداری، ارزیابی و درجه بندی اقامتگاه‌های بوم گردی، معاونت گردشگری - اداره کل نظارت و ارزیابی خدمات گردشگری، ۱۳۹۸: ۳.

<p>مسافر کسی است که بین دو ناحیه جغرافیایی مختلف برای هر هدفی و برای هر دوره زمانی جابه‌جا می‌شود. (IRTS, 2008, بند ۲-۴)</p>	<p>مسافر (Traveler)</p>
<p>فردی که به مقصدی مشخص (خارج از محدوده معلوم خود) و برای هدفی مشخص (تفریح، فراغت، کار، تجارت و ...) غیر از استخدام شدن در مقصد، به مدت کمتر از یک سال سفر می‌کند. (IRTS, 2008, بند ۲-۶ و ۲-۱۳)</p> <p>بازدیدکنندگان به دو گروه تقسیم می‌گردند که عبارتند از: گردشگران و بازدیدکنندگان یک روزه.</p> <p>لازم به ذکر است که برای سهولت در تحلیل‌ها، معمولاً در متون گردشگری و به خصوص در تحلیل‌های اقتصادی، گردشگران و بازدیدکنندگان را یک گروه در نظر می‌گیرند.</p>	<p>بازدید کننده (Visitor)</p>
<p>بازدیدکننده‌ای بدون اقامت شبانه را «بازدید کننده روزانه» (Same day visitor) می‌نامند. اگرچه اغلب بازدیدکنندگان روزانه را افراد بومی هستند ولی موارد بین‌المللی آن هم وجود دارد خصوصاً در کشورهای نسبتاً کوچک. (IRTS, 2008, بند ۲-۱۳)</p>	<p>بازدید کنندگان یک روزه (Same day visitor)</p>
<p>بازدیدکننده‌ای که مدت زمان مسافرت وی بیش از یک شبانه روز طول بکشد و عملاً یک شب در کشور مرجع دارای اقامت شبانه باشد. (IRTS, 2008, بند ۲-۱۳)</p> <p>در مجموع گردشگری به سه گروه طبقه‌بندی می‌شود که عبارتند از گردشگری بومی، گردشگری بین‌المللی ورودی و گردشگری بین‌المللی خروجی</p>	<p>گردشگر (Tourist)</p>
<p>شامل فعالیت‌های یک بازدیدکننده مقیم در قلمرو قانونی کشور مرجع می‌باشد.</p>	<p>گردشگری بومی (Domestic tourism)</p>
<p>شامل فعالیت‌های یک بازدیدکننده غیرمقیم در قلمرو قانونی کشور مرجع می‌شود. (کشور مرجع/مقصد محوریت در تحلیل دارد)</p>	<p>گردشگری بین‌المللی ورودی (Inbound tourism)</p>

^۶ سند پیشنهادی بین‌المللی آمارهای گردشگری (International recommended tourism statistics)

گردشگری بین‌المللی خروجی
(Outbound tourism)

شامل فعالیت‌های یک بازدیدکننده غیرمقیم در قلمرو قانونی کشور مرجع می‌شود. (کشور مبدا محوریت در تحلیل دارد)

۱. فصل اول : پیش‌گفتار و بیان مساله

توجه به گردشگری به مثابه یکی از صنایع موثر در توسعه جوامع، در چند دهه‌ی اخیر جان تازه‌ای یافته است. اگرچه پیش از آن و خصوصاً در قرن بیستم میلادی، ابعاد وسیعی از این صنعت مورد بهره‌برداری قرار گرفت اما مواجهه با نتایج نامطلوب و آسیب‌زای آن به‌ویژه در رابطه با تخریب محیط زیست، دگرگون کردن سبک زندگی جوامع محلی در تعاملات اجتماعی و زیست محیطی خویش، و بهره‌برداری بی‌محابا از منابع، ضرورت تجدید نظر جدی در این عرصه را گوشزد کرد. در واقع راهبرد توده‌ای و منفعت‌گرایانه به گردشگری نه تنها منابع محیطی و فرهنگی را در مخاطره قرار می‌دهد، بلکه انگیزه حضور گردشگران جدید در مناطق هدف را نیز از میان خواهد برد و نتیجه‌ای جز نابودی فضای کسب و کار و اقتصاد گردشگری در پی نخواهد داشت. از این رو توجه به ابعاد جدید گردشگری نظیر طبیعت‌گردی و بومگردی را می‌توان حاصل گسترش رویکرد اصلاحی نسبت به همین معضل تلقی نمود که در عین بهره‌مندی اقتصادی، نگاهی مسئولانه را در میان گردشگران ترویج می‌کند.

نزدیک به یک دهه از به رسمیت شناخته شدن اقامتگاه‌های بومگردی به‌عنوان یکی از ارکان اقامتی توسعه بومگردی و طبیعت‌گردی می‌گذرد؛ گرچه پیش از آن نمونه‌های موفق در ایران وجود داشته‌است. روند توسعه کمی این واحدهای اقامتی با سرعت قابل ملاحظه‌ای در کل کشور پی‌گرفته شد. استان کرمان نیز بواسطه‌ی ظرفیت‌های گردشگری، به ویژه آثار متعدد ثبت جهانی، و نیز خلاء و کمبود ظرفیت‌های اقامتی در سبد گردشگری، جایگاهی برتر به خود اختصاص داد. ناگفته نماند که توانمندی اجرایی و مدیریتی کارشناسان و مدیران اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان کرمان در تسهیلگری گسترده و جذب جامعه‌ی محلی غیر قابل انکار است. این موضوع سبب ایجاد فرصت‌های جدید شغلی و حتی در موارد - مانند شهداد- موجب مهاجرت معکوس و بازگشت به روستا شد.

نکته مهم در این زمینه آن بود که در مسیر توسعه بومگردی علاوه بر توسعه کمی، توجه به ابعاد کیفی آن نیز همواره مورد تاکید فعالان این عرصه بوده است. چرا که بسیاری از موسسان واحدهای اقامتی بومگردی، سابقه فعالیت پیشین در عرصه‌ی گردشگری نداشتند و بعلاوه اغلب برای تجهیز واحد خود، از الگوهای تامین مالی نظیر وام بانکی بهره برده‌اند که در صورت برآورده نشدن انتظارات مالی در این زمینه، الگوی درآمدی دیگری برای بازپرداخت نخواهند داشت. از سوی دیگر اگرچه با ثبت جهانی چند اثر، گردشگری کرمان وارد فرایند تازه‌ای شد اما رشد سریع اقامتگاه‌های بومگردی خطر برهم‌زدن الگوی عرضه و تقاضا را محتمل می‌نمود چراکه برخی از

این واحدها چندان به الگوی بومگردی مطابق تعاریف بین‌المللی وفادار نبودند و کمتر به جلب سلاقی جدید اقدام می‌کردند. در این راستا، کمیسیون گردشگری و خدمات اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان با درک این ضرورت، در سال ۱۳۹۵ اقدام به طرح مساله و انجام پژوهشی در رابطه با آسیب‌شناسی توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در سطح استان کرمان نمود. رویکرد اصلی در این رابطه پیوند میان الگوهای بین‌المللی و یافته‌های بومی بود. نتیجه مطالعات میدانی و تحلیل‌های کارشناسی این پروژه، ارزیابی ابعاد مختلف تاثیرات گسترش اقامتگاه‌های بومگردی در سه حوزه اصلی اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی و دوازده بعد بود. از آنجا که این مشکل محدود به کرمان نبود و در پی درخواست برخی از فعالان در این زمینه، بخشی از نتایج این پروژه در قالب کتاب «اقامتگاه‌های بومگردی؛ از مفهوم تا اجرا» در سال ۱۳۹۷ منتشر شد و در اختیار سایر استان‌های نیز قرار گرفت.^۷ در ادامه و به منظور تکمیل این روند، پژوهشی با محوریت طراحی نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی شکل گرفت که متن پیش رو گزارش نهایی این پژوهش است. مهمترین هدف صورت بندی این پژوهش ارائه رویه ای اجرایی (نقشه راه) برای رفع موانع و استفاده از فرصتهایی است که در گام پیشین (آسیب‌شناسی توسعه اقامتگاه‌های بومگردی) شناسایی شده بودند.

در این نوشتار، ابتدا ابعاد روش‌شناسی پژوهش معرفی می‌گردد تا منطق علمی و عملی جمع‌آوری داده‌ها و استخراج گام به گام نتایج در اختیار مخاطبان قرار گیرد. در فصل دوم (پیش‌زمینه)، مولفه‌های بنیادین بومگردی و نحوه تلاقی آن با توسعه پایدار شرح داده شده است، ضمن اینکه با رجوع به اسناد بالادستی، سیاست‌گذاری کلان در این رابطه با محوریت برنامه ششم توسعه نیز بیان شده است. در ادامه شرح مختصری از آسیب‌شناسی وضعیت موجود اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان از منظرهای گوناگون مطرح شده تا بتوان بر مبنای این نقاط قوت و ضعف، گام بعدی را استوار نمود. در فصل سوم اهداف بومگردی پایدار بر مبنای ارزیابی وضعیت گذشته و حال، تبیین شده است. همانگونه که پیش‌تر بیان گردید، توجه همزمان به اهداف گردشگری پایدار و راهبردهای بین‌المللی و نیز وضعیت اکنون استان کرمان، از راهبردهای اصلی نگارندگان است. بر این اساس و به منظور ملموس و عینی‌تر نمودن اهداف و نیز قابلیت سنجش کیفیت دستیابی به آن‌ها پس از پیاده‌سازی نقشه راه، شاخص‌های سنجش اثربخشی در سه بعد کلان اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی در فصل چهارم ارائه گردید. در فصل بعد، ده پروژه‌ی محوری نقشه راه اقامتگاه‌های

^۷ به دلیل خلاء مطالعات در زمینه گردشگری بوم گردی در سطح کشور و به درخواست کمیسیون گردشگری اتاق ایران و همراهی بنیاد ایران‌شناسی و مرکز کرمان‌شناسی، بخشی از نتایج کمیسیون گردشگری و مرکز مطالعات

بومگردی و جوانب اجرایی آن‌ها، مطرح شده و نهایتاً مدل پیشنهادی اجرای پروژه‌های نقشه راه نیز صورت‌بندی شده است. چنان که پیش‌تر بیان گردید، کتاب «اقامتگاه‌های بومگردی؛ از مفهوم تا اجرا» جایگاه سندی پیشتیبیان را برای این گزارش ایفا می‌کند. از این رو سعی شده است تا حد امکان اختصار کلام رعایت شود و مطالب تفصیلی واگذارده شود تا مخاطبان در صورت نیاز به کتاب مذکور مراجعه نمایند.

۱-۱. روش شناسی طراحی نقشه راه

ارائه نگرشی منسجم و سامان‌مند از روند اجرای این پروژه دارای اهمیت ویژه‌ای است چراکه موجب می‌شود تا چگونگی استخراج داده‌ها و سپس تحلیل آن‌ها قابل شناسایی گردد. حاصل این شفافیت تسهیل امکان ارزیابی انتقادی و شناسایی خلل‌های احتمالی به تفکیک مراحل اجرایی است.

فاز ابتدایی این طرح شناسایی چارچوب مفهومی بومگردی و مولفه‌های مرتبط با آن در منابع تخصصی بود که با بهره‌گیری از منابع آکادمیک صورت پذیرفت. در ادامه با مراجعه به اسناد بالادستی، راهبردهای کلان مرتبط با توسعه اکوتوریسم و بومگردی در ایران، اهداف راهبردی و الگوهای عملیاتی مدنظر سیاست‌گذار در این زمینه مشخص گردید (تحلیل اسنادی). بر این مبنا و با تکیه بر آمار ثبت شده در اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان کرمان در رابطه با اقامتگاه‌های بومگردی، ابعاد میدان پژوهش شناسایی گردید. از آن جا که رویکرد پژوهش و منطق روش‌شناختی حاکم بر آن کیفی (Qualitative research) بود، از روش نمونه‌گیری نظری (Theoretical sampling) استفاده شد. در این روند سعی گردید طی فرایندی مستمر و پیوسته داده‌ها جمع‌آوری، کدگذاری و تحلیل شوند تا در نهایت اشباع نظری (Theoretical saturation) حاصل شود و عملاً یافته‌ی جدید و قابل اعتنایی به‌دست نیاید. بدین منظور با مراجعه به پانزده شهر استان کرمان سعی شد تا تنوع قابل قبولی از جغرافیاهای گوناگون ایجاد اقامتگاه‌ها از قبیل مرکز و شهرستان‌های اصلی استان، مناطق ثبت جهانی و ثبت ملی (مانند شهداد و میمند)، روستاهای دورافتاده (مانند علی‌آباد پشت ریگ در شهرستان ریگان) پوشش داده شود. در مطالعات میدانی و جمع‌آوری داده‌ها با ۱۰۲ نفر از متصدیان اقامتگاه‌های بومگردی، کسب و کارهای مرتبط و ذی‌نفع نظیر راهنمایان گردشگری، آموزشگاه‌های حوزه گردشگری و فعالان خصوصی گردشگری، کارشناسان و مدیران سازمان‌های دولتی مرتبط و جامعه محلی مصاحبه تخصصی صورت گرفت که شناسایی هر گروه با بهره‌گیری از تکنیک نمونه‌گیری انباشتی صورت پذیرفت (تکنیک‌های مورد استفاده در اخذ داده از جامعه هدف، عبارتند از مشاهده مشارکتی (بصورت منقطع و در تمامی بازه زمانی اجرای پروژه) و انواع مصاحبه در قالب‌های مصاحبه ساخت‌یافته (structured

(interview) و نیمه‌ساخت یافته (semi-structured interview)، مصاحبه روایی (Narrative interview)، مصاحبه اپیزودیک (Episodic interview)، گروه متمرکز کانونی (Focus Group).

در تحلیل داده‌های میدانی نیز از تحلیل آمار ثبتي اداره کل ميراث فرهنگي، گردشگري و صنايع دستي استان کرمان و نیز تحلیل مضمون (Thematic analysis) بهره‌گیری شده است. در نهایت تمامی گزاره‌های استخراج شده خصوصاً دو محور آسیب شناسی و پیشنهادات سیاستی در ۱۲ بعد کلان سیاستی با محوریت ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و محیط زیستی مورد تجمیع قرار گرفت. در ادامه به منظور سامان‌دهی پروژه‌های پیشنهادی جامعه هدف در قالب بخش‌بندی (segmentation) به سه بخش اقامتگاه‌ها، اجتماع محلی و سایر کسب و کارهای ذی‌نفع و نیز نهادهای حاکمیتی تفکیک گردید و ذیل هریک برنامه‌ها (Program) و نهایتاً پروژه‌هایی طراحی و صورت‌بندی شد. ناگفته نماند که هر پروژه علاوه بر پیوند با جامعه‌ی هدف مشخص، با ابعاد دوازده‌گانه اعم از پیشنهادات سیاستی و مقولات آسیب‌شناختی مرتبط بود که حاصل آن استحکام پروژه‌ها و پوشش حداکثری مسائل شناسایی شده است. در فرایند طراحی پروژه‌ها علاوه بر دو سویه‌ی ذکر شده (بخش‌بندی جامعه هدف و پیشنهادات سیاستی مبتنی بر آسیب‌شناسی) از یافته‌ها و برنامه‌های نهادهای معتبر بین‌المللی مانند سازمان تجارت جهانی (World Trade Organization)، جامعه بین‌المللی اکوتوریسم (The International Ecotourism Society)، سازمان جهانی گردشگری (United Nation World Tourism Organization)، انجمن جهانی سفر و گردشگری (World Travel and Tourism Council)، سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی (Organization of Economic Cooperation and Development) بهره‌گیری شد تا پیوند دقیقی میان مسائل و راهکارهای بومی و جهانی حاصل شود. طراحی فرایند اجرایی پروژه‌های نقشه راه از اهمیت بسیار زیادی برخوردار بود. بدین منظور پس از مصاحبه با کارشناسان و متخصصان اجرایی، در بخش پایانی گزارش الگوی مدیریت طرح صورت‌بندی و پیشنهاد گردید. همچنین با توجه به محوریت رفع آسیب‌های و تقویت فرصت‌ها و نقاط قوت، شاخص‌هایی کمی ذیل هر یک از ابعاد دوازده‌گانه و در سه بخش وضعیت موجود، عرصه سیاستگذاری و نیز اجتماع محلی و گردشگران طراح شد که در این میان اسناد بین‌المللی خصوصاً «کتاب راهنما در زمینه شاخص‌های توسعه پایدار مقاصد گردشگری» نقش مهمی را ایفا نمودند.

⁸ Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook:2004

۲. فصل دوم: پیش زمینه^۱ (مروری بر ادبیات نظری)

گردشگری از دیرباز خصوصاً طی چند قرن اخیر به‌عنوان یکی از عناصر مطرح در اقتصاد جهانی مورد توجه قرار گرفته است. اما در این میان یکی از گسترده‌ترین الگوها در این صنعت گردشگری انبوه (Mass Tourism) به شمار می‌رود که سابقه‌ای طولانی دارد. ترویج این الگوی طی قرن بیستم میلادی رشد چشمگیری داشت. این نوع از گردشگری به واسطه‌ی آن که به عنوان عامل تخریب اکوسیستم و ساختارهای فرهنگی و اجتماعی جوامع بومی محسوب می‌شود، مورد انتقاد قرار گرفته است. البته این نوع مواجهه‌ی نامناسب با محیط پیرامونی‌اش صرفاً در زمینه‌ی گردشگری رخ نداده بود بلکه در عرصه‌های گوناگونی از فعالیت توسعه محور انسان مدرن به چشم می‌خورد. در انتقاد به این الگوی کلاسیک از توسعه، رویکردهای گوناگونی ظهور کردند که یکی از این موارد، «توسعه پایدار» بود. مفهوم توسعه پایدار از پیوند میان مفاهیم «محیط زیست» و «توسعه» به وجود آمده است. این رویکرد از منظر معرفتی و شناختی، از نظریه «نظام‌های بوم‌شناختی» مایه گرفت و هدفش دستیابی به سطوح تازه‌ای از کنترل و نظارت ساختارمند بر بهره‌برداری از محیط و منابع است. بر این اساس، مفهوم توسعه پایدار بر پایه‌ی سه ایده بنیادین شکل گرفته است که عبارتند از: «برابری میان نسل‌ها در برآوردن نیازهای خویش، ایجاد تعامل میان نیازهای اقتصادی و نیازهای محیطی با هدف حفظ منابع تجدید ناپذیر و کاهش مضرات و مخاطرات ناشی از صنعتی شدن و آلودگی فزاینده‌ی آن». در همین راستا مفهوم گردشگری پایدار نیز صورت‌بندی گردید و از سوی نهادهای بین‌المللی مورد توجه قرار گرفت. سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) در تعریف گردشگری پایدار آن را «نوعی از گردشگری می‌داند که «تاثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در موقعیت فعلی و آینده مورد توجه کامل قرار می‌دهد و نیازهای بازدیدکنندگان، صنعت، محیط زیست و جوامع میزبان را برطرف می‌نماید» (UNWTO and UNEP, 2005). بر این اساس در هفتادمین جلسه مجمع عمومی سازمان ملل متحد (سپتامبر ۲۰۱۵)، هدفه کلان توسعه پایدار (SDGs) و ۱۶۹ هدف مرتبط با آن را برای دستیابی به توسعه تا سال ۲۰۳۰ میلادی، تصویب نمودند.

^۱ مطالب مطرح شده در این بخش با تکیه بر کتاب «اقامتگاه‌های بوم‌گردی: از مفهوم تا اجرا» به‌عنوان پروژه و سند پشتیبان طرح شده است.

¹ Sustainable Development Goals (SDGs)

شکل ۱: اهداف هفده گانه توسعه پایدار (World Tourism Organization, 2017)

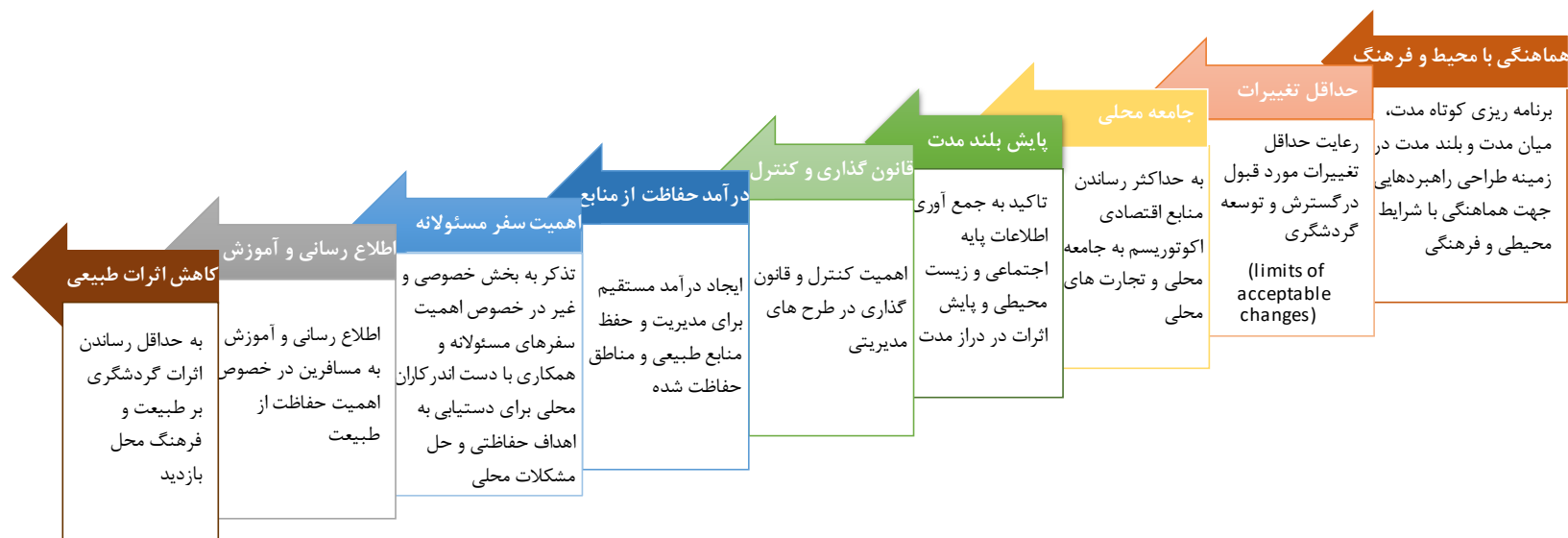
همگرا با این رویکرد در اواخر قرن بیستم میلادی و همچنین اوج گرفتن دغدغه‌های گسترده در زمینه حفظ و توجه به فرهنگ‌های بومی و نیز حفاظت از محیط زیست به عنوان دو سرمایه جهانی غیرقابل تجدید و حیاتی، رویکردهایی تحت عنوان گردشگری بدیل (Alternative Tourism) مطرح گردید که بومگردی یکی از الگوهای مطرح در این زمینه است.

۲-۱. مولفه‌های بنیادین بومگردی

انجمن بین‌المللی اکوتوریسم (TIES: 1991) اکوتوریسم را سفری مسئولانه به نواحی طبیعی می‌داند که به حفظ محیط زیست و پایداری رفاه مردم محلی می‌انجامد. بر مبنای تعریف اتحادیه جهانی حفاظت (World Conservation Union: 1996) نیز اکوتوریسم عبارت است از «سفری مسئولانه از نظر محیط زیستی که به منظور لذت بردن از مناطق نسبتاً بکر طبیعی (و هر گونه ویژگی‌های فرهنگی موجود در منطقه از گذشته و حال) ترتیب داده می‌شود و باعث ترویج محیط زیست می‌گردد. در طول این سفر، گردشگران حداقل تأثیرات منفی را بر منابع طبیعی می‌گذارند و مردم بومی در سود حاصل از فعالیت‌های اجتماعی-اقتصادی شریک می‌شوند».

جذابیت حضور در فضای جامعه محلی و درک الگوهای همگرای بومی در همزیستی با طبیعت برای این گروه از گردشگران، توجه به ظرفیت اقامتی جوامع محلی را در پی داشت. از سوی دیگر لزوم مشارکت جامعه محلی در منافع حاصل از اکوتوریسم موجب گردید تا این اماکن اقامتی گسترش یابند. در ضوابط بهره‌برداری، ارزیابی و درجه‌بندی اقامتگاه‌های بومگردی (۱۳۹۸)، این واحدهای اقامتی اینگونه تعریف شده‌اند: «اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط‌های طبیعی و بومی با رعایت اصول پایداری زیست محیطی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و سازگار با معماری بومی، بافت تاریخی و سیمای طبیعی منطقه اقامتگاه ایجاد، احیا و یا بهره‌برداری شده و ضمن حداکثر تعامل با جوامع محلی و توجه به تنوع اقلیم و طبیعت، زمینه حضور گردشگران را برای تجربه زندگی در محیط طبیعی و بومی فراهم می‌نماید». در مجموع می‌توان اصول راهبردی مشخصی را به منظور دستیابی به الگوی اکوتوریسم در سطح مدیریت کلان و میانی مطرح نمود که به شرح ذیل است:

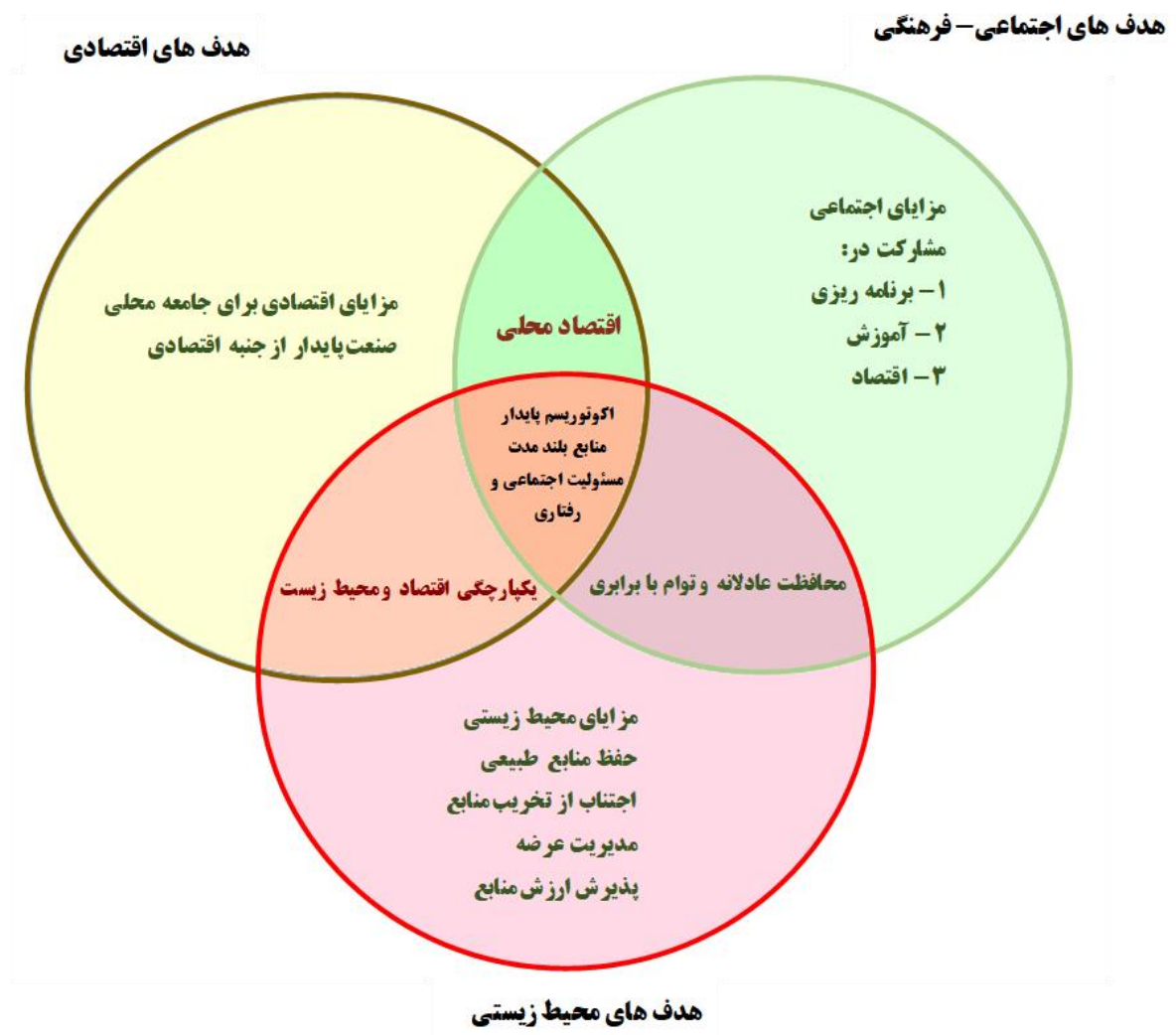
¹ Ecolodge ¹

شکل ۲: مولفه‌های بنیادین اکوتوریسم در پروتکل‌های جهانی (World Tourism Organization)

۲-۲. بومگردی و توسعه پایدار

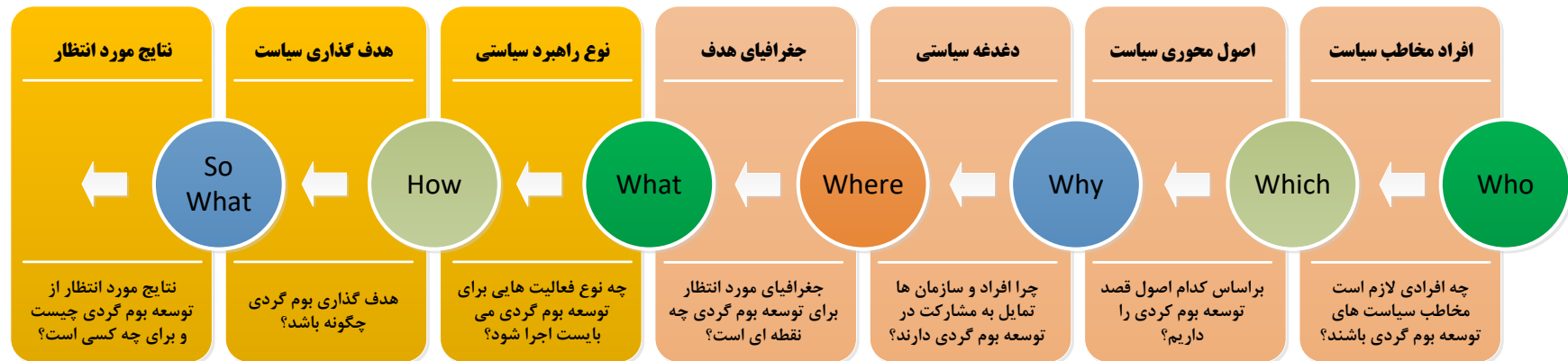
مفهوم همه جانبه پایداری و گردشگری پایدار را می‌توان به‌عنوان هسته مرکزی راهبرد بومگردی معرفی نمود. در واقع پدیده‌ای می‌تواند پایدار باشد که بر تمامی فشارها و تکانه‌های ناگهانی غلبه نماید و در عین حال نه‌تنها برای جبران کمبودها به استفاده بی‌رویه از منابع اقدام نکند بلکه بهره‌برداری آسیب‌زایی نیز انجام ندهد. البته در این تعاریف، منابع صرفاً به منابع حوزه محیط زیست منحصر نمی‌شود بلکه در چهار گروه منابع طبیعی، منابع محیطی، منابع اقتصادی و منابع سازمانی تفکیک گردیده‌اند. برنامه زیست محیطی سازمان ملل متحد (United Nations Environment Programme: UNEP) و سازمان تجارت جهانی (World Trade Organization: WTO) گردشگری پایدار را چنین معرفی می‌کنند: «راهبردی به سمت مدیریت جامع منابع تجدید شونده به نحوی که نیازهای اقتصادی، اجتماعی و زیباشناختی به گونه‌ای برآورده شود که یکپارچگی فرهنگی، فرایندهای بوم‌شناختی ضروری، تنوع اکولوژیک و سیستم‌های حیات‌بخش حفظ شود».

شکل ۲-۳: ابعاد سه گانه اکوتوریسم پایدار (منبع: زاهدی، ۱۳۸۵)

۲-۳. بومگردی، سیاست‌گذاری کلان و اسناد بالادستی

با توجه به نوبنیاد بودن بومگردی و مفاهیم مرتبط با آن در فضای سیاست‌گذاری گردشگری ایران، تبیین ابعاد مختلف پیاده‌سازی آن از منظر سیاست‌گذاری مهم است. از این رو پاسخ به سوالات هفتگانه سیاستی در رابطه با طراحی راهبرد اکوتوریسم اهمیت دو چندانی دارد. لازم به ذکر است که چهار پرسش سیاستی نخست (افراد مخاطب سیاست، اصول محوری سیاست، دغدغه سیاستی، جغرافیای هدف) بصورت تفصیلی در کتاب «اقامتگاه‌های بومگردی؛ از مفهوم تا اجرا» مورد بررسی قرار گرفته است و البته در این نوشتار به اختصار به این موارد اشاره شده است. سه سوال دیگر شامل نوع راهبرد سیاستی، هدف‌گذاری سیاست و نتایج مورد انتظار، بصورت ویژه در این گزارش مورد توجه قرار گرفته است.

شکل ۳: سوالات هفتگانه سیاستی در طراحی راهبرد اکوتوریسم (Higham, 2007)

اگرچه توسعه اولیه‌ی اقامتگاه‌های بومگردی در دولت دهم سامان یافت اما با شروع فعالیت دولت یازدهم و دوازدهم، تمرکز ویژه‌ای بر این عرصه صورت گرفت. به گونه‌ای که بنا بر آمار اعلامی مسئولان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، از کمتر از ۳۰ واحد اقامتی در ابتدا دولت یازدهم به بیش از ۴۰۰ واحد در ابتدای دولت دوازدهم گسترش یافته است. همچنین به نقل از خبرگزاری ایرنا و طبق گفته علی اصغر مونسان، وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، در اوایل تابستان ۱۳۹۸ این تعداد به یک‌هزار و ۵۶۰ اقامتگاه‌های بومگردی رسیده است و راهبرد دولت آن بود که تا پایان سال ۱۳۹۸ این تعداد را دو هزار واحد بومگردی برساند. از سوی دیگر آن گونه که مونسان عنوان نموده است از سهم حدود سه میلیارد دلاری اعتبارات و تسهیلات روستایی و عشایری از محل کمک صندوق توسعه ملی و سهم پیش بینی و اختصاصی بانک‌های عامل برای اشتغال روستایی و عشایری، بیش از ۱۲۰ هزار میلیارد ریال آن به توسعه گردشگری روستایی از جمله فضاهای بومگردی اختصاص یافته است. بدیهی است تخصیص رقم ۱۲۰ هزار میلیارد ریالی با محاسبه ارز چهار هزار تومانی است و بدون شک با متوسط نرخ ارز آزاد این رقم به بیش از ۲ برابر می‌رسد (۱۷ تیرماه ۱۳۹۸). اگرچه در صحت کمی و کیفی آمار اعلامی امکان تشکیک وجود دارد اما روند گسترش این الگوی گردشگری غیر قابل انکار است.

در رابطه با اسناد بالادستی اگرچه در «برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» به‌عنوان یکی از اسناد مهمترین این موارد، اشاره مستقیمی به بومگردی نشده است اما گردشگری مورد توجه ویژه قرار گرفته است به‌ویژه آن که وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف به تنظیم "سند راهبردی توسعه گردشگری" شده بود که تاکنون (۱۳۹۸) نتیجه نهایی آن عرضه نشده است. در کنار این موارد در ماده‌هایی نظیر ماده ۲- پ، ماده ۳۶- ب، ماده ۹۸- الف، به موضوعات مرتبط با فعالیت‌هایی گردشگری و خصوصاً اقامتگاه‌های بومگردی اشاره شده است (برای مطالعه بیشتر به کتاب «اقامتگاه‌های بومگردی: از مفهوم تا اجرا» رجوع کنید).

در اسناد مرتبط با عرصه اجرا نیز عمده موارد معطوف به آئین‌نامه‌های داخلی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است که برخی از مهمترین این موارد عبارتند از:

- «شرح مشخصات و ضوابط ساخت، بهره برداری و درجه بندی اقامتگاه‌های بومگردی کشور» (۱۳۹۳)،
- «شیوه نامه اجرایی اعطای تسهیلات به اقامتگاه‌های بومگردی و دفاتر خدمات مسافرتی فعال در زمینه طبیعت گردی از سوی صندوق کارآفرینی امید» (۱۳۹۴)،
- «ضوابط اقامتگاه‌های بومگردی» (۱۳۹۸) ذیل «آیین‌نامه ایجاد، اصلاح، تکمیل، درجه بندی و نرخ گذاری تاسیسات گردشگری و نظارت بر آنها» (۱۳۹۴) در شش بخش مشتمل بر «ساختمان و تاسیسات»، «تجهیزات و ملزومات»، «خدمات به مهمان»، «منابع انسانی و آموزش»، «ایمنی و بهداشت» و «توسعه پایدار و دسترسی».

۳. فصل سوم: جایگاه بومگردی در گردشگری استان کرمان

استان کرمان با توجه به وسعت و تنوع جغرافیایی و نیز دارای بودن تاریخ کهن، همواره یکی از سکونت‌گاه‌های محوری در شرق ایران به شمار می‌رفته است. این ظرفیت سبب شده است که این استان دارای شش اثر ثبت جهانی و بیش از هفتاد مورد ثبت ملی شود و در نتیجه یکی از مقاصد هدف برای گردشگران محسوب گردد. با توجه به تنوع موارد ثبت شده و حضور الگوهای مختلف گردشگر به‌ویژه در سال‌های اخیر، توسعه الگوهای اقامتی گوناگونی مورد توجه فعالان این عرصه قرار گرفته است. در این میان رشد اقامتگاه‌های بومگردی و ظرفیت ویژه شکل گرفته در عرصه گردشگری استان کرمان، بیش از پیش بر اهمیت توجه به این حوزه افزوده است. در مجموع و با توجه به ضرورت بررسی تفصیلی، آمار هر یک شهرستان‌های استان کرمان در رابطه با اقامتگاه‌های بومگردی به شرح ذیل است؛

جدول ۲: آمار اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان (اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان کرمان، ۱۳۹۸)

شهرستان	تعداد	تعداد اتاق	ظرفیت پذیرش	تعداد کارکنان		مترائز (مترمربع)	تمدید مجوز اقامتگاه		درصد تمدید
				مستقیم	غیر مستقیم		انجام شده	انجام نشده	
شهداد	۴۱	۲۰۱	۱۳۹۳	۸۲	۷۶	۶۶۰۴۵	۳۱	۱۰	۷۵,۶
شهربابک	۲۵	۱۲۵	۴۸۷	۴۵	۴۹	۲۲۲۳۰	۲۱	۴	۸,۴
بافت	۴۳	۱۹۲	۱۱۶۳	۸۵	۸۵	۱۰۵۴۶۵	۳۰	۱۳	۶۹,۷
رابر	۲۸	۱۴۸	۹۲۹	۴۴	۵۰	۲۵۸۱۲	۲۷	۱	۹۶,۴
جیرفت	۳۹	۲۱۵	۱۳۷۲	۶۰	۶۷	۸۶۷۰۸	۳۵	۴	۸۹,۷
ماهان	۱۲	۷۴	۵۰۸	۲۴	۲۷	۱۶۲۷۱	۱۱	۱	۹۱,۶
راین	۸	۵۳	۳۲۰	۱۸	۲۱	۸۸۱۲	۸	۱	۸۷,۵
کرمان	۸	۳۸	۲۷۰	۱۴	۱۲	۵۳۶۲۶	۸	۰	۱۰۰
بم	۲۳	۸۷	۴۷۰	۲۹	۲۵	۳۴۱۱۰	۲۲	۱	۹۵,۶

۱۰۰	۰	۳	۶۰۰۰	۵	۴	۱۰۰	۱۶	۳	ریگان
۹۴,۱	۱	۱۶	۲۵۴۰۲	۲۴	۳۰	۵۶۰	۹۵	۱۷	فهرج
۱۰۰	۰	۲	۶۰۰۰	۴	۴	۵۰	۸	۲	عنبرآباد
۱۰۰	۰	۷	۲۰۴۰۰	۹	۱۰	۱۲۰	۲۴	۷	کهنوج
۷۸,۹	۴	۱۵	۵۵۴۵۰	۳۲	۳۱	۵۶۸	۹۲	۱۹	زرند
۷۵	۱	۳	۱۹۰۰	۸	۶	۹۵	۱۷	۴	راور
۷۵	۲	۶	۱۵۶۰۰	۱۴	۱۶	۲۶۹	۵۰	۸	کوهبنان
۷۱,۴	۲	۵	۳۰۵۲۳	۱۰	۱۱	۱۲۰	۲۳	۷	سیرجان
۵۰	۵	۵	۲۹۴۳۳	۱۸	۲۰	۳۳۰	۴۸	۱۰	بردسیر
۱۰۰	۰	۴	۶۳۴۷	۶	۸	۱۶۰	۲۷	۴	انار
۱۰۰	۰	۵	۴۱۷۵	۹	۱۰	۱۹۰	۲۶	۵	رفسنجان
۵۰	۱	۱	۱۵۰۰۰	۴	۳	۹۰	۱۶	۲	رودبار
۰	۱	۰	۵۰۰۰	۳	۲	۸۰	۱۰	۱	قلعه گنج
۱۰۰	۰	۱	۴۵۰	۱	۱	۲۰	۴	۱	نرماشیر
۰	۳	۰	۹۹۰۰	۶	۶	۱۹۰	۲۶	۳	منوجان

شناخت گونه‌های مختلف بومگردی از منظرهای متفاوت، یکی از ضرورت‌های سیاست‌گذاری در این زمینه است. در واقع عبور از نگاهی بسیط و ساده در رابطه با توسعه و گسترش اقامتگاه‌های بومگردی، سبب می‌شود تا سیاست‌گذار از راهبردهایی کلی عبور کند و متناسب با هریک از زیربخش‌های موجود، اقدام به برنامه‌ریزی

و ارائه راهکارهای سیاستی پردازد. بر این مبنا در ادامه به بخش‌بندی عرصه‌ی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی در سه بخش زون‌بندی جغرافیایی-اقلیمی، گونه‌شناسی برمبنای انگیزه اجتماع گردشگران و گونه‌شناسی مبتنی بر انگیزه موسسان پرداخته خواهد شد.

۳-۱. زون‌بندی اقامتگاه‌های بومگردی بر مبنای جغرافیا و اقلیم اقامتگاه

با توجه به وسعت سرزمینی استان کرمان و بافت فرهنگی و منطقه جغرافیایی متفاوت هر یک از مناطق آن، دستیابی به زون‌هایی همگن ضرورت دارد. به‌منظور تحلیل در این زمینه با توجه به در نظر گرفتن مواردی مانند الگوی رفتاری گردشگران (که در گونه‌شناسی‌ها بیان خواهد شد)، بافت جغرافیایی و اقلیم‌های همگون، دسترسی به راه‌های مواصلاتی و چرخه ورود و خروج گردشگران، می‌توان هفت منطقه اصلی تفکیک نمود که عبارت‌اند از:

- منطقه کرمان: شامل شهداد، راین، ماهان و کرمان
- منطقه مرکزی: شامل بافت، رابر و جیرفت (عمده واحدهای اقامتی جیرفت در درب بهشت و دلفارد واقع هستند که ساختاری مشابه بافت و رابر دارد)
- منطقه شمالی: شامل زرنند، راور، کوهبنان، انار و رفسنجان
- منطقه جنوبی: شامل عنبرآباد، کهنوج، رودبار، قلعه گنج و منوجان
- منطقه شرقی: شامل بم، فهرج، ریگان و نرماشیر
- منطقه غربی: شامل بردسیر و سیرجان
- منطقه مختص به شهر بابک و میمند؛ (علت تفکیک این منطقه از سایر بخش‌ها، عدم مشابهت به‌ویژه در سنخ‌شناسی گردشگران است؛ از سوی دیگر طبق مطالعات میدانی بخشی از گردشگران این منطقه اساساً وارد سایر مناطق گردشگری استان نمی‌شوند و پس از بازدید از این مناطق خصوصاً میمند، از استان خارج می‌شوند.)

۳-۲. گونه‌شناسی (تیپولوژی) اقامتگاه‌های بومگردی بر مبنای انگیزه اجتماع گردشگران اقامتگاه

یکی از معیارهای مهم در طبقه‌بندی بنگاه‌های اقتصادی مرتبط با گردشگری، توجه به توریست و یا گردشگر است. در این میان اگرچه پژوهش حاضر مدعی شناخت و تحلیل انگیزه‌ی تک تک گردشگران از منظر روانشناختی نیست اما با توجه به سبک حضور گردشگران، می‌توان الگوی کلانی در رابطه با اجتماع گردشگران ارائه نمود. بخشی از مناطقی که اقامتگاه‌های بومگردی در آن قرار دارد، سابقه پیشینی در جذب گردشگر دارند. این مناطق از منظر جغرافیایی عمدتاً در نواحی کوهپایه‌ای با آب و هوایی نسبتاً معتدل و دارای منابع آبی نظیر آبشار، چشمه، قنات‌های متعدد و یا رودخانه هستند. دیرپا بودن حضور مسافران و گردشگران در این مناطق نسبت مستقیمی با آب‌وهوای سردسیری و خنک این مناطق در مقایسه با نواحی اطراف به‌ویژه در شش‌ماهه‌ی نخست سال دارد. ریشه و سابقه‌ی حضور گردشگران در این مناطق را می‌توان به ساختار کوچ جوامع عشایری و نقش بیلاقی و یا تسهیل عبور و مرور به این نواحی به‌ویژه پس از توسعه‌ی شبکه راه‌های مواصلاتی شوسه ذکر نمود. بخش دیگری از اقامتگاه‌های بومگردی در مناطقی احداث شده‌اند که متفاوت با سنخ پیشین، با تمرکز بر مشاهده و بازدید از ظرفیت‌های ویژه و متمایز فرهنگی، تاریخی و یا طبیعی، به‌عنوان مقصد گردشگران انتخاب می‌گردند. نکته بارز در این گروه از مناطق، حضور توأمان گردشگران خارجی و ایرانی و نیز پراکندگی جغرافیایی نقاط عزیمت و مبدأ گردشگران ایرانی است. در جدول ۳ مشخصات و ویژگی‌های اصلی این دو گونه از زوایای مختلفی با یکدیگر مقایسه شده است. لازم به ذکر است که با توجه به مؤلفه‌های اصلی این مناطق، می‌توان گروه اول را **تفرجگاه‌های بیلاقی گردشگران** و گونه دوم را **مناطق عمومی گردشگری** نام‌گذاری نمود.

جدول ۳: مقایسه گونه شناختی اقامتگاه‌های بومگردی بر مبنای نگرش گردشگران

مؤلفه‌های تیپولوژی (خصوصیات)	مناطق عمومی گردشگری	تفرجگاه‌های بیلاقی گردشگری
ویژگی اختصاصی آب‌وهوا	عمدتاً گرم و خشک (متناسب با جغرافیایی منطقه و نیز در مواردی بیابانی)	مناطق نسبتاً معتدل (دارای منابع ویژه آب؛ عمدتاً در مناطق کوهپایه‌ای)
مبدأ اصلی گردشگران	از تمامی مناطق ایران	عمدتاً از مناطق گرمسیری اطراف (بندرعباس، جیرفت، سیرجان، رفسنجان، کرمان و غیره)
ملیت گردشگران	گردشگران بومی (ایرانی) و بین‌المللی ورودی	گردشگران بومی (ایرانی)
دوره زمانی حضور گردشگران	طی سال و عمدتاً در نیمه دوم	نیمه اول سال
امکانات گردشگری موردنیاز در تعامل با اقامتگاه‌های بومگردی (به ترتیب اولویت)	سرو نهار و شام، اقامتگاه، لیدر محلی	اقامتگاه
تعداد دفعات انتخاب مقصد از سوی گردشگران	نامشخص - محدود	به صورت سالیانه و حتی چندین نوبت در سال
هدف‌گذاری محوری گردشگران	شناخت میراث فرهنگی ملموس و غیرملموس منطقه	استفاده از آب‌وهوای معتدل، فاصله گرفتن از محیط شهری در ایام تعطیلات
مهم‌ترین دغدغه اجرایی بهره‌برداران بومگردی	نحوه بازاریابی و ورود در زنجیره ارزش رسمی بین‌المللی و ملی گردشگری	نحوه رقابت با واحدهای غیررسمی و الگوهای سنتی موجود
مهم‌ترین نیازهای آموزشی ابزار شده توسط متصدیان اقامتگاه	یادگیری شیوه‌های نوین بازاریابی	عدم ذکر مورد خاصی
نمونه مثال‌هایی از شهرها	شهداد، میمند، ریگان، دشتخاک و ...	خَبر، بُن‌دره‌نزا، دلفارد، رَبر و ...
شهرهای دارای هویت دوگانه		ماهان، راین ...

۳-۳. گونه‌شناسی (تیپولوژی) اقامتگاه‌های بومگردی بر مبنای انگیزه موسسان

علاوه بر محوریت گردشگران و بازدیدکنندگان در روند تیپ‌بندی، می‌توان از منظر انگیزه‌ی مؤسسان اقامتگاه‌های بومگردی نیز گونه‌شناسی انجام داد. مهم‌ترین وجه این بخش آن است که امکان تحلیل و ریشه‌یابی رفتارهای اقتصادی و تجاری این اقامتگاه‌ها را با دقت بیشتری میسر می‌کند. در این راستا چهار الگوی کنش و فعالیت در این بازار شناسایی شد که بدین شرح است:

الف. کنشگرانی با انگیزه خلاقیت و کارآفرینی

این گروه را می‌توان کلیدی‌ترین بخش توسعه و سیاست‌گذاری بومگردی در روند ارتقاء صنعت گردشگری پایدار در سطح بین‌المللی و ملی بدانیم. حدود ۱۵ درصد از فعالان در تأسیس و اداره‌ی اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان، در این بخش قرار می‌گیرند. اغلب این افراد جوان و در بازه سنی ۲۵ تا ۳۵ قرار دارند. عمدتاً نحوه آشنایی این گروه بدین گونه است که پس از مواجهه‌ی تصادفی با گردشگران و تعامل با آن‌ها- که عمدتاً چندین سال پیش از تأسیس اقامتگاه روی داده است- شروع به مطالعه و پرس‌وجو در این زمینه نموده‌اند و ایجاد فرصت تأسیس رسمی اقامتگاه‌های بومگردی صرفاً عرصه‌ای برای بروز این دغدغه بوده است.

وجه تمایز ویژه‌ی این افراد نسبت به سایر گروه‌ها، ظرفیت یادگیری آن‌ها با استفاده از ابزارهای رسانه‌ای متنوع است که نقش مهمی در افزایش بهره‌وری فعالیت ایشان دارد و تضمین‌کننده تداوم حضور ایشان در این بازار و ظرفیت‌سازی جدید توسط آن‌هاست. نکته جالب توجه آن است که عمده‌ی این افراد به دلیل عدم توانایی در فرایند معرفی ضامن معتبر، فرصت دریافت تسهیلات مربوط به اقامتگاه‌های بومگردی از صندوق کارآفرینی امید را نیافته‌اند.

ب. کنشگرانی با انگیزه پوشش خلأ بازار و پاسخ به افزایش تقاضای منطقه

در پی ایجاد و گسترش ظرفیت گردشگری در برخی مناطق خصوصاً با محوریت افراد کارآفرین و خلاق، به‌مرور تقاضا در بازار گردشگری منطقه افزایش یافت. این موضوع سبب گردیده است تا برخی با هدف پاسخ به این تقاضای بازار و سهم‌شدن در منافع، در این عرصه‌ی شغلی ورود نمایند. این گروه در مقایسه با کارآفرینان

از خلاقیت، انگیزه‌ی یادگیری و نیز ریسک‌پذیری کمتری برخوردار هستند و بدین جهت به‌عنوان گروه پیرو (و نه پیشرو) عمدتاً در مناطقی گسترش یافته‌اند که طی سالیان اخیر گشایش قابل توجهی در بازار گردشگری آن رخ داده است.

نکته مهم در رابطه با این‌گونه از اقامتگاه‌ها آن است که از آنجا که متصدیان این سنخ از اقامتگاه‌ها بر ظرفیت معطل مانده و تقاضای بی‌پاسخ بیرونی تکیه دارند، در صورت بروز هرگونه نوسانی در نسبت میان عرضه و تقاضا (مانند حضور سرمایه‌گذاران قدرتمند، ایجاد سبک دیگر از خدمات در حوزه‌ی اکوتوریسم، کاهش گردشگر خارجی به دلایلی نظیر مسائل امنیتی و ...) بیش از سایر گونه‌ها با خطر بحران مالی و حتی تعطیلی روبرو هستند.

ج. کنشگران دارای سابقه در سایر بخش‌ها زنجیره ارزش گردشگری

این گروه عمدتاً و به ترتیب بیشترین میزان مشارکت شامل لیدرها و راهنمایان گردشگری، رستوران‌داران، صاحبان باغچه‌ها و سفره‌خانه‌های سنتی، کارمندان اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان کرمان و آژانس‌های گردشگری هستند - که البته در مجموع تعداد این افراد طبق محاسبات با ضریب خطای ۵ درصد، حدود ۲۰ درصد فعالان درزمینه‌ی اقامتگاه‌های بومگردی را شامل می‌شود. این گروه با توجه به تجربه، مهارت و شناختی که از بازار گردشگری استان و نیز سازوکار تعاملات درون آن دارند، در مقایسه با سایر گروه‌ها از توانمندی بهتری در تحلیل بازار و نیز روش‌های بازاریابی بهینه به‌منظور جلب گردشگر برخوردارند.

مورد قابل ذکر در رابطه با این گروه آن است که با توجه به نقش تعیین‌کننده‌ی ایشان خصوصاً لیدرها در فرایند جلب و مدیریت گردشگر در استان کرمان - که بخشی از آن ناشی از فعالیت محدود آژانس‌های گردشگری در این زمینه می‌شود - تصدی‌گری این گروه در اقامتگاه‌های بومگردی به‌صورت توأمان نقاط قوت و ضعفی دارد. از یک‌سو افزایش خلاقیت عمومی و نیز رضایت بازدیدکنندگان نتیجه مثبت فعالیت ایشان است و از سوی دیگر با چالش‌هایی مانند انحصاری شدن منافع مالی آن به این اقامتگاه‌ها به‌واسطه‌ی شبکه ارتباطی خویش روبرو می‌شود.

د. کنشگرانی بدون شناخت (با محوریت ترغیب سازمانی)

گونه چهارم از مشارکت‌کنندگان در تصدی‌گری اقامتگاه‌های بومگردی، افراد عادی جامعه هستند که اغلب ناخواسته در معرض تبلیغات، اطلاعیه‌ها و نیز مشاوره‌های کارشناسان اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی برخی از شهرستان‌ها قرار گرفته‌اند و در نهایت اقدام به تأسیس اقامتگاه‌ها گرفته‌اند. مهمترین چالش پیش روی این گروه، توجه مطلق به نقاط مثبت فعالیت در عرصه بومگردی و نادیده گرفتن چالش‌های احتمالی است.

۳-۴. جمع‌بندی ابعاد ارزیابی اقامتگاه‌های بومگردی

با تکیه بر مطالعات میدانی صورت گرفته، یافته‌های بدست آمده -که شامل نقاط قوت و ضعف و نیز فرصت‌ها و تهدیدات بیرونی بودند (الگوی SWOT)- ذیل سه محور اصلی اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی و دوازده بعد زیرمجموعه‌ی آن طبقه‌بندی شدند.

در ادامه ذیل هر یک از ابعاد، مقولات محوری که عمدتاً با رویکرد آسیب‌شناختی استخراج شده‌اند به اختصار بیان شده است (شرح تفصیلی در بخش در کتاب «اقامتگاه‌های بومگردی از مفهوم تا اجرا» بیان گردیده است).

۳-۴-۱. ارزیابی ابعاد اقتصادی با محوریت آسیب شناسی و راهکارهای پیشنهادی

جدول ۴: ارزیابی آسیب‌شناختی ابعاد اقتصادی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان

راهکارهای پیشنهادی	مقولات محوری یافته‌های میدانی		ابعاد
هویت آفرینی مبتنی بر مولفه های اختصاصی-بومی اقامتگاه‌های بومگردی با توجه بر الگوهای جهانی	تنوع اندک منوی غذایی و میان وعده ی بومی	تنوع خدمات و محصولات	ارزیابی آسیب شناختی ابعاد اقتصادی
	مشارکت اندک جامعه محلی در ارائه خدمت/محصول متمایز و بومی		
	تعامل جزیره ای و منفرد اقامتگاه‌ها با اجتماع پیرامونی		
تقویت زیرساخت‌های فنی (راهها) و اجرایی (مشاغل مرتبط با گردشگران) حمل و نقل عمومی با محوریت مناطق ثبت جهانی و بیلاقی	ضعف راههای محلی در پوشش تقاضای گردشگران مناطق ثبت جهانی و بیلاقی	کیفیت دسترسی و حمل و نقل	
	هرج و مرج در عرصه انتقال گردشگران خصوصاً Backpacker و آسیب وجهه‌ی عمومی کرمان		
تشخیص و تعیین شرایط فعالیت هر یک از انجمن‌های صنفی فعال در بازار گردشگری در مقایسه با اقامتگاه‌ها (تشکیل کارگروه)	تک بعدی شدن خدمات با محوریت اقامت (عمدتاً بیلاقی)	نوع خدمات دریافتی گردشگر	
	تک بعدی شدن خدمات با محور سرو غذا (عمدتاً نزدیک به کرمان)		
	ضعف در دارا بودن سناریوی همه جانبه در ارائه خدمات	تداوم و ظرفیت رقابت پذیری با سایر مشاغل گردشگری	
	ریسک بالا در بازگشت سرمایه (در مناطق ثبت جهانی با ضریب اندکتر)		
	ایجاد ابهام و تداخل فعالیت‌ها در بازار گردشگری		
	چالشهای بیرونی سرمایه گذاری در بومگردی		

<p>تدوین برنامه های بازاریابی هدفمند و رابطه مدار</p>	<p>شبکه ارتباطی گروهی (آسیب ایجاد بازار غیررسمی) تبلیغات مکتوب و شهری (آسیب عدم تمایز هویت بومگردی) تبلیغات چند رسانه‌ای (آسیب بهره وری اندک و هدفمند نبودن مخاطب) تبلیغات فضای مجازی با بهره وری مورد توجه تبلیغات در فضای مجازی- بین المللی (آسیب کم توجهی به حفظ ارتباط با به روزرسانی مداوم) تبلیغات در فضای مجازی- شرکتهای واسط (آسیب نامشخص بودن الگوی مالی و بهره وری اندک) عدم آشنایی دقیق با الگوی انتخاب توسط مشتریان</p>	<p>سبک‌های بازاریابی و تبلیغات</p>			
<p>شکل گیری زیست بوم بومگردی با حمایت از کسب و کار جامعه محلی و محوریت صدور مجوز و تسهیلگری لازم</p>	<p>حمایت از صدور مجوز راه اندازی اقامتگاه بومگردی</p>	<p>پشتیبانی از کسب و کارهای رسمیت یافته جامعه محلی</p>	<p>رونق اقتصاد محلی</p>		
<p>طراحی سازوکار اعتبارسنجی محصولات محلی ویژه گردشگران طبق الگوهای استاندارد و دریافت برچسب اعتباربخش</p>	<p>ضعف در صدور مجوز مستقل سایر فعالیتهای مرتبط با جامعه محلی</p>				
<p>آموزش محور در زمینه تولید و پرورش مواد غذایی ارگانیک و ایجاد زنجیره تولید</p>	<p>ضعف در تامین مواد اولیه ارگانیک</p>	<p>تامین منابع و عرضه محصولات بر پایه ظرفیت بومی</p>			
<p>ساماندهی الگوهای تامین مالی برای زنجیره تولید محصولات مبتنی بر اقتصاد محلی</p>	<p>عدم مشارکت در فرایند فروش تولیدات محلی</p>				

<p>در دسترس قرار دادن خدمات مهارت افزایی در مناطق محلی مرتبط با گردشگری به ویژه بومگردی در مراکز دولتی</p>	<p>ابهام در سنجش کمیت و کیفیت اشتغال ایجاد شده</p>	<p>ایجاد و ارتقاء اشتغال جامعه محلی</p>	<p>افزایش اشتغال و مهارت</p>
<p>سطح بندی دوره های آموزشی به منظور بهره گیری از تجارب بومی و خروج از انحصار در آموزش خصوصی</p>	<p>کمرنگ شدن تجربه موفق تسهیلگری تعاملی میراث و اقامتگاهها</p>		
<p>طراحی سازوکار مشخص برای ارزیابی دقیق دوره های آموزشی</p>			
<p>ایجاد آشنایی کارکنان و کارگران محلی فعال در عرصه گردشگری و اکوتوریسم با مقررات و حقوق مربوط به خود</p>	<p>ضرورت حضور فعالانه زنان به عنوان نیروی مشارکت کننده و حمایتگر نگرش مثبت نوجوانان و جوانان به عنوان شغلی آینده دار در مناطق موفق</p>	<p>ایجاد فرصت مشارکت در کسب و کار بومگردی برای گروه های خاص</p>	<p>توزیع عادلانه منافع مادی و اجتماعی</p>
<p>ایجاد کارگروه مشترک با نهادهای حمایتگر (کمیته امداد خمینی، سازمان بهزیستی، موسسات خیریه فعال) به منظور ایجاد اشتغال همگرا برای اقشار آسیب پذیر</p>	<p>بهره گیری اندک از ظرفیت گروه های کم توان در ساماندهی زیست بوم بومگردی</p>		
<p>طراحی سازوکار حمایت از بنگاه های فعال اکوتوریسم و گردشگری که برنامه حمایتی ویژه ای در پشتیبانی گروه های خاص دارند</p>	<p>بهره گیری اندک از ظرفیت همگرایی با نهادهای مدنی و مردم نهاد محلی</p>		

۳-۴-۲. ارزیابی ابعاد اجتماعی-فرهنگی با محوریت آسیب شناسی و راهکارهای پیشنهادی

جدول ۵: ارزیابی آسیب‌شناختی ابعاد اجتماعی-فرهنگی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان

راهکارهای پیشنهادی	مقولات محوری یافته‌های میدانی		ابعاد	
ارائه الگوی رضایت سنجی بازدید کنندگان و نحوه تحلیل آن در سطح سیاستگذاران و متصدیان	ضعف در ایجاد حس وفاداری و بازگشت مجدد گردشگران به اقامتگاههای شاخص	رضایت ماندگار و عمیق بازدیدکنندگان	ارزیابی آسیب شناختی ابعاد اجتماعی-فرهنگی	
	بیان محدود رضایت و بازخورد ویژه در سایت‌ها و اپ‌های ویژه بین المللی گردشگری			رضایت کامل گردشگران (بازدید کنندگان)
طراحی آیین نامه استانداردسازی و برند اقامتگاههای حمایتگر گردشگران ویژه (معلولان، سالمندان و ...)	ضعف در ایجاد دسترسی افراد سالمند و گروههای مشابه به لحاظ جغرافیایی و نوع بنا			
طراحی الگوی ساماندهی اقامتگاهها در هنگام مواجهه با حوادث و مخاطرات طبیعی و غیر طبیعی	نبود سازوکار مشخص تعامل متصدیان با گردشگران در مواقع بحران			
طراحی پروتکل امنیتی-انتظامی و سامانه هماهنگی میان بخشی به منظور مداخله هدفمند و همگرا	عدم وجود سازوکار تعامل مناسب اقامتگاهها با نهادهای امنیتی			
طراحی بانک داده یکپارچه و ورود اطلاعات از نهادهای مختلف ذی‌نفع	دسترسی محدود سیاستگذاران به داده های ارائه شده از سوی متصدیان به واحد حفظ امنیت در میراث			
ساماندهی مجامع و تشکلهای محلی، منطقه ای و استانی متشکل از اقامتگاهها و کسب و کارهای مرتبط	عدم تبیین و تسهیلگری دقیق کسب و کارهای مرتبط توسط نهاد سیاستگذار (میراث)	تقویت مشارکت همگانی جامعه محلی	مدیریت و کنترل محلی	
	خلاء تشکلی از اقامتگاهها در سطوح منطقه ای و استانی			

<p>ایجاد سازوکار تعامل تشکل در سطح محلی با نهادهای پیرامونی مانند دهیاری ها و سمن ها بمنظور تقویت کنترل محلی</p>	<p>خلاء عرصه تعامل و ارتباط میان فعالان و سایر ذی‌نفعان برای انتقال تجارب</p>			
<p>ساماندهی کارگروهی با محوریت شوراهای محلی بمنظور مدیریت فشار گردشگری فصلی (حمل و نقل، حراست از اراضی و اموال عمومی، منابع طبیعی و ...)</p>	<p>مخاطرات گردشگران فصلی در مناطق سردسیر و ییلاقی برای جامعه محلی خلاء وجود پیوند نهادینه میان متصدیان اقامتگاه و جامعه محلی به منظور مدیریت آسیب</p>	<p>مخاطرات و فشارهای ناشی از حجم بالا و نیز گردشگری فصلی بر جامعه محلی</p>	<p>رفاه اجتماعی</p>	
<p>ساماندهی نیاز جامعه محلی به مسکن و زمین و مدیریت سوداگری اراضی در بازار منطقه</p>	<p>مخاطرات کوتاه مدت (معضل پارکینگ، ترافیک، آلودگی، آسیب محصولات) مخاطرات بلند مدت (افزایش سوداگری در قیمت زمین و گسترش تغییر کاربری)</p>	<p>کیفیت دسترسی ساکنان محلی به امکانات رفاهی</p>		
<p>ساماندهی و اطلاع رسانی به گردشگران در رابطه با هنجارهای محوری جامعه محلی</p>	<p>ضرورت تقویت مهاجرت معکوس (مناطق ثبت جهانی) افزایش قیمت مسکن و مهاجرت اجباری بخشی از جامعه به‌ویژه نسل جوان</p>	<p>الگوی مهاجرت جامعه محلی</p>		
<p>طراحی الگوهای حمایتی از میراث فعال (طبیعی، فرهنگی، تمدنی) جامعه محلی با محوریت کسب و کارهای مرتبط با بومگردی</p>	<p>مشاهده خطر کمرنگ شدن مناسبات محلی به نفع جذب گردشگر انبوه</p>	<p>احترام به ارزش‌ها و آداب و رسوم جامعه محلی</p>		
<p>بازخوانی میراث غیرمادی اقوام ساکن در مناطق هدف و طراحی رویدادهای فرهنگی-اجتماعی و محصولات مرتبط مرکز‌زایی از اقامتگاهها و محوریت دادن به سایر اجزای زیست محلی و بومی در الگوی توسعه بومگردی در عرصه‌سیاستگذاری و عمل</p>	<p>آسیب فرم‌بندی بودن سازوکار حفاظت از ابنیه و میراث کهن اجتماع محلی بازنمایی صنایع بومی به‌عنوان میراثی نمایشی و حذف شدن کارکرد اجتماعی آن نادیده گرفتن ضرورت شکل‌گیری نظام اجتماعی پشتیبان از میراث (طبیعی، فرهنگی و اجتماعی)</p>	<p>توجه به ابعاد گوناگون غنای فرهنگی-تاریخی</p>		

۳-۴-۳. ارزیابی ابعاد زیست محیطی با محوریت آسیب شناسی و راهکارهای پیشنهادی

جدول ۶: ارزیابی آسیب‌شناختی ابعاد زیست محیطی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان

ابعاد	مقولات محوری یافته‌های میدانی		راهکارهای پیشنهادی
ارزیابی آسیب‌شناختی ابعاد زیست محیطی	بهره‌وری منابع (با محوریت آب و انرژی)	بهره‌وری در مصرف آب	تسهیلگری و آموزش اقامتگاهها مرتبط با الگوهای حفاظت از منابع، تسهیلات مربوطه و نیز الزامات قانونی
		بهره‌وری در مصرف انرژی	طراحی پیوست فنی مدیریت آب و انرژی اقامتگاهها با همکاری نهادهای مرتبط
حفظ محیط زیست بکر	موارد آسیب رسان به محیط زیست	بهره‌گیری محدود از ابزار کاهش مصرف انرژی	طراحی ساختار ارائه تسهیلات حمایتی به اقامتگاه‌های مشارکت‌کننده در برنامه‌های حفاظت از آب و انرژی و نیز تعیین الزامات قانونی
		عدم وجود زیرساخت جمع‌آوری زباله اقامتگاهها در سطح روستاها	طراحی الگوی مشارکت در مدیریت مصرف برق ذیل عنوان مشترکین همکار
		عدم تفکیک زباله و فرایند ویژه جمع‌آوری مجزا	تقویت زیرساخت‌های جمع‌آوری و تفکیک زباله در مناطق هدف بومگردی
		مشارکت محدود اقامتگاهها در مدیریت زباله گردشگران در سطح عمومی	تسهیلگری و اجرای ضوابط الزام آور در مدیریت پسماند داخلی اقامتگاه از طریق تفکیک زباله و سیاستهای تشویقی
		مشارکت محدود اقامتگاهها در مدیریت زباله گردشگران در سطح عمومی	طراحی الزامات قانونی برای مشارکت اقامتگاهها در مدیریت زباله گردشگران در سطح عمومی

طراحی سازوکار تعامل با انجمن های بین المللی در زمینه زباله های جامد	ناآشنایی با الگوهای بین المللی در مدیریت زباله		
سنجش دوره ای باکتری Coliform به عنوان شاخص کیفیت بهداشتی آب	آلوده شده آب بواسطه پساب ناشی از فعالیت گردشگران (خصوصاً بیلاقی)		
تدوین آیین نامه و پروتکل گردشگری ویژه آلودگی هوا و اطلاع رسانی آن به متصدیان و گردشگران	وجود گرد و غبار در مناطق جنوب شرقی استان		
طراحی ضوابط اجباری در رابطه با میزان آلودگی صوتی	ایجاد آلودگی صوتی در مناطق بکر خصوصاً توسط گردشگران ایرانی		
زون بندی مناطق روستایی و حریم پیرامونی آن به منظور تفکیک پهنه های حفاظتی از محدوده های بهره برداری و ایجاد ضوابط مجزا	افزایش ترافیک	راه های مواصلاتی و درون روستایی / پارکینگ	مدیریت و حفاظت فیزیکی
طراحی و ایجاد مسیرهای همگرا با محیط زیست به ویژه مسیرهای پیاده روی و دوچرخه سواری	افزایش احتمال سوانح رانندگی		
مدیریت ترافیک و پارکینگ درون روستا و شهرهای هدف بومگردی در فصل های پربازدید	ضعف در ساماندهی پارکینگ		
طراحی و ارائه گونه شناسی و تیپولوژی معماری سنتی روستاهای استان کرمان و الزامات آیین نامه ای برای کسب مجوز اقامتگاه	ضعف در توجه به معماری متمایز مناطق	ضرورت های زون بندی نواحی مختلف روستایی	
طراحی و ایجاد مسیرهای همگرا با معلولان حرکتی	ضرورت وجود رویکرد همگرا با محیط زیست در طراحی زیرساختها	ضعف در طراحی مسیرهای جابجایی همگرا با محیط زیست	

<p>سنجش عملکرد مدیران منطقه‌ای پایگاه‌های جهانی در تعامل با جامعه محلی (تبعیض احتمالی)</p> <p>ارزیابی منافع شخصی مدیران منطقه‌ای میراث و تعارض آن با راهبردهای محوری سازمان</p>	<p>مداخله نهادها و افراد وابسته به ساختار حاکمیتی به‌ویژه میراث به‌عنوان بخش خصوصی</p>	<p>تداخل منافع دولتی و خصوصی در برخی تصمیم‌گیران منطقه‌ای</p>	<p>لزوم جلب اعتماد به نهادهای سیاست</p>
	<p>نادیده گرفتن پروتکل‌های مشخص شده توسط برخی مسئولان میراث در فعالیت شخصی خود</p>	<p>از دست دادن اعتماد اجتماعی</p>	
	<p>ضرورت تمرکز یافتن فعالیت نظارت و مدیریت در مجموعه مدیران دولتی</p>	<p>ناکارآمد شدن الگوهای نظارت و روابط محور شدن آنها</p>	

۴. فصل چهارم: ابعاد راهبردی توسعه‌ی بومگردی پایدار (بر مبنای ارزیابی وضعیت موجود و الگوهای بین‌المللی)

در این روند با استناد به «راهنمایی سازمان جهانی گردشگری در زمینه شاخص‌های توسعه پایدار مقاصد گردشگری»^۱ و نیز «راهنمای سیاستگذاری در زمینه ارتقاء گردشگری پایدار»^۲ منتشر شده توسط سازمان جهانی گردشگری (UNWT) و نیز برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد (UNEP) از یک سو و ارزیابی میدانی اقامتگاه‌های استان کرمان از سوی دیگر، اهداف بومگردی پایدار تعیین شد. در واقع با تکیه بر این ساختار مورد تایید نهادهای سیاستگذار بین‌المللی، امکان محوربندی و ایجاد پیوند پایدار و مستحکمی میان حوزه‌های مختلف ذی‌نفع در زمینه بومگردی میسر است.

¹ Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook (2004)

¹ MAKING TOURISM MORE SUSTAINABLE: A Guide for Policy Makers (2005)

جدول ۷: راهبرد و ابعاد محوری فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی (مبتنی بر اسناد بین‌المللی و تحلیل یافته‌های میدانی)

ابعاد اقتصادی	ابعاد اجتماعی-فرهنگی	ابعاد زیست محیطی
<p>قابلیت تداوم و سوددهی اقتصادی:</p> <p>کسب اطمینان از قابلیت سوددهی و رقابت‌پذیری در بازار گردشگری و نیز توانمندی در کسب سود در بلندمدت</p>	<p>رضایت کامل گردشگران (بازدیدکننده):</p> <p>فراهم آوردن تجربه‌ای ایمن و رضایت‌بخش برای گردشگران و نیز در دسترس بودن تمامی موارد بدون تبعیض جنسیتی، نژادی و ...</p>	<p>مدیریت و حفاظت فیزیکی:</p> <p>حفاظت و ارتقاء کیفیت مناظر طبیعی و جلوگیری از تخریب فیزیکی</p>
<p>رونق اقتصادی محلی:</p> <p>به حداکثر رساندن رونق اقتصادی مناطق هدف گردشگری شامل میزان هزینه‌کرد گردشگران در منطقه و شناخت دلایل نوسانات این هزینه‌کرد</p>	<p>مدیریت و کنترل محلی:</p> <p>توانمندسازی جوامع محلی در تعامل با سایر کسب و کارهای ذی‌نفع با محوریت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌ها پیرامون مدیریت و آینده توسعه گردشگری منطقه</p>	<p>تنوع زیستی:</p> <p>حمایت از حفاظت مناطق طبیعی، زیستگاه‌ها و حیات وحش و به حداقل رساندن آسیب‌های احتمالی وارد بر آن‌ها</p>
<p>افزایش اشتغال:</p> <p>ارتقاء کمی و کیفی مشاغل محلی مبتنی بر گردشگری، مانند سطح درآمد، شرایط خدمات و دسترسی همگانی بدون رانت و تبعیض</p>	<p>رفاه اجتماعی و رضایت جامعه محلی:</p> <p>حفظ و تقویت زندگی جوامع محلی در مناطق بومی در مواردی شامل ساختارهای اجتماعی، دسترسی به منابع، امکانات موردنیاز برای زندگی و فاصله گرفتن از هر نوع بحران اجتماعی-فرهنگی</p>	<p>بهره‌وری منابع:</p> <p>به حداقل رساندن استفاده از منابع کمیاب و تجدید ناپذیر در روند توسعه ظرفیت‌های مرتبط با گردشگری</p>
<p>توزیع عادلانه منافع مالی و اجتماعی:</p> <p>توزیع گسترده‌ی مزایای اقتصادی گردشگری شامل بهبود فرصت‌ها، درآمدها و خدمات در دسترس برای طبقات فقیر و دهک‌های کم‌درآمد جامعه‌ی محلی</p>	<p>غناى فرهنگى:</p> <p>احترام به میراث تاریخی و فرهنگی بومی، سنت‌ها و آداب و رسوم تمایزبخش و هویت‌آفرین</p>	<p>حفظ محیط‌زیست بکر:</p> <p>به حداقل رساندن آلودگی هوا، آب و زمین و زباله‌های باقی‌مانده از سوی ارائه‌دهندگان خدمات گردشگری و نیز گردشگران و بازدیدکنندگان</p>

۴-۱. شاخصهای سنجش اثربخشی

پس از مشخص نمودن راهبردهای بهبود عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی، مشخص نمودن شاخص‌های برای ملموس ساختن این اهداف ضرورت دارد. از این رو نتایج تحلیل ابعاد مختلف اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان به مثابه بُعد بومی اقدام به بررسی اسناد بین‌المللی در زمینه توسعه پایدار به‌ویژه «راهنمایی سازمان جهانی گردشگری در زمینه شاخص‌های توسعه پایدار مقاصد گردشگری»^۱ گردید و شاخص‌های سنجش اثربخشی ارائه شد.

توجه به این نکته ضرورت دارد که به جز شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری، مجموع شاخص‌های دیگری نظیر شاخص رقابت پذیری سفر و گردشگری نیز تحت راهبری مجمع جهانی اقتصاد^۲ (WEF) و همکاری شورای جهانی سفر و گردشگری^۳ (WTTC) نیز در سطح بین‌المللی مورد توجه است. اما منطق اصلی مبنا قرار دادن شاخص‌های توسعه پایدار، دغدغه‌ی کمیسیون گردشگری و خدمات اتاق کرمان مبنی بر ضرورت توجه به توسعه پایدار و همه‌جانبه‌ی صنعت گردشگری در استان است. چرا که با در نظر گرفتن رشد کمی وسیع اقامتگاه‌های بومگردی کیفی سازی این روند و ایجاد الگوی پایدار و همگرا با سایر بخش‌های گردشگری استان ضرورتی غیرقابل انکار است.

دیگر آن که شاخص‌های ذکر شده، رویکردی کل‌نگر را دارا هستند و عملاً پیوند میان آن‌ها با پروژه‌های ۱۰ گانه - که در ادامه ارائه خواهد شد- صرفاً از طریق رهگیری آسیب‌های و پیشنهاداتی است که منجر به طراحی پروژه مذکور شده است. لازم به ذکر است که این پیوندها بصورت دقیق در شکل‌های شماره ۵ و ۶ ترسیم شده است. در ادامه و ذیل هر یک از ابعاد راهبردی، هدف اصلی شاخص و مجموعه‌ی شاخص‌های مطرح می‌شود.

¹ Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook (2004)

¹ World Economic Forum

¹ World Travel & Tourism Council

۴-۱-۱. قابلیت تداوم و سود دهی اقتصادی

اهداف: کسب اطمینان از قابلیت سوددهی و رقابت پذیری در بازار گردشگری به منظور توانمندی در کسب سود مالی و داشتن رونق در بلند مدت

جدول ۸: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد قابلیت تداوم و سود دهی اقتصادی (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
میزان فصلی بودن گردشگری	<ul style="list-style-type: none">تعداد گردشگران ورودی (ماهانه یا فصلی) و پراکنش آن ها در طول سال (ورودی گردشگر و میزان شب خواب)بازدید روزانه بازدیدکنندگان (برآورد) ماهانه و یا سالانهتعداد تختهای اشغال شده (به تفکیک نوع اقامت)میزان اشغال اقامتگاه های رسمی (ماهانه-حداکثر-حداقل) و درصد کل اشغال در اوج گردشگرینسبت اماکن تجاری که در تمام فصول سال باز هستندتعداد و درصد شغل های مرتبط با گردشگری که دائمی یا تمام وقت هستند در مقایسه با شغل های موقت
تنوع محصولات و ارائه انواع گوناگونی از تجارب گردشگری	<ul style="list-style-type: none">تعداد جاذبه های مختلف در نزدیکی مقصد (بر مبنای نوع جاذبه ها مانند سایت های فرهنگی و میراث طبیعی، رویدادها و جشن ها، فعالیت های تفریحی و سایت ها، و غیره طبقه بندی شود).محدوده خدمات توریستی موجود در مقصد (بر مبنای نوع خدمات گردشگری، به عنوان مثال اقامت و غذا، حمل و نقل، اطلاعات و هدایت، کنفرانس ها و جلسات، و غیره، همچنین بر اساس محدوده قیمت طبقه بندی شود).شدت استفاده از هریک از جاذبه ها و یا خدمات (تعداد مشتریان و یا بازدیدکنندگان در هر ماه و یا سال)تعداد و نوع ویژگی های منحصر به فرد، جاذبه ها، برنامه هاوجود محصولات اختصاصی بومی-محلی مانند صنایع دستی، غذا، تولیدات و ...نسبت فروخته شده صنایع دستی و تولیدات محلیمیزان و نسبت فروشگاه های ارائه دهنده صنایع دستی و تولیدات محلینسبت غذاهای ارائه شده محلی در منوی اقامتگاه های بومگردی

کیفیت دسترسی و حمل و نقل گردشگر	<ul style="list-style-type: none"> ▪ انواع راه‌های حمل و نقل به مقصد گردشگری (از جنبه دفعات متناوب، ظرفیت، نرخ اشغال، قیمت‌ها) ▪ طول سفر از فرودگاه بین‌المللی ▪ تعداد سایت‌ها و خدمات گردشگری قابل دسترسی توسط حمل و نقل عمومی ▪ در دسترس بودن خدمات حمل و نقل در مقصد (بر اساس نوع)
افزایش مدت زمان حضور از سوی بازدیدکنندگان	<ul style="list-style-type: none"> ▪ میانگین مدت اقامت ▪ مجموع هزینه‌کردهای گردشگر در منطقه اقامتی ▪ میانگین هزینه‌کرد هر گردشگر
تداوم و رقابت‌پذیری مشاغل گردشگری	<ul style="list-style-type: none"> ▪ نسبت‌های قیمت و درآمد شامل سود ناخالص اقامتگاه‌ها و سایر موارد خدماتی در مقایسه با عرف بازار و یا نمونه‌های مشابه در سایر استان‌های کشور ▪ درآمد از محل گردشگری و نرخ رشد ▪ سود سالانه کسب و کارهای حوزه اکوتوریسم و گردشگری و نرخ رشد ▪ نسبت رشد بنگاه‌های دارای رشد در کسب و کار در مقایسه با سال‌های پیشین ▪ طول عمر کسب و کارهای مرتبط با اکوتوریسم (نرخ بازدهی)
فرایند بازاریابی و ارتقاء آن	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تعداد و یا نسبت بنگاه‌های استفاده‌کننده از ابزارهای ارتباطی گوناگون (بروشور، تراکت، بنر، رادیو و تلویزیون، شبکه‌های مجازی، کتب راهنما و نمایشگاه‌های گردشگری) ▪ تعداد و یا نسبت اپراتورها و راهنمایان کشوری همکار با واحدهای اقامتی بومگردی

۴-۱-۲. رونق اقتصاد محلی

اهداف: به حداکثر رساندن رونق اقتصادی مناطق هدف گردشگری شامل میزان هزینه‌کرد گردشگران در منطقه، کاهش آن و دلایل این کاهش

جدول ۹: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد رونق اقتصاد محلی (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
پشتیبانی از کسب و کارهای محلی	<ul style="list-style-type: none">نسبت کسب و کارهای متعلق به جامعه‌ی محلی در مقایسه کسب و کارهای متعلق به سایر شهرستان‌ها، سایر استان‌ها و سایر کشورها.نسبت مجوزهای فعالیت در حوزه گردشگری و بومگردی به کل
تامین منابع و عرضه محصولات برپایه ظرفیت بومی	<ul style="list-style-type: none">نسبت و میزان محصولات و خدمات محلی خریداری شده توسط افراد ارائه دهنده‌ی خدمات بومگردی و گردشگرینسبت و میزان محصولات و خدمات تولیدی و بومی خریداری شده توسط گردشگرانتعداد آژانس‌های و لیدرهای گردشگری همکار با افراد جامعه محلی در ارائه خدماتنسبت و تعداد مغازه‌های ارائه دهنده محصولات محلی-بومی و صنایع دستی
نیروی کار بومی	<ul style="list-style-type: none">نسبت مشاغل اشغال شده توسط ساکنین محلی (بر اساس انواع و سطح مهارتی)
مشارکت گردشگری و بومگردی در ارائه خدمات و زیرساخت‌های اجتماعی و زیرساخت‌ها	<ul style="list-style-type: none">تعیین خدمات اجتماعی قابل مشارکت و همکاری با گردشگران اکوتوریسم و بومگردیتعیین ارزش تعهدات داوطلبانه گردشگران و فعالان عرصه بومگردی در زمینه خدمات اجتماعیارزش‌گذاری برنامه‌های فرهنگی- اجتماعی عمومی توسط فعالان بومگردی به جامعه محلی بر مبنای کیفیت و فراوانی هر برنامه

۴-۱-۳. افزایش اشتغال

اهداف: ارتقاء کمی و کیفی مشاغل محلی مبتنی بر گردشگری مانند سطح پرداخت، شرایط خدمات و دسترسی همگانی بدون رانت و تبعیض

جدول ۱۰: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد افزایش اشتغال (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
تعداد و کیفیت اشتغال در بخش گردشگری	<ul style="list-style-type: none">تعداد کل افراد شاغل در بخش های مختلف حوزه گردشگری و اکوتوریسم (متصدیان اقامتگاه های بومگردی، حمل و نقل، راهنمایان محلی و ...) با توجه به سطح تخصص و میزان دریافتی مالیمیزان دوام کارکنان محلی و بومیمیانگین درآمد بر حسب ساعت در بخش گردشگری و اکوتوریسم در مقایسه با سایر فعالیت های شغلی جامعه محلیتعداد و نسبت کارکنان بومی فعال در اکوتوریسم و گردشگری واجد تخصص (گذراندن دوره آموزشی و یا گواهی های مرتبط)
نیروی کار بومی	<ul style="list-style-type: none">نسبت مشاغل اشتغال شده توسط ساکنین محلی (بر اساس انواع و سطح مهارتی)
کارکنان سالانه	<ul style="list-style-type: none">نسبت مشاغلی که در تمام سال در عرصه بومگردی فعال هستند.نرخ بیکاری محلی در فصول کم مسافر
آموزش	<ul style="list-style-type: none">تعداد و نسبت شرکت هایی که در عرصه مشاغل مرتبط با اکوتوریسم آموزش می دهند و تعداد کارکنان درگیر در این فرایند آموزش با تاکید بر نسبت افراد بومی-غیربومیبودجه و یا هزینه در نظر گرفته شده برای آموزش هریک از کارکنان جامعه محلی و سازوکار تامین مالی و سطح مشارکت نهادهای مربوطه دولتی و خصوصی در آن

۴-۱-۴. توزیع عادلانه منافع مالی و اجتماعی

اهداف: توزیع گسترده مزایای اقتصادی و اجتماعی گردشگری شامل بهبود فرصت‌ها، درآمدها و خدمات در دسترس بخش فقیر و دهک‌های کم‌درآمد جامعه محلی

جدول ۱۱: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد توزیع عادلانه منافع مالی و اجتماعی (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
ایجاد فرصت مشارکت در کسب و کار بومگردی برای گروه‌هایی مانند زنان، جوانان و نوجوانان، افراد کم‌توان و دهک‌های کم‌درآمد جامعه محلی	<ul style="list-style-type: none">تعداد و نسبت زنان، جوانان و نوجوانان، افراد کم‌توان و دهک‌های کم‌درآمد جامعه محلی (اقتشار زیر خط فقر) از مجموعه کارکنان فعال در حوزه اکوتوریسم و گردشگری منطقهمیزان و سطح درآمد، مهارت‌های و آموزش‌های مرتبط با اکوتوریسم در زنان، جوانان و نوجوانان، افراد کم‌توان و دهک‌های کم‌درآمد جامعه محلی (اقتشار زیر خط فقر)تعداد و نسبت تشکل‌های و نهادهای فعال در عرصه گردشگری و اکوتوریسم که حامی این گروه هستند

۴-۱-۵. رضایت کامل گردشگری (بازدید کننده)

اهداف: فراهم آوردن تجربه‌ای ایمن، رضایت‌بخش برای گردشگران و نیز در دسترس بودن تمامی خدمات و محصولات بدون تبعیض جنسیتی، نژادی و

جدول ۱۲: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد رضایت کامل گردشگری (بازدید کننده) (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
میزان رضایت ماندگار و عمیق بازدیدکنندگان	<ul style="list-style-type: none">تعداد و نسبت گردشگرانی که مجدداً به این اقامتگاه‌های بومگردی، سایت‌های طبیعت‌گردی و در مجموع منطقه مراجعه می‌کنند.
ایمنی و امنیت بازدیدکنندگان	<ul style="list-style-type: none">تعداد حوادث پیش‌آمده برای گردشگران (بر حسب ماه، سال و نیز نوع حوادث و سوانح)تعداد اقامتگاه‌های بومگردی و سایر موسسات گردشگری در منطقه دارای انطباق با استانداردهای ایمنی و امنیتی (ارزیابی بصورت سالانه و یا شش ماهه)در دسترس و اختیار قرار دادن اطلاعات مورد نیاز برای بازدیدکنندگان و گردشگران از رسانه‌های مختلف (اعم از مکتوب مانند بروشور، بنر و ... تا مجازی، دیداری، شنیداری و ...)
قابلیت دسترسی برای افراد دارای نیازهای خاص و سالمند	<ul style="list-style-type: none">تعداد و نسبت امکانات و خدمات ارائه شده متناسب با افراد دارای معلولیت و یا مشکلات حرکتیوجود و دسترسی به امکانات حمل و نقل برای افراد کم‌توان و معلولانتعداد افراد دارای نیازهای خاص نظیر معلولان در مراجعه به اقامتگاه‌های بومگردی و اکوتوریسم

- دسترسی و جامعیت بالای اطلاعات در زمینه ارزش‌های طبیعی و فرهنگی منطقه ، سطوح دسترسی و موارد محدودیت‌ها از طریق رسانه‌های گوناگون (بروشور، تابلوهای اعلانات منطقه‌ای، کتاب راهنما، اینترنت)
- تعداد راهنمایان به تفکیک محلی-غیر محلی و نیز تعداد به ازای هر گردشگر
- دسترسی و معرفی مسیرهای پیاده‌روی، استراحت‌گاه‌های مورد نظر برای طبیعت‌گردان و سایر گردشگران و نیز اقامتگاه‌های بومگردی به تفکیک خدمات و هزینه

اطلاعات گردشگری (به‌ویژه برنامه‌ی تفصیلی پیشنهادی)

۴-۱-۶. مدیریت و کنترل محلی

اهداف: توانمندسازی جوامع محلی در تعامل با سایر ذی‌نفعان با محوریت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌ها پیرامون مدیریت و آینده توسعه گردشگری منطقه

جدول ۱۳: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد مدیریت و کنترل محلی (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
▪ مشارکت محلی در برنامه‌ریزی	▪ وجود یک فرایند برنامه‌ریزی مشارکتی
▪ تصمیم‌گیری موثر محلی	▪ وجود یک سیستم هماهنگ‌کننده ذی‌نفعان (سازوکار اجرا، انواع و تعداد ذی‌نفعان)
▪ دخیل بودن جوامع بومی و سنتی	▪ تعداد رویدادهای مشورتی (جلسات محدود، اجتماعات گسترده) و سطح مشارکت
	▪ برقراری و تناوب در ارائه گزارش‌هایی از گردشگری محلی به منظور شکل‌گیری شبکه ارتباطی محلی (با استفاده از ابزارهای رسانه ای چاپی، شبکه‌های اجتماعی و ارتباطات انسانی مانند تجمعات محلی)
	▪ وجود فعالیت‌های آگاهی رسان و آموزش دهنده به جامعه محلی (تناوب و بازه زمانی اجرا ، سطح مشارکت، تنوع محتوا)

۴-۱-۷. رفاه اجتماعی

اهداف: حفظ و تقویت زندگی جوامع محلی در مناطق بومی در مواردی شامل ساختارهای اجتماعی، دسترسی به منابع، امکانات مورد نیاز برای زندگی و فاصله گرفتن از هر نوع بحران اجتماعی-فرهنگی.

جدول ۱۴: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد رفاه اجتماعی (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
مخاطرات و فشارهای ناشی حجم بالای و نیز گردشگری فصلی بر جامعه محلی (بر زیر ساخت ها، منابع طبیعی و فرهنگی)	<ul style="list-style-type: none">نسبت گردشگران به افراد محلی (میانگین سالانه، روزهای پیک و فصل های پرمخاطب)سنجش ازدحام در مناطق و سایت های گردشگری (به ویژه اماکن بیلاقی مانند خبر، هنزا، دلفارد و ساردوئیه در ایام تعطیلات نیمه اول سال) از روند تعداد گردشگران و وسائل نقلیه و نیز تعداد گردشگر بر حسب مترمربع در این مناطقمیزان درآمد ایجاد شده از گردشگری و واحدهای فعال در حوزه اکوتوریسم به منظور تقویت زیرساخت ها و حفاظت از اماکن عمومی (با توجه به معافیت مالیاتی اماکن گردشگری لزوم تبیین سازوکار تامین مالی جهت این امور ضروری است)
دسترسی ساکنان محلی به امکانات رفاهی (مانند منابع طبیعی، امکانات بهداشتی و درمانی، مسکن، امکانات آموزشی، حمل و نقل) و کاهش احتمالی بواسطه استفاده گردشگران خصوصاً در فصل های پرتراکم	<ul style="list-style-type: none">درصد اماکن آزاد از مناطق و سایت طبیعت گردی برای گردشگرانتعداد بازدیدکنندگان محلی (طی سال و در فصل پرگردشگر)درصد تغییر قیمت کالاها، خدمات و مسکننسبت تعداد مسکن قابل ارائه به جامعه محلی در سال و فصل های پرمسافربازه زمانی و نیز تناوب کمبود برخی از نیازهای اعم کالا و خدمات خصوصاً در فصل های پرمسافرفراوانی و بازه زمانی کمبود کالاهای اساسی در حوزه خدمات عمومی مانند آب، برق و گاز، جمع آوری زباله) در فصل پرگردشگرتعداد خدمات عمومی و اجتماعی (توسط نهادهای عمومی مانند دهیاری، فرمانداری و ...) به جامعه محلی

<ul style="list-style-type: none"> ▪ تعداد ساکنینی که سال گذشته از روستا مهاجرت نموده‌اند ▪ تعداد ساکنینی که سال گذشته از سایر نقاط به روستای خود به منظور فعالیت فصلی و یا دائمی در زمینه اکوتوریسم و گردشگری بازگشته‌اند(مهاجرت معکوس) ▪ نرخ مهاجرت خالص جامعه محلی روستا به مناطق شهری (بر اساس سن، جنس، مهارت و تحصیلات) 	جمعیت‌شناسی جامعه محلی
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تعداد حوادث گزارش شده به نهادهای امنیتی و انتظامی در سال گذشته ▪ تعداد جرائم گزارش شده (افراد بومی و گردشگران) ▪ تعداد گردشگران متهم به جرائم و نسبت میان جرائم ایشان در حوزه آسیب به طبیعت به کل موارد ثبتی 	امنیت عمومی مناطق هدف
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تعداد منازعات و حوادث ناشی از تعارض رفتاری گردشگران با هنجارهای محلی ▪ تعداد و نسبت مشارکت گردشگران در مراسم و آیین‌های جامعه محلی 	احترام به ارزش‌ها و آداب و رسوم جامعه محلی

۴-۱-۸. غنای فرهنگی

اهداف: احترام به میراث تاریخی و فرهنگی بومی، سنت‌ها و آداب و رسوم تمایزبخش و هویت آفرین

جدول ۱۵: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد غنای فرهنگی (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
	<ul style="list-style-type: none">تعداد و میزان سازه‌هایی بومی و سنتی و نیز میزان تخریب معماریتعداد ساختمان‌های سنتی در خطر تخریبتعداد ساختمان‌هایی با معماری جدید و نوساز پیرامون ساختمان‌های مناطق دارای معماری کهن و بومیتعداد ساختمان‌های تاریخی / سنتی برای استفاده گردشگران (خدماتی نظیر اقامتگاه بومی گردی، رستوران سنتی، اقامتگاه سنتی و هتل سنتی)
حفاظت از میراث فرهنگی و تاریخی	<ul style="list-style-type: none">نسبت و تعداد گردشگران از مناطق طبیعی و بومگردی در مقایسه با گردشگری تاریخی-فرهنگیازدحام در سایت‌ها و مناطق طبیعت‌گردی خصوصاً در روزهای پیک بر مبنای تعداد گردشگران و وسایل نقلیه در هر متر مربعمیزان درآمد ناشی از سایت‌ها و مراکز عمومی گردشگری مانند ورودی، اعطای مجوز، فروش و ... و سازوکار هزینه آنالگوی تامین مالی (بودجه دولتی و درآمدی) به منظور حفظ بسترهای بومگردی و گردشگری
نحوه ارائه و بازنمایی میراث طبیعی و فرهنگی	<ul style="list-style-type: none">میزان دسترسی به برنامه‌های عمومی جهت آشنایی با فرهنگ بومی منطقه و نیز ذخایر طبیعی (مانند مسیرهای پیاده روی نمایشگاهی و یا مراکز استراحتگاه عمومی و نمایشگاهی)تعداد راهنمایان محلی به ازای هر گردشگر (تفکیک میان گردشگران استفاده کننده از تور و بک‌بکرها (گردشگران انفرادی))تعداد فروشگاه‌های عرضه کننده صنایع دستی و محصولات محلی (منابع و نیروی تولیدی متعلق به جامعه محلی باشد)تعداد رویدادهای فرهنگی مشخص شده و میزان جذب گردشگر

حفظ سنت‌ها و آداب و رسوم فرهنگی

- نسبت افراد شاغل در مشاغل سنتی در مقایسه سالانه (بر تفکیک زن/مرد، تحصیلات و سن)
- نسبت افزایش و یا کاهش رویدادهای فرهنگی و آداب و رسوم جمعی سنتی
- تعداد و نسبت ساکنین جامعه محلی پایبند به سنت‌های محلی و مشارکت در انجام آن (مانند پوشش و لباس، خوراک و غذا، موسیقی و آیین‌های سوگواری و جشن) و میزان تغییر جمعیت محلی مشارکت کننده در مقایسه سالانه

۴-۱-۹. حفاظت فیزیکی

اهداف: حفاظت و ارتقاء کیفیت مناظر طبیعی و جلوگیری از تخریب فیزیکی و بصری محیط زیست

جدول ۱۶: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد حفاظت فیزیکی (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری

شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده

نظافت عمومی

- حجم زباله‌های رها شده در مناطق عمومی روستا و سایت طبیعت‌گردی (شمارش زباله‌ها)

کیفیت مناظر روستایی و محلات سنتی شهری (تأثیرات ناشی از توسعه زیرساخت‌های شهری، الگوی استفاده از زمین و آلودگی بصری)

- تعداد پروانه ساخت برای ایجاد ساختمان
- میزان و نصب مساحت مختص به بافت جدید
- تعداد ساختمان‌ها و واحدهای تجاری با معماری غیرسنتی در اطراف راه‌های اصلی منتهی به اماکن مقصد اکوتوریسم
- تعداد ساخت‌های مشرف به فضای عرصه‌های گردشگری خصوصاً سایت‌های طبیعت‌گردی (مانند تعداد ویلاهای ساخته شده در مناطق بیلاقی)
- میزان و نسبت مساحت زمین‌هایی که همچنان با کاربری سنتی حفظ شده‌اند

شدت تراکم استفاده از سایت

- تعداد گردشگران (سالانه و فصول پرگردشگر)
- تعداد روزهای فعال طی سال
- تعداد گردشگران در فصول پرگردشگر (به ازای هر متر مربع)

۴-۱-۱۰. تنوع زیستی

اهداف : حمایت از حفاظت مناطق طبیعی، زیستگاه‌ها و حیات وحش و به حداقل رساندن آسیب‌های احتمالی وارد بر آن‌ها

جدول ۱۷: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد تنوع زیستی (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری

شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده

- تعداد گونه‌ها (کمی و در برخی موارد صرف مشاهده) به‌ویژه گونه‌های منحصر به فرد و میزان کاهش و یا افزایش آن طی سال‌های اخیر
- میزان موفقیت در حفظ و ازدیاد نسل جانداران مورد تهدید
- نسبت زیستگاه‌های آسیب دیده متاثر از طرح‌های توسعه زیرساخت گردشگری در منطقه
- تعداد حوادث ناشی از رفتار نامناسب گردشگران (مانند آتش سوزی، جمع آوری گونه‌های حفاظت شده و ...)
- نسبت زمین‌هایی که با کاربری سنتی حفظ شده‌اند
- تعداد حوادث ناشی از شیوه‌های نامناسب اتخاذ شده توسط جامعه محلی (مثلا شکار غیرقانونی، جمع آوری موارد و گونه‌های نادر و حفاظت شده، سوزاندن موارد طبیعی و ...)

تأثیرات ناشی از گردشگری و استفاده جامعه محلی بر حفظ زیست‌گاه‌های گیاهی و جانوری

- تعداد ساختمان‌ها و فروشگاه‌هایی با علائم تجاری که در مسیر و اطراف جاده دسترسی به سایت‌ها و مقاصد اکوتوریسم قابل رویت است
- میزان و نسبت مناطق در حال تخریب پیرامون نقاط هدف اکوتوریسم و گردشگری و در اطراف جاده دسترسی به آن‌ها

کیفیت چشم انداز طبیعی

<ul style="list-style-type: none"> ▪ طول مسیرهای پیاده‌روی و تعداد علائم تفسیری از منطقه در امتداد مسیر ▪ نسبت مسیرهای پیاده‌روی در حال تخریب ▪ تعداد مراکز موجود جهت استراحت موقت بازدیدکنندگان و تعداد گردشگران استفاده کننده از آن ▪ (وجود) تولید محتوا و توزیع اطلاعات گردشگری درباره ویژگی‌های و نقاط ارزشمند طبیعی در قالب رسانه‌های چاپی و الکترونیک 	<p>زیرساخت‌های مورد نیاز گردشگران بومگردی</p> <p>در مناطق هدف و حفاظت شده</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ دسترسی به برنامه‌ها و نقشه‌های تفسیری (مانند جاذبه‌ها، مراکز خدماتی، اقامتگاه‌های بومگردی، استراحت‌گاه‌های مسافران و ...) ▪ تعداد راهنمایان (به تفکیک محلی و غیرمحلی) به ازای هر گردشگر 	<p>ارائه اطلاعات و داده‌های تفسیری</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ تعداد گردشگران (طی سال و در فصول پرگردشگر) ▪ تراکم گردشگران در سایت‌های کلیدی (تعداد در متر مربع) 	<p>شدت استفاده از منابع طبیعی</p>

۴-۱-۱۱. بهره‌وری منابع

اهداف: به حداقل رساندن استفاده از منابع کمیاب و تجدید ناپذیر در روند توسعه ظرفیت‌های مرتبط با گردشگری

جدول ۱۸: شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد بهره وری منابع (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
استفاده و حفاظت از منابع آبی (به تفکیک بخش های مختلف)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ کل میزان مصرف و نیز میزان مصرف آن به ازای هر گردشگر (تغییر و کاهش میزان طی سال های اخیر) ▪ درصد بازیافت پسابها ▪ نوع تسهیلات ارائه شده در زمینه استفاده از راهکارهای بازیافت و تصفیه مجدد آب و نسبت استفاده از آن (به تفکیک اقامتگاه های بومگردی و متصدیان واحدهای ارائه دهنده خدمات گردشگری ▪ قیمت آب به ازای هر متر مکعب ▪ مجموع استفاده هریک از واحدهای خدمات اکوتوریسم و درصد آن نسبت به ظرفیت در نظر گرفته شده برای آنها ▪ تعداد موارد قطعی آب و دوره ی بحرانی طی سال
کیفیت آب آشامیدنی	<ul style="list-style-type: none"> ▪ درصد مراکزی که آب را به میزان استانداردهای بین المللی تصفیه می کنند. ▪ تعداد و نسبت جامعه محلی که به آب آشامیدنی دسترسی دارند. ▪ تعداد بیماری های مربوط به آلودگی آب (تعداد و یا نسبت بازدیدکنندگان بیمار شده در مدت اقامت)
میزان استفاده و صرفه جویی از انرژی های تجدید پذیر	<ul style="list-style-type: none"> ▪ مصرف سرانه مصرف انرژی از همه منابع (به طور کلی، بخش گردشگری با محوریت هر فرد روز) ▪ درصد مصرف انرژی از منابع تجدیدپذیر (در مقصد ها و موسسات گردشگری)
استفاده از زمین (به عنوان بخشی از منابع حیاتی و تجدید ناپذیر)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ نسبت زمین هایی که مطابق با قوانین مربوط مورد استفاده قرار گرفته اند ▪ نسبت زمین و اراضی تعیین شده برای توسعه زیرساخت گردشگری

۴-۱-۱۲. حفظ محیط زیست بکر و خالص

اهداف: به حداقل رساندن آلودگی هوا، آب، زمین و زباله‌های باقی‌مانده از سوی ارائه‌دهندگان خدمات گردشگری و نیز گردشگران و بازدیدکنندگان

جدول ۱۹: شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت عملکرد آینده در بُعد حفظ محیط زیست بکر و خالص (World Tourism Organization, 2004)

موضوعات محوری توسعه پایدار گردشگری	شاخص‌های سنجش وضعیت موجود و هدایت کننده عملکرد در آینده
زباله‌های جامد	<ul style="list-style-type: none">حجم زباله تولید شده توسط مقصد (بر حسب تن، بر حسب ماه، توسط گردشگری)حجم ضایعات بازیافت شده (به تفکیک نوع زباله)میزان زباله در اماکن عمومی (شمارش زباله‌ها)
فاضلاب	<ul style="list-style-type: none">درصد فاضلاب ایجاد شده در مقصد / دریافت درمان (همچنین نسبت فاضلاب بخش گردشگری در صورت امکان)میزان و درصد فاضلاب بازیافت شده جهت آبیاریتعداد موارد گزارش شده در رابطه با آلودگی آب
کیفیت آب مورد استفاده برای نظافت (مانند حمام)	<ul style="list-style-type: none">سطح آلودگی گزارش شده آب حمام (به عنوان مثال باکتری کلی‌فرم^۱، کمپیلوباکتر^۲، فلزات سنگین)؛میزان کدورت آب (آزمایش ساده)مشخص کردن شاخص‌های جایگزین آزمایش‌های پرهزینه (مانند شمارش و تناوب ماهی و پرندگان مرده، شمارش گونه‌های آسیب‌دیده)

¹ Coliform bacteria

¹ Campylobacter

کیفیت هوا

- تعداد روزهای دارای شاخص زیر استاندارد
- تعداد بروز مشکلات تنفسی (محلی و گردشگری)
- تعداد مشکلات بهداشتی گزارش شده توسط گردشگران و ساکنان.
- تعداد هشدارهای مربوط به آلودگی هوا توسط مراکز تحقیقاتی ملی و بین المللی

آلودگی صوتی

- سطح و میزان سروصدا در منافع گردشگری و بومگردی (برحسب دسی بل و یا تعداد روزهای مشخص)

حمل و نقل همگرا با محیط زیست

- تعداد و دفعات خدمات وسایل حمل و نقل عمومی
- نسبت و تعداد حمل و نقل همگرا و دوستدار محیط زیست (در زمینه آلودگی هوا و ایجاد صدا)
- تعداد گردشگران استفاده کننده از وسایل حمل و نقل عمومی

۵. فصل پنجم: پروژه های محوری نقشه راه اقامتگاه های بومگردی

به منظور پیاده سازی نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه های بومگردی، لازم است تا پروژه های عملیاتی را مشخص نمود که منحصر به فرد باشد و در بازه ی زمانی مشخصی هدف مورد نظر را به اجرا درآورد. بدین منظور دو گام اصلی در طراحی پروژه ها صورت پذیرفت. در ابتدا و با محوریت اهداف، آسیب های شناسایی شده ذیل هر یک از ابعاد دوازده گانه اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی طبقه بندی شدند و راهکارهای پیشنهادی متخصصان و اسناد علمی مرتبط استخراج گردید. از سوی دیگر با بهره گیری از تکنیک بخش بندی^۹ سعی گردید تا عرصه ی مداخله و اثرگذاری هر یک از پروژه ها تفکیک شود و از این رهگذر پروژه های همگرا با یکدیگر

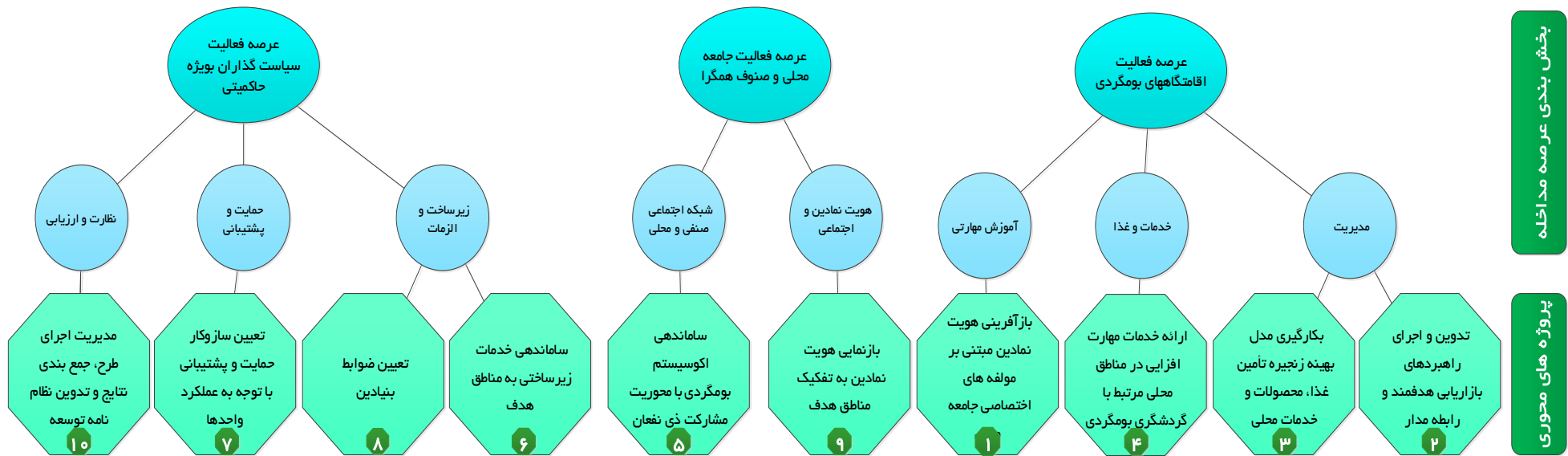
^۹ Segmentation

پیوند بخورند. در این رابطه سه زیرمجموعه اصلی شناسایی شد که عبارتند از عرصه‌ی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی (از منظر درونی)، عرصه‌ی فعالیت جامعه محلی و صنوف همگرا و نیز عرصه‌ی فعالیت سیاستگذاران خصوصاً متعلق به حاکمیت.

- **عرصه‌ی فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی:** در این بخش، رویکرد اصلی توجه به نیازها و پیشنهادات مرتبط با مسائلی درونی اقامتگاه‌های بومگردی است. در این رابطه الگوی مدیریت اقامتگاه، نحوه تدارک و ارائه خدمات و غذا به بازدیدکنندگان و نیز سازوکار آموزش مهارت‌های ضروری در تعامل با ایشان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بر این مبنا پروژه‌های شماره ۲ با عنوان «تدوین و اجرای راهبردهای بازاریابی هدفمند و رابطه مدار در سه سطح استانی، جامعه محلی، اقامتگاه بومگردی» با محوریت مدیریت، پروژه شماره ۳ با عنوان «بکارگیری مدل بهینه زنجیره تأمین غذا، محصولات و خدمات محلی» با محوریت خدمات و غذا و پروژه شماره ۴ با عنوان «ارائه خدمات مهارت افزایی در مناطق محلی مرتبط با گردشگری بومگردی» با محوریت آموزش مهارت‌های ضروری طراحی گردید.

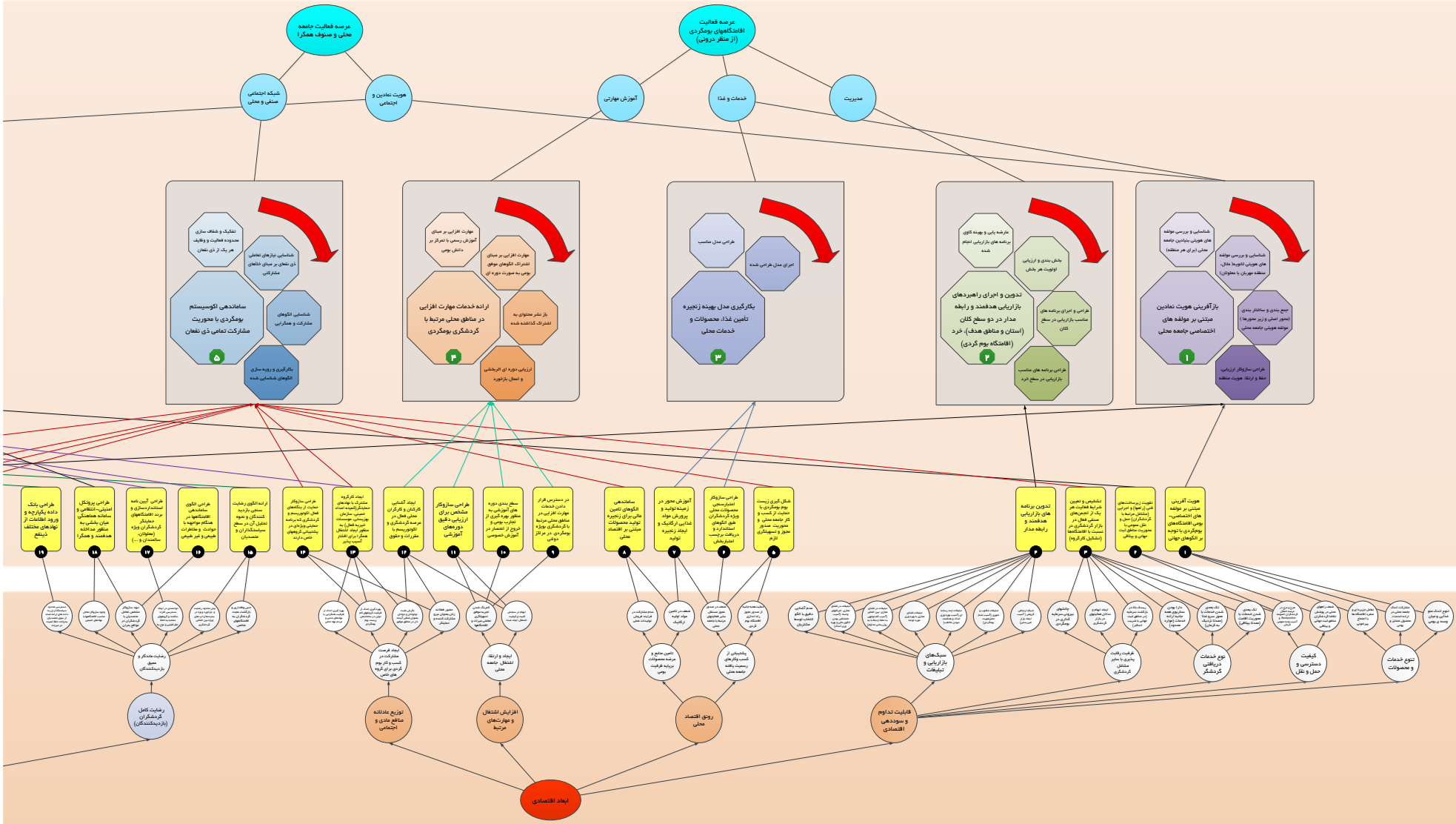
- **عرصه‌ی فعالیت جامعه محلی و صنوف همگرا:** یکی دیگر از بخش‌های شناسایی شده، جامعه محلی و صنوف همگرا با فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی است. در واقع در این بخش، توجه به پیرامون اقامتگاه‌های بومگردی و سازوکار برقراری تعاملی هدفمند میان ایشان به منظور ایجاد یک زیست بوم هدفمند است. جامعه محلی یک از دو گروه اصلی این بخش به شمار می‌رود که عملاً محیط اجتماعی پیرامون اقامتگاه‌ها را دربرمی‌گیرد و نقش بسیار مهمی در نزدیک شدن اقامتگاه‌ها به اهداف گردشگری پایدار و الگوهای مطلوب در این زمینه ایفا می‌کند. از سوی دیگر زیست بوم اقتصادی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که شامل صنوف فعال در عرصه گردشگری و نیز صنوف اقتصادی پیرامونی نظیر مراکز عرضه کننده کالا و یا خدمات مورد نیاز اقامتگاه‌ها می‌شود. در این راستا دو حیطه‌ی هویت نمادین و اجتماعی (با محوریت جامعه محلی) و شبکه اجتماعی صنفی و محلی (با محوریت فعالان و صنوف اقتصادی همگرا) مشخص گردید. بر این مبنا پروژه شماره ۱ با عنوان «بازآفرینی هویت نمادین مبتنی بر مولفه‌های اختصاصی جامعه محلی (به تفکیک مناطق هدف)» و پروژه شماره ۹ با عنوان «بازنمایی (جامه عمل پوشاندن) هویت نمادین (به تفکیک مناطق هدف)» با محوریت هویت نمادین و اجتماعی و پروژه شماره ۵ با عنوان «ساماندهی اکوسیستم بومگردی با محوریت مشارکت تمامی ذی‌نفعان» در رابطه با شبکه اجتماعی صنفی و محلی طراحی گردید.

- عرصه‌ی فعالیت سیاستگذاران به‌ویژه حاکمیتی: اگرچه سیاستگذاری کلان در رابطه با اقامتگاه‌های بومگردی در عرصه‌های گوناگونی صورت می‌گیرد اما نهادهای مربوط به حاکمیت در این میان جایگاه ویژه‌ای دارند. توجه به تمامی ابعاد سیاستی از جمله تاسیس و تداوم فعالیت اقامتگاه‌ها و نیز راهبردهای مربوط به آینده سبب گردید تا سه محور زیرساخت و الزامات، حمایت و پشتیبانی و نظارت و ارزیابی شناسایی شود. در این راستا پروژه شماره ۶ با عنوان «ساماندهی خدمات زیرساختی به مناطق هدف» و پروژه شماره ۸ با عنوان «تعیین ضوابط بنیادین» در رابطه با زیرساخت‌ها و الزامات، پروژه شماره ۷ با عنوان «تعیین سازوکار حمایت و پشتیبانی با توجه به عملکرد واحدها» در رابطه با عملکرد واحدها، پروژه شماره ۱۰ با عنوان «مدیریت اجرای طرح، جمع‌بندی نتایج و تدوین نظام توسعه بومگردی» ذیل نظارت و ارزیابی طراحی گردید.

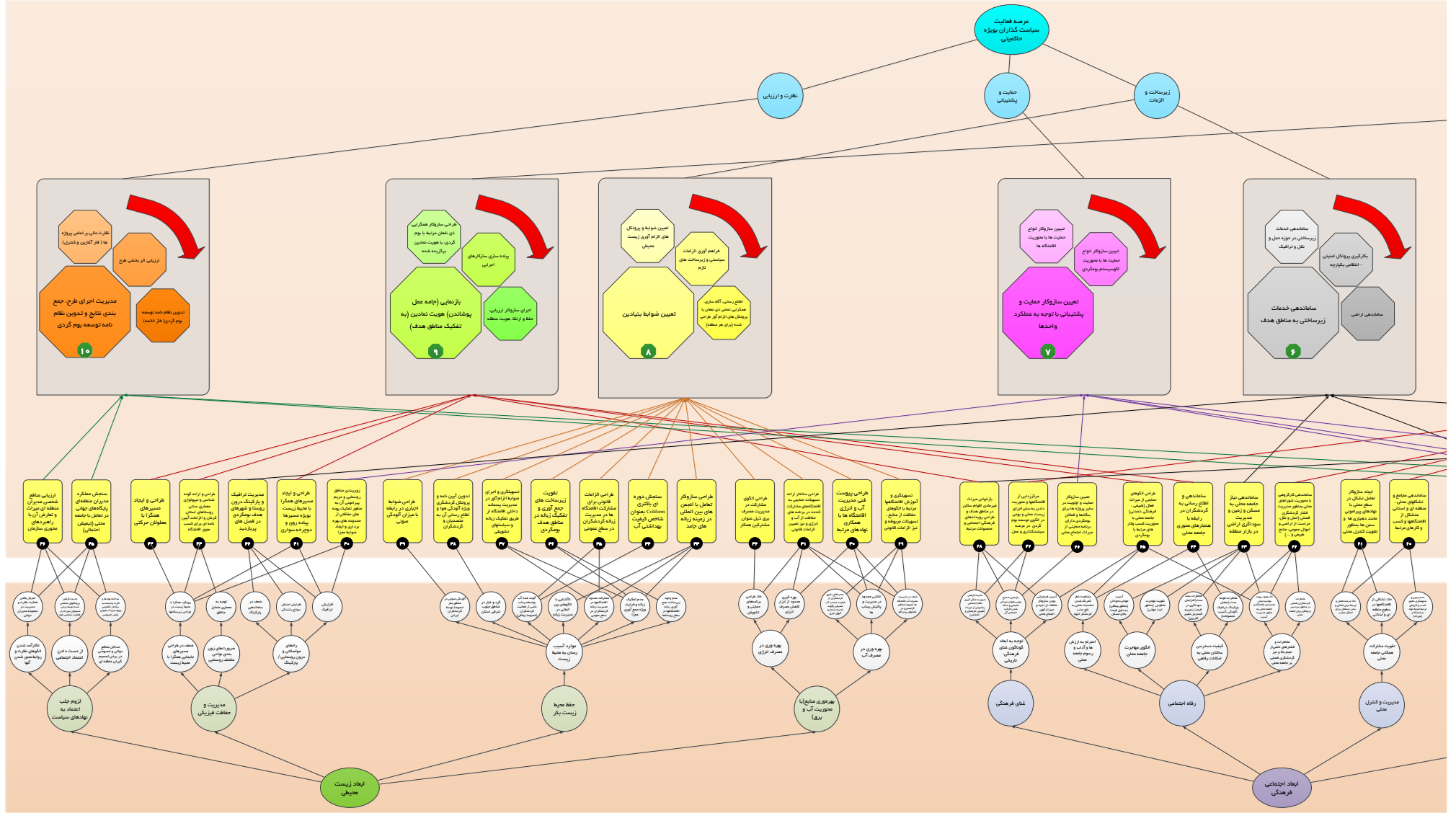

شکل ۴: بخش‌بندی (segmentation) پروژه‌ها

طبق توضیحات پیشین، پروژه‌ها از یک سو با آسیب‌شناسی و راهکارهای پیشنهادی حاصل از مطالعات میدانی پیوند خورده‌اند و از سوی دیگر بر مبنای عرصه‌ی مداخله خود، بخش‌بندی شده‌اند. این پیوند دوجانبه سبب شده است که علاوه بر سنجش کارایی درونی هر پروژه که متکی بر عرصه‌ی مداخله‌ی آن است، معیارهای اثربخشی کل‌نگر و مبتنی بر توسعه پایدار نیز اهمیت خود را حفظ نماید. در ادامه الگوی پیوند این اجرا در شکل ذیل ارائه شده است.

شکل ۵: الگوی پیوند میان پروژه‌ها با آسیب‌شناسی و بخش‌بندی (الف)

شکل ۶. الگوی پیوند میان پروژه‌ها با آسیب‌شناسی و بخش‌بندی (ب)

۵-۱. کلیات پروژه (حوزه اثرگذاری، بودجه و زمانبندی)

با تکیه بر بخش‌بندی صورت گرفته، ده پروژه محوری شناسایی شد که هر یک ابعاد ویژه‌ای از مسائل مرتبط با فعالیت اقامتگاه‌های بومگردی را پوشش می‌دهد. حوزه‌ی اثرگذاری این پروژه‌ها، پنج منطقه جغرافیایی است - که با نظر کارشناسی کارفرما مشخص خواهد شد- و بودجه‌بندی هر پروژه بر اجرایی ساختن آن در این پنج منطقه هدف تنظیم شده است. این پروژه‌ها سه حیطه اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی را مورد توجه قرار داده‌اند. همچنین در هر پروژه متناسب با فازها و گام‌های زیرمجموعه، بودجه‌بندی و زمانبندی مشخصی صورت گرفت. توجه به پیش‌نیاز بودن برخی از پروژه‌ها برای آغاز موارد دیگری از آن‌ها، موجب گردید تا خط زمانی کلی نقشه راه نیز مشخص گردد. در ادامه به اختصار کلیات پروژه‌ها ارائه و سپس به تفکیک اطلاعات تفصیلی طرح خواهد شد.

جدول ۲۰: کلیات پروژه‌های ده‌گانه نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی

پروژه‌های محوری	بعد	مدت (ماه)	بودجه*	پیش‌نیاز	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	
(۱) بازآفرینی هویت نمادین مبتنی بر مولفه‌های اختصاصی جامعه محلی (برای هر منطقه)	اقتصادی-اجتماعی	۵	۳۵۲	-																					
(۲) تدوین و اجرای راهبردهای بازاریابی هدفمند و رابطه مدار در دو سطح کلان و خرد	اقتصادی-اجتماعی	۱۵	۶۲۴	۱																					
(۳) بکارگیری مدل بهینه زنجیره تأمین غذا، محصولات و خدمات محلی	اقتصادی	۱۰	۳۱۹	-																					
(۴) ارائه خدمات مهارت افزایی در مناطق محلی مرتبط با گردشگری بومگردی	اقتصادی	۱۵	۲۱۱	۱																					

* بدیهی است که با کاهش یا افزایش تعداد مناطق هدف، بودجه مورد نیاز برای هر پروژه نیز تغییر می‌یابد.

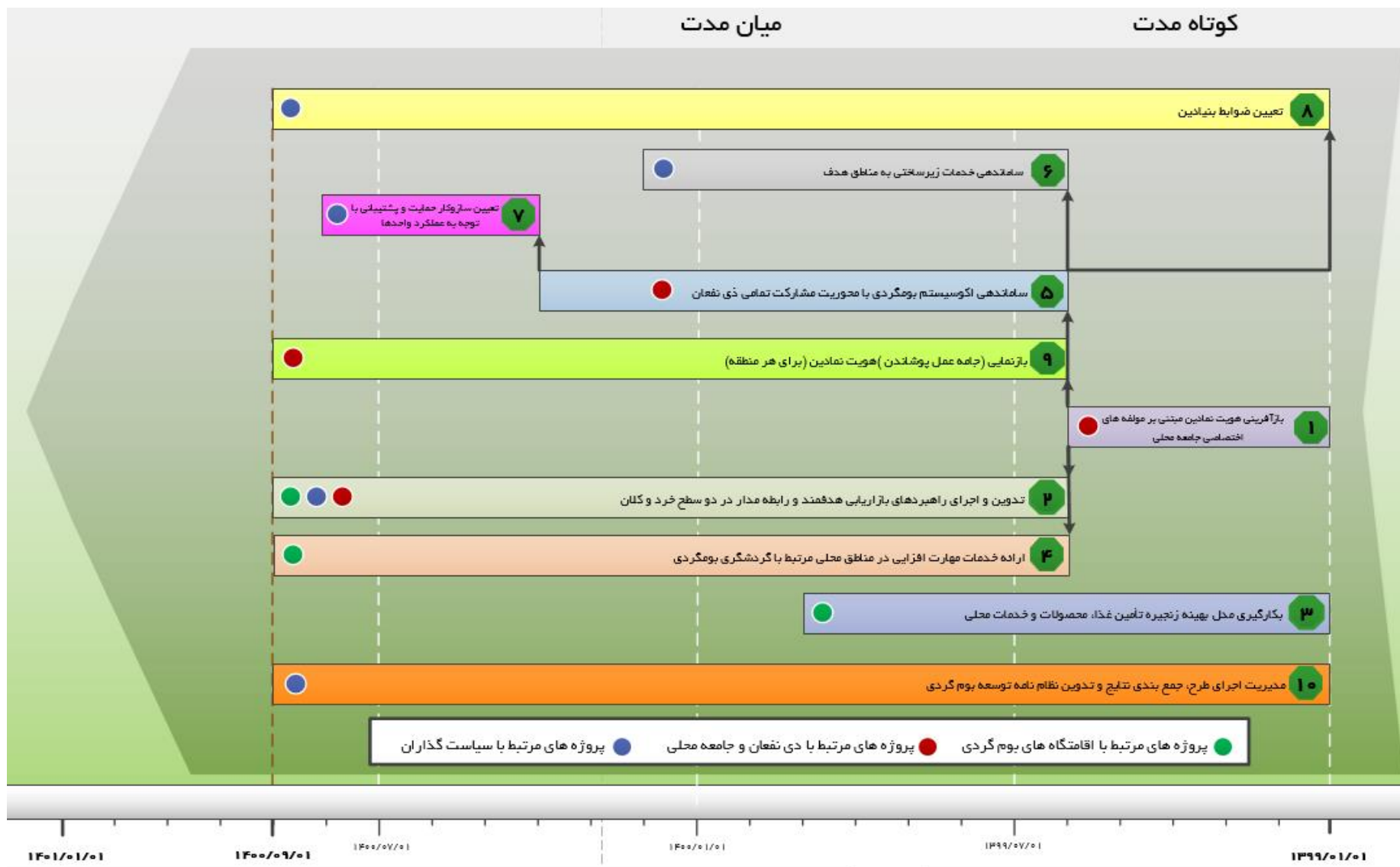
																			1	۱۸۵	10	اقتصادی-اجتماعی	۵) ساماندهی اکوسیستم بومگردی با محوریت مشارکت تمامی ذی نفعان
																			۵SS**	۵۲۳	8	اقتصادی-اجتماعی	۶) ساماندهی خدمات زیرساختی به مناطق هدف
																			۵	۱۰۱	۴	اقتصادی-اجتماعی-محیطی	۷) تعیین سازوکار حمایت و پشتیبانی با توجه به عملکرد واحدها
																			۵SS-۵***	۶۲۶	۲۰	محیطی	۸) تعیین ضوابط بنیادین
																			۱	۸۵۹	۱۵	اجتماعی-محیطی	۹) بازنمایی (جامه عمل پوشاندن) هویت نمادین (برای هر منطقه)
																			-	۹۶۶	20	اجتماعی-محیطی	۱۰) مدیریت اجرای طرح، جمع بندی نتایج و تدوین نظام نامه توسعه بومگردی

*واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** ۵SS به معنای آن که آغاز این پروژه (شماره ۶) همزمان با آغاز پروژه شماره ۵ صورت خواهد پذیرفت.

*** ۵SS-۵ به معنای آن که آغاز این پروژه (شماره ۸)، ۵ ماه پیش از آغاز پروژه شماره ۵ صورت خواهد پذیرفت.

خط زمانی نقشه راه با در نظر گرفتن نسبت زمانی پروژه‌ها به یکدیگر و توجه به موارد پیش‌نیاز طبق الگوی ذیل است.

شکل ۷: محور زمانی پروژه‌های نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی

۵-۲. عنوان پروژه شماره ۱: بازآفرینی هویت نمادین مبتنی بر مولفه های اختصاصی جامعه محلی (به تفکیک مناطق هدف)

تمایزبایی هویتی یکی از عناصر بسیار مهم در جلب نظر گردشگران به ویژه در بومگردی به شمار می‌رود. نکته قابل توجه در رابطه با بازآفرینی هویت نمادین، بهره‌گیری از توانمندی‌های بالقوه فرهنگی و طبیعی هر یک از جوامع محلی است؛ چراکه نه تنها به توسعه گردشگری کمک می‌کند بلکه پایداری هویتی را نیز به دنبال خواهد داشت. از سوی دیگر کم‌توجهی به تنوع خدمات و محصولات - که برپایه ظرفیت‌های بومی هر منطقه شکل می‌گیرند - یکی از موارد مهم در آسیب‌شناسی اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان به شمار می‌رود. در این پروژه سعی شده است ابعاد گوناگون هویتی مناطق هدف شناسایی و در قالب الگوهایی نمادین بازآفرینی شوند.

۵-۲-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در چهار فاز، هفت گام و سه زیرگام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

شناسایی و بررسی مولفه های هویتی بنیادین جامعه محلی (به تفکیک مناطق هدف)

شناسایی و بررسی ظرفیت های منابع هویتی تاریخی

شناسایی و بررسی ظرفیت های منابع هویتی طبیعی-جغرافیایی

شناسایی و بررسی ظرفیت های منابع هویتی آداب و رسوم فرهنگی-اجتماعی (به ویژه مراسم های آیینی)

شناسایی و بررسی ظرفیت های منابع هویتی میراث غیرمادی اقوام ساکن با محوریت ادبیات عامه و فولکلور

شناسایی و بررسی ظرفیت های منابع هویتی ابنیه های کهن با کارکرد امروزی (مثل قنات ها، آسیاب ها)

شناسایی و بررسی مولفه های هویتی ثانویه (مثال، منطقه مهربان با معلولان)

ارائه نتایج در قالب طرح توجیهی

بررسی تجربه های بین المللی

بررسی داده های میدانی مرحله قبل

سفر دو روزه به هر منطقه برای بازدید میدانی

جمع بندی و ساختار بندی (محور اصلی و زیر محورها) مولفه هویتی جامعه محلی

طراحی سازوکار ارزیابی، حفظ و ارتقاء هویت منطقه

تدوین دستورالعمل

۵-۲-۲. بودجه پروژه

فاز	توضیحات بودجه	بودجه*
فاز ۱: شناسایی و بررسی مولفه های هویتی بنیادین جامعه محلی (به تفکیک مناطق هدف)	برای هر منطقه، یک نفر ماه متخصص مردم شناسی، یک نفر ماه اسنادی، دو نفر ماه میدانی، یک متخصص برای بررسی میدانی لازم است. در کل پنج منطقه وجود دارد.	۱۷۷
فاز ۲: شناسایی و بررسی مولفه های هویتی ثانویه (مثال، منطقه مهربان با معلولان)	بررسی اسنادی: ۱ نفر ماه تمام وقت متخصص ارشد تحلیل: دو نفر ماه برای ۵ منطقه (یک متخصص ارشد و یک کارشناس)	۳۸,۵۲
فاز ۳: جمع بندی و ساختار بندی (محور اصلی و زیر محورها) مولفه هویتی جامعه محلی	یک نفر ماه متخصص	۱۲
فاز ۴: طراحی سازوکار ارزیابی، حفظ و ارتقاء هویت منطقه	یک نفر ماه متخصص برای تحلیل یک نفر ماه کارشناس اسنادی برای جمع بندی و تهیه گزارش نهایی	۱۷
جمع کل**		<u>۳۵۲</u>
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط		۱۲۰ میلیون ریال
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***		۸۰ میلیون ریال

۵۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی
----------------	--

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه تمامی فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه)

*** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۲-۳. برنامه زمانبندی پروژه

					مدت (ماه)	فاز
۵	۴	۳	۲	۱		
					۳ ماه	فاز ۱: شناسایی و بررسی مولفه های هویتی بنیادین جامعه محلی (برای هر منطقه)
					۲ ماه	فاز ۲: شناسایی و بررسی مولفه های هویتی ثانویه (مثال، منطقه مهربان با معلولان)
					۲ ماه	فاز ۳: جمع بندی و ساختار بندی (محور اصلی و زیر محورها) مولفه هویتی جامعه محلی
					۲ ماه	فاز ۴: طراحی سازوکار ارزیابی، حفظ و ارتقاء هویت منطقه

۵-۳. عنوان پروژه شماره ۲: تدوین و اجرای راهبردهای بازاریابی هدفمند و رابطه مدار در دو سطح کلان (استان و مناطق هدف)، خرد (اقامتگاه

بومگردی)

سبک‌های مختلف و متنوعی از بازاریابی در میان اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان مشاهده می‌شود. البته که این تنوع در بسیاری از موارد نه به دلیل توانمندی بلکه ناشی از عدم وجود برنامه‌ای منسجم در این رابطه است که موجب صرف هزینه‌های زیاد و کم‌بازده در این زمینه شده است. اگرچه این خلاء با برخی از برنامه‌های آموزشی قابل بهبود است اما ضعف در طراحی راهبردی کلان در بازاریابی هدفمند برای جذب گردشگران به سوی اقامتگاه‌های بومگردی استان به چشم می‌خورد. در این راستا پروژه شماره ۲ تلاش دارد تا پیوند مناسبی میان راهبرد کلان بازاریابی بومگردی در سطح کلان و خرد ایجاد نماید.

۵-۳-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در چهار فاز و شش گام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

عارضه‌یابی و بهینه‌سازی برنامه‌های بازاریابی انجام شده

بخش بندی و ارزیابی اولویت هر بخش

بخش بندی (سگمنت) و شناخت جامعه هدف براساس اطلاعات جمعیت شناختی، جغرافیایی، فرهنگی، رفتاری، و ظرفیت‌های گردشگری (تعیین مخاطب و اهداف)

ارزیابی هر بخش به منظور اولویت بندی در دو عرصه خرد و کلان

طراحی و اجرای برنامه‌های مناسب بازاریابی در سطح کلان

تحلیل، تبیین و شناسایی رسانه (کانال)های ارتباطی مناسب (اعم از اپ‌های تخصصی گردشگری، عرصه‌های عمومی فضای مجازی (مانند اینستاگرام و ...))، فضای

مجازی رسمی، رویدادهای تخصصی، نمایشگاه‌های تخصصی)

تطابق محتوا، مخاطب، و رسانه ارتباطی، و سناریو اجرای (پایه سازی)

طراحی مکانیزم بازخورد (کارایی) و ارزیابی فرایند (اثر بخشی)

طراحی برنامه‌های مناسب بازاریابی در سطح خرد

طراحی بسته های پیشنهادی-آموزشی (شامل محتوا، رسانه، نحوه اجرا، بازخورد) برای سطح خرد به تفکیک مناطق با هدف جذب بخش های دارای اولویت (متناسب با بافت ۵ منطقه هدف)

۵-۳-۲. بودجه پروژه

بودجه*	توضیحات بودجه	فاز
۲۶,۲	یک نفر ماه متخصص یک نفر ماه کارشناس اسنادی یک نفر ماه کارشناس میدانی	فاز ۱: عرضه یابی و بهینه کاوی برنامه های بازاریابی انجام شده
۴۳,۲	دو نفر ماه متخصص دو نفر ماه کارشناس اسنادی یک نفر ماه کارشناس میدانی	فاز ۲: بخش بندی و ارزیابی اولویت هر بخش
۵۰۰	حدود ۱۰ کانال / مخاطب محوری (طراحی و اجرای هر کانال متوسط ۵۰ میلیون تومان)	فاز ۳: طراحی و اجرای برنامه های مناسب بازاریابی در سطح کلان
۱۷	یک نفر ماه متخصص یک نفر کارشناس اسنادی	فاز ۴: طراحی برنامه های مناسب بازاریابی در سطح خرد
۶۲۴		جمع کل**
۱۲۰ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط
۸۰ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***
۵۰ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

***نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (بودجه فاز ۳) + (جمع بودجه سایر فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه)
 *** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۳-۳. برنامه زمانبندی پروژه

															مدت (ماه)	فاز
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
															۱	فاز ۱: عارضه یابی و بهینه کاوی برنامه های بازاریابی انجام شده
															۲	فاز ۲: بخش بندی و ارزیابی اولویت هر بخش
															۱۲	فاز ۳: طراحی و اجرای برنامه های مناسب بازاریابی در سطح کلان
															۳	فاز ۴: طراحی برنامه های مناسب بازاریابی در سطح خرد

۵-۴. عنوان پروژه شماره ۳: بکارگیری مدل بهینه زنجیره تأمین غذا، محصولات و خدمات محلی

یکی از ابعاد هویتی اقامتگاه‌های بومگردی، ارائه خدمات و خصوصاً مواد غذایی محلی و ارگانیک است که در بسیاری از موارد به چشم نمی‌خورد. از سوی دیگر فعال سازی سایر زنجیره تامین مواد غذایی سبب می‌شود تا بسیاری از صنایع و کسب و کارهای بومی همچنان برقرار بمانند و بعلاوه منافع این حوزه از گردشگری به بخش وسیعی از جامعه محلی تعلق گیرد. پروژه شماره ۳ سعی دارد تا با رویکردی تسهیلگرانه، این خلاء را پوشش دهد.

۵-۴-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در دو فاز و پنج گام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

طراحی مدل

شناسایی و بررسی ظرفیت های تولیدی و خدماتی جامعه محلی

متناسب سازی ظرفیت ها با راهبرد هویتی منطقه

طراحی سازوکار تولید، توزیع و تضمین کیفیت

اجرای مدل طراحی شده

ارائه آموزش و تسهیل گری های لازم

شناسایی و تسهیل دسترسی ها و منابع مورد نیاز نظیر وام، ظرفیت های قانونی، خدمات تشکل ها، مسئولیت اجتماعی شرکت

۵-۴-۲. بودجه پروژه

فاز	گام	توضیحات بودجه	بودجه*
فاز ۱: طراحی مدل	شناسایی و بررسی ظرفیت های تولیدی و خدماتی جامعه محلی	"یک نفر ماه کارشناس میدانی برای ۵ منطقه و هر منطقه یک مرکز اصلی"	۹۲
	متناسب سازی ظرفیت ها با راهبرد هویتی منطقه	"دو نفر ماه متخصص (اقتصادی/صنایع) برای تمامی مناطق"	۲۴
	طراحی سازوکار تولید، توزیع و تضمین کیفیت		
فاز ۲: اجرای مدل طراحی شده	ارائه آموزش و تسهیل گری های لازم	سه نفر ماه کارشناس میدانی (تسهیلگر)	۳۸,۵۲
	شناسایی و تسهیل دسترسی ها و منابع مورد نیاز	دو نفر ماه متخصص-اقتصادی/صنایع پنج نفر ماه کارشناس میدانی (تسهیلگر) برای کل ۵ منطقه	۶۶,۸
جمع کل**			<u>۳۱۹</u>
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط		۱۲۰ میلیون ریال	
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***		۸۰ میلیون ریال	
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی		۵۰ میلیون ریال	

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه تمامی فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه)

*** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۴-۳. برنامه زمانبندی پروژه

										مدت (ماه)	گام	فاز
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱			
										۲ ماه	شناسایی و بررسی ظرفیت های تولیدی و خدماتی جامعه محلی	فاز ۱: عرضه یابی و بهینه کابی برنامه های بازاریابی انجام شده
										۲ ماه	متناسب سازی ظرفیت ها با راهبرد هویتی منطقه	
										۱ ماه	طراحی سازوکار تولید، توزیع و تضمین کیفیت	
										۲ ماه	ارائه آموزش و تسهیل گری های لازم	فاز ۲: بخش بندی و ارزیابی اولویت هر بخش
										۶ ماه	شناسایی و تسهیل دسترسی ها و منابع مورد نیاز	

۵-۵. عنوان پروژه شماره ۴: ارائه خدمات مهارت افزایی در مناطق محلی مرتبط با گردشگری بومگردی

بعد آموزش یکی از محورهایی است که از بدو صدور مجوز برای اقامتگاه‌های بومگردی در استان کرمان، از سوی نهادهای دولتی و به‌ویژه اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و نیز نهادهای خصوصی نظیر اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان پی گرفته شده است. بر این مبنا پروژه شماره ۴ تلاش دارد تا برخی از کمبودهای موجود را برطرف نماید و الگویی منسجم برای بهبود این روند آموزشی ارائه دهد.

۵-۵-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در چهار فاز و هفت گام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

مهارت افزایی بر مبنای آموزش رسمی با تمرکز بر دانش بومی

شناسایی نیازهای اصلی و ثابت

طراحی دوره های آموزشی شامل محتوا، سطح بندی، آموزش گیرنده، آموزش دهنده (نهاد های دانشگاهی، فنی حرفه ای و ...) و برنامه ریزی دوره ای

زمانبندی، و اجرای برنامه های آموزشی رسمی به صورت دوره ای

مهارت افزایی بر مبنای اشتراک الگوهای موفق بومی به صورت دوره ای

شناسایی الگوهای موفق و طراحی الگوهای بهینه

هماهنگی، اجرا، و بازخورد برنامه های ارتباط محور به منظور اشتراک تجارب فعالان بومگردی (مثال، نشست های دوره ای، شبکه های مجازی)

باز نشر محتوای به اشتراک گذاشته شده

گردآوری و صورت‌بندی محتوای آموزشی رسمی و تجارب موفق

انتشار محتوای تدارک دیده شده با بهره گیری از رسانه های مختلف (مجازی-حقیقی)

ارزیابی دوره ای اثربخشی و اعمال بازخورد (سه ماهه)

۵-۲-۵. بودجه پروژه

فاز	گام	توضیحات بودجه	بودجه*
فاز ۱: مهارت افزایی بر مبنای آموزش رسمی با تمرکز بر دانش بومی	شناسایی نیازهای اصلی و ثابت	یک نفر ماه متخصص نیم نفر ماه کارشناس اسنادی نیم نفر ماه کارشناس میدانی	۱۸,۵
	طراحی دوره های آموزشی شامل محتوا، سطح بندی، آموزش گیرنده، آموزش دهنده (نهاد های دانشگاهی، فنی حرفه ای و ...) و برنامه ریزی دوره ای	یک نفر ماه متخصص	۱۲
	زمانبندی، و اجرای برنامه های آموزشی رسمی به صورت دوره ای	هزینه دوره ها از مخاطبان گرفته می شود	۰
فاز ۲: مهارت افزایی بر مبنای اشتراک الگوهای موفق بومی به صورت دوره ای	شناسایی الگوهای موفق و طراحی الگوهای بهینه	یک نفر ماه متخصص (با حضور میدانی)	۱۲
	هماهنگی، اجرا، و بازخورد برنامه های ارتباط محور به منظور اشتراک تجارب فعالان بومگردی (مثال، نشست های دوره ای، شبکه های مجازی)	دو نفر ماه متخصص (با حضور میدانی) دو نفر ماه کارشناس اسنادی هزینه برگزاری نشست (۱۲ مورد هر یک ۱ میلیون تومان)	۴۶
فاز ۳: باز نشر محتوای به اشتراک گذاشته شده	گردآوری و صورت بندی محتوای آموزشی رسمی و تجارب موفق	شش نفر ماه کارشناس اسنادی (مدیریت سایت و کانال)	۳۰
	انتشار محتوای تدارک دیده شده با بهره گیری از رسانه های مختلف (مجازی-حقیقی)		
فاز ۴: ارزیابی دوره های اثربخشی و اعمال بازخورد (سه ماهه)		یک نفر ماه متخصص دو نفر ماه میدانی	۲۸
جمع کل**			۲۱۱
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط		۱۲۰ میلیون ریال	
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی**		۸۰ میلیون ریال	

۵۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه يك (نفر ماه) كارشناس اسنادی
----------------	--

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

* نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه تمامی فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه)

*** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۵-۳. برنامه زمانبندی پروژه

															مدت (ماه)	گام	فاز
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱			
															۱ ماه	شناسایی نیازهای اصلی و ثابت	فاز ۱: مهارت افزایی بر مبنای آموزش رسمی با تمرکز بر دانش بومی
															۱ ماه	طراحی دوره های آموزشی شامل محتوا، سطح بندی، آموزش گیرنده، آموزش دهنده (نهاد های دانشگاهی، فنی حرفه ای و ...) و برنامه ریزی دوره ای	
															۱۲ ماه	زمانبندی، و اجرای برنامه های آموزشی رسمی به صورت دوره ای	
															۲ ماه	شناسایی الگوهای موفق و طراحی الگوهای بهینه	فاز ۲: مهارت افزایی بر مبنای اشتراک الگوهای موفق بومی به صورت دوره ای
																هماهنگی، اجرا، و بازخورد برنامه های ارتباط محور به منظور اشتراک تجارب فعالان بومگردی (مثال، نشست های دوره ای، شبکه های مجازی)	

۵-۶. عنوان پروژه شماره ۵: ساماندهی اکوسیستم بومگردی با محوریت مشارکت تمامی ذی نفعان

محدود نمودن بومگردی به منافع اقامتگاه‌های بومگردی یکی از مخاطرات جدی در روند توسعه‌ی این سبک از گردشگری است. به بیان دیگر سیاستگذاران مربوطه در صورتی می‌توانند انتظار توسعه‌ی همه‌جانبه این عرصه را داشته باشند که آن را یک اکوسیستم و مجموعه‌ای از ذی‌نفعان گوناگون تلقی نمایند. پروژه شماره ۵ در پی آن است که با بهره‌گیری از الگوهای مشارکتی، زیست بومی منسجم و یکپارچه را در مناطق هدف پدید آورد؛ چه آن که در صورت پدید آمدن این پیوند، پایداری آن تا حد زیادی تضمین می‌شود.

۵-۶-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در چهار فاز و هفت گام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

شناسایی، تفکیک و شفاف سازی محدوده فعالیت و وظایف هر یک از ذی نفعان

توضیح: ذی نفعان شامل: متصدیان اقامتگاه‌ها، صنوف فعال مرتبط با بومگردی (حمل و نقل)، صنوف فعال در حوزه گردشگری، سازمان های مردم نهاد، مدیریت محلی (از قبیل شهرداری ها و دهیاری ها)، جامعه محلی
بخش مطالعات میدانی و مصاحبه و جلسه (حدود ۳۰ درصد اقدامات)
بخش مطالعات اسنادی قوانین و اسناد بالادستی (حدود ۷۰ درصد اقدامات)

شناسایی نیازهای تعاملی ذی نفعای بر مبنای خلأهای مشارکتی

تشکیل میز تخصصی

مطالعات میدانی و مصاحبه و جلسه

شناسایی و تبیین الگوهای مشارکت و همگرایی

مطالعات اسنادی

بکارگیری و رویه سازی الگوهای شناسایی شده

تشکیل میز تخصصی

مطالعات میدانی و اسنادی

۵-۶-۲. بودجه پروژه

بودجه*	توضیحات بودجه	فاز
۱۳,۵۶	یک نفر ماه کارشناس اسنادی یک نفر ماه کارشناس میدانی	فاز ۱: شناسایی، تفکیک و شفاف سازی محدوده فعالیت و وظایف هر یک از ذی نفعان
۱۴,۵۶	نیم نفر ماه متخصص (میز تخصصی) یک نفر ماه کارشناس میدانی	فاز ۲: شناسایی نیازهای تعاملی ذی نفعی بر مبنای خلأهای مشارکتی
۱۷	یک نفر ماه کارشناس متخصص یک نفر ماه کارشناس اسنادی	فاز ۳: شناسایی و تبیین الگوهای مشارکت و همگرایی
۸۳,۶۸	یک نفر ماه متخصص یک نفر متخصص اسنادی	فاز ۴: بکارگیری و رویه سازی الگوهای شناسایی شده
<u>۱۸۵</u>		جمع کل***
۱۲۰ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط
۸۰ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***
۵۰ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه تمامی فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه)

*** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۶-۳. برنامه زمانبندی پروژه

															مدت (ماه)	فاز
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
															۲ ماه	فاز ۱: شناسایی، تفکیک و شفاف سازی محدوده فعالیت و وظایف هر یک از ذی نفعان
															۲ ماه	فاز ۲: شناسایی نیازهای تعاملی ذی نفعی بر مبنای خلأهای مشارکتی
															۲ ماه	فاز ۳: شناسایی و تبیین الگوهای مشارکت و همگرایی
															۶ ماه	فاز ۴: بکارگیری و رویه سازی الگوهای شناسایی شده

۵-۷. عنوان پروژه شماره ۶: ساماندهی خدمات زیرساختی به مناطق هدف

اگرچه توسعه بومگردی و اقامتگاه‌ها در مقایسه با دیگری عرصه‌های خدمات گردشگری به سرمایه‌گذاری اولیه کمتری نیاز دارد اما وجود زیرساخت‌های مناسب، نقش بسیار مهمی در پیشرفت آن ایفا می‌کند. در کنار این موضوع و با توجه به بکر بودن بسیاری از مناطق هدف بومگردی، عدم ساماندهی خدمات زیرساختی نظیر ترافیک، راه‌های مواصلاتی و ... سبب می‌شود تا پیش و بیش از آن که منافع حاصل از بومگردی به جوامع محلی برسد، آن‌ها در معرض آسیب‌های ناشی از آن باشند. پروژه شماره ۶ تلاش دارد تا میز مشارکتی برای همگرایی نهادهای مختلف حاکمیتی و دولتی در روند بهبود و توسعه خدمات زیرساختی به مناطق هدف را ایجاد نماید.

۵-۷-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در سه فاز و شش گام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

ساماندهی خدمات زیرساختی در حوزه حمل و نقل و ترافیک

برنامه ریزی حمل و نقل درون و برون مراکز هدف با ملاحظه مدیریت نیاز به جابجایی، ترافیک و پارکینگ در فصل‌های پربازدید

اجرای برنامه‌های حمل و نقل با تأکید بر مناطق ثبت جهانی و بیابانی

بکارگیری پروتکل امنیتی - انتظامی یکپارچه

طراحی پروتکل امنیتی - انتظامی با تأکید بر یکپارچه سازی خدمات امنیتی به گردشگران و جامعه محلی

پیاده سازی پروتکل طراحی شده از طریق بکارگیری واحد هماهنگ کننده میان بخشی به منظور مداخله هدفمند و همگرا

ساماندهی اراضی

ساماندهی نیاز جامعه محلی به مسکن و زمین و مدیریت سوداگری اراضی در بازار منطقه

زون‌بندی مناطق روستایی و حریم پیرامونی آن به منظور تفکیک پهنه‌های حفاظتی از محدوده‌های بهره‌برداری و ایجاد ضوابط مجزا

۵-۷-۲. بودجه پروژه

بودجه*	توضیحات بودجه	گام	فاز
۱۰۰	انجام مطالعه محدود در حوزه برنامه ریزی حمل و نقل گردشگری بومگردی (در کل ۵۰ میلیون تومان) به روز رسانی طرح های منظومه یا هادی روستایی - در صورت نیاز- هر طرح ۵ میلیون تومان برای ۵ منطقه و هریک دو نقطه	برنامه ریزی حمل و نقل درون و برون مراکز هدف با ملاحظه مدیریت نیاز به جابجایی، ترافیک و پارکینگ در فصل های پربازدید	فاز ۱: ساماندهی خدمات زیرساختی در حوزه حمل و نقل و ترافیک
۲۰۰	برنامه های حمل و نقل از نوع کوتاه مدت هستند بنابراین هزینه بر نیستند. اجرای برنامه ها در دو نقطه از هر منطقه و برای هر منطقه تا سقف ۲۰ میلیون تومان	اجرای برنامه های حمل و نقل با تأکید بر مناطق ثبت جهانی و بیلاقی (ساماندهی وظایف نظارتی دستگاه ها	
۳۴	دو نفر ماه متخصص (میز تخصصی) دو نفر ماه کارشناس اسنادی برای ساماندهی مشاغل در صورت نیاز	بهبودی یا نوسازی راه ها و اماکن ساماندهی مشاغل مرتبط با جابجایی (با تمرکز بر برون سپاری امتیاز حمل و نقل گردشگری)	
۱۷	حوزه امنیتی سیاسی مرتبط به استانداری و غیر قابل برون سپاری یک نفر ماه متخصص (میز تخصصی) یک نفر ماه کارشناس اسنادی	طراحی پروتکل امنیتی - انتظامی با تأکید بر یکپارچه سازی خدمات امنیتی به گردشگران و جامعه محلی پیاده سازی پروتکل طراحی شده از طریق بکارگیری واحد هماهنگ کننده میان بخشی به منظور مداخله هدفمند و همگرا	فاز ۲: بکارگیری پروتکل امنیتی- انتظامی یکپارچه

۱۵۰	به روز رسانی طرح های مرتبط (هادی-منظومه روستایی) با ملاحظه منطقه گردشگری، ۵ منطقه هریک دو نقطه، هر نقطه با سقف ۱۵ میلیون تومان	ساماندهی نیاز جامعه محلی به مسکن و زمین و مدیریت سوداگری اراضی در بازار منطقه	فاز ۳: ساماندهی اراضی
		زون بندی مناطق روستایی و حریم پیرامونی آن به منظور تفکیک پهنه های حفاظتی از محدوده های بهره برداری و ایجاد ضوابط مجزا	
<u>۵۲۳</u>	جمع کل**		
۱۲۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط		
۸۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***		
۵۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی		

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه بخش اول فازهای اول و فاز سوم) + (بودجه فاز دوم) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه) *** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۷-۳. برنامه زمانبندی پروژه

										مدت (ماه)	گام	فاز
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱			
										۳ ماه	برنامه ریزی حمل و نقل درون و برون مراکز هدف با ملاحظه مدیریت نیاز به جابجایی، ترافیک و پارکینگ در فصل های پربازدید	فاز ۱: ساماندهی خدمات زیرساختی در حوزه حمل و نقل و ترافیک
										۶ ماه	اجرای برنامه های حمل و نقل با تأکید بر مناطق ثبت جهانی و بیلاقی	
										۱ ماه	طراحی پروتکل امنیتی - انتظامی با تأکید بر یکپارچه سازی خدمات امنیتی به گردشگران و جامعه محلی	فاز ۲: بکارگیری پروتکل امنیتی- انتظامی یکپارچه
										۲ ماه	پیاده سازی پروتکل طراحی شده از طریق بکارگیری واحد هماهنگ کننده میان بخشی به منظور مداخله هدفمند و همگرا	
										۶ ماه	ساماندهی نیاز جامعه محلی به مسکن و زمین و مدیریت سوداگری اراضی در بازار منطقه	فاز ۳: ساماندهی اراضی
										۶ ماه	زون بندی مناطق روستایی و حریم پیرامونی آن به منظور تفکیک پهنه های حفاظتی از محدوده های بهره برداری و ایجاد ضوابط مجزا	

۵-۸. عنوان پروژه شماره ۷: تعیین سازوکار حمایت و پشتیبانی با توجه به عملکرد واحدها

یکی از عناصر اصلی رویکردهای جدید به گردشگری (مانند الگوی بومگردی)، تاکید بر رفتار مسئولانه گردشگر است. از سوی دیگر سایر اعضای این زنجیره ارزش اعم از ارائه دهندگان خدمات، جامعه محلی و ... نیز می‌بایست نگرشی انسانی را مورد توجه قرار دهند و منافع مادی را تنها معیار سنجش کیفیت عملکرد خویش تلقی ننمایند. بر این اساس پروژه شماره ۷ تلاش دارد تا با پیاده‌سازی سازوکار حمایت و پشتیبانی، از الگوهای متنوع حمایتی (اعم گروه‌های خاصی از گردشگران نظیر معلولان و جامعه محلی مانند افراد سالخورده، کم بضاعت و ...)، پشتیبانی لازم را انجام دهد. لازم به ذکر است با توجه به آن‌که ضوابطی جهت بهره‌برداری، ارزیابی و درجه‌بندی از سوی معاونت گردشگری وزارت فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در شهریور ۱۳۹۸ و پیش‌تر در دیماه ۱۳۹۳ ابلاغ شده بود، مقصود اصلی از تدوین استانداردهای رتبه‌بندی اقامتگاه‌ها، اولویت قرار دادن برخی از ابعاد این ضوابط است. در واقع ضرورت دارد تا با در نظر گرفتن نگرش کلان ضوابط ابلاغی وزارت گردشگری، نقصان‌ها و کمبودهای بومی اقامتگاه‌های استان کرمان مورد توجه قرار گیرد و در راستای مسئولیت اجتماعی اقامتگاه‌ها و حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر پیرامونی مشخص شده ذیل فاز اول، تدوین نظام رتبه‌بندی اقامتگاه‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

۵-۸-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در دو فاز، سه گام و چهار زیرگام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

تبیین سازوکار انواع حمایت ها با محوریت اقامتگاهها

تدوین نظامنامه رتبه بندی اقامتگاهها به منظور هدفمند سازی حمایت ها (اجرای آموزش ها و تسهیلگری ها در سایر پروژه ها باید در رتبه بندی دخالت داده شود)

تبیین انواع و سازوکار حمایت ها متناسب با تنوع رتبه بندی با تأکید بر موضوعات ذیل

اقامتگاههای حمایت گر از گردشگران ویژه (مثل معلولان)

توجه به نقش و جایگاه نهادهای حمایتگر (کمیته امداد خمینی، سازمان بهزیستی، موسسات خیریه فعال) به منظور ایجاد اشتغال همگرا برای اقشار آسیب پذیر

بنگاهها و فعالان بومگردی دارای برنامه حمایتی از میراث اجتماع محلی

بنگاه های موفق در جذب گردشگر و توسعه برند بومگردی منطقه

تبیین سازوکار انواع حمایت ها با محوریت اکوسیستم بومگردی

طراحی الگوی ساماندهی اقامتگاهها در هنگام مواجهه با حوادث و مخاطرات طبیعی و غیر طبیعی (مخاطب گام سازمانهای متولی نظیر مدیریت بحران، هلال احمر و ... هستند)

۵-۸-۲. بودجه پروژه

فاز	گام	توضیحات بودجه	بودجه*
فاز ۱: تبیین سازوکار انواع حمایت ها با محوریت اقامتگاهها	تدوین نظامنامه رتبه بندی اقامتگاهها به منظور هدف مند سازی حمایت ها	بهبود و اصلاح طرح رتبه بندی انجام شده دو نفر ماه متخصص یک نفر ماه اسنادی	۲۹
	تبیین انواع و سازوکار حمایت ها متناسب با تنوع رتبه بندی با تأکید بر موضوعات پیش رو	دو نفر ماه متخصص یک نفر ماه اسنادی	۲۹
فاز ۲: تبیین سازوکار انواع حمایت ها با محوریت اکوسیستم بومگردی	طراحی الگوی ساماندهی اقامتگاهها در هنگام مواجهه با حوادث و مخاطرات طبیعی و غیر طبیعی	میز تخصصی، یک نفر ماه متخصص در حوزه مأموریت سازمان های مرتبط	۱۲
جمع کل**			۱۰۱
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط		۱۲۰ میلیون ریال	
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***		۸۰ میلیون ریال	
حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی		۵۰ میلیون ریال	

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه تمامی فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه)

*** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۸-۳. برنامه زمانبندی پروژه

															مدت (ماه)	گام	فاز
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱			
															۲ ماه	تدوین نظام‌نامه رتبه بندی اقامتگاه‌ها به منظور هدف مند سازی حمایت‌ها	فاز ۱: تبیین سازوکار انواع حمایت‌ها با محوریت اقامتگاه‌ها
															۲ ماه	تبیین انواع و سازوکار حمایت‌ها متناسب با تنوع رتبه بندی با تأکید بر موضوعات پیش رو	
															۲ ماه	طراحی الگوی ساماندهی اقامتگاهها در هنگام مواجهه با حوادث و مخاطرات طبیعی و غیر طبیعی	

۵-۹. عنوان پروژه شماره ۸: تعیین ضوابط بنیادین

اگرچه در ضوابط بهره‌برداری، ارزیابی و درجه‌بندی ابلاغی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در شهریورماه ۱۳۹۸، بر لزوم توجه همگرایی اقامتگاه‌های بومگردی با محیط زیست پیرامونی خود تاکید شده است اما همچنان خلاءهای گوناگونی در این زمینه به چشم می‌خورد. بخشی از این کمبود مربوط به ضعف در توسعه زیرساخت‌های متناسب در مناطق هدف بازمی‌گردد و برخی دیگر بواسطه عدم ارائه‌ی الگوهای مشخص و قابل اجرا روی داده است. در مجموع در این پروژه با رویکرد حاکمیتی و بین بخشی، سعی شده است تا از ظرفیت‌های نهادهای مربوطه جهت تدوین و پیاده‌سازی ضوابط بنیادین با محوریت حفاظت از محیط زیست بهره برده شود.

۵-۹-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در سه فاز، هشت گام و چهار زیرگام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

تعیین ضوابط و پروتکل‌های الزام آور زیست محیطی (تدوین نظام نامه حفاظت محیطی از مناطق هدف)

تعیین ضوابط (الزامات و حمایت‌ها و مجازات‌ها) در حوزه‌های آب، انرژی، زباله جامد، پساب‌ها و فاضلاب، آلودگی هوا، آلودگی صوتی، آلودگی بصری، آلودگی نوری-ضوابط عملیاتی (تشکیل کارگروه برای هر حوزه برگزاری جلسه و تعیین ضوابط پشتیبانی اسنادی جلسات)
حفظ تمامیت و یکپارچگی اکوسیستم طبیعی منطقه با تأکید بر مخاطرات اصلی و ضوابط کلی (تشکیل کارگروه راهبری؛ برگزاری جلسات برای یکپارچه سازی نتایج)

فراهم آوری الزامات سیاستی و زیرساخت‌های لازم (از نقطه نظر اختیارات دولتی)

تصویب و عملیاتی کردن (ابلاغ) نظام نامه تدوین شده

الزامات سیاستی و قانونی

سیاستهای تشویقی و حمایت‌ها

تعیین و عملیاتی سازی زیرساخت‌های لازم

فراهم آوری زیرساخت‌های لازم در حوزه خدمات روستایی-شهری

ایجاد همگرایی با نتایج پروژه تعامل ذی نفعان (پروژه ۵) به منظور جلب مشارکت ذی نفعان

سنجش متغیرهای تعیین شده به منظور ارزیابی وضعیت (فراهم آوری زیرساخت های لازم در حوزه آزمایشگاه های همکار) بهبود نظام نامه ضوابط بنیادین (زیست محیطی)

اطلاع رسانی، آگاه سازی، همگرایی تمامی ذی نفعان با پروتکل های الزام آور طراحی شده (برای هر منطقه) طراحی، اجرا و ارزیابی الگوهای تسهیلگری و آموزش با هدف پیاده سازی ضوابط (بازاریابی اجتماعی) تعامل با انجمن های داخلی و بین المللی به منظور جذب تجارب و معرفی اقامتگاه های همگرا و حمایت ها

۵-۹-۲. بودجه پروژه

بودجه*	توضیحات بودجه	گام	فاز
۵۴,۵۶	سه نفر ماه متخصص دو نفر ماه اسنادی یک نفر ماه میدانی (حوزه سیاستی سازمان های دولتی با محوریت محیط زیست)	تعیین ضوابط (الزامات و حمایت ها و مجازات ها) در حوزه های آب، انرژی، زباله جامد، پساب ها و فاضلاب، آلودگی هوا، آلودگی صوتی، آلودگی بصری، آلودگی نوری-ضوابط عملیاتی حفظ تمامیت و یکپارچگی اکوسیستم طبیعی منطقه با تأکید بر مخاطرات اصلی (ضوابط کلی)	فاز ۱: تعیین ضوابط و پروتکل های الزام آور زیست محیطی
۱۷	مشروعیت بخشی (نظیر شورای تأمین) میز تخصصی، یک نفر ماه متخصص	تصویب و عملیاتی کردن (ابلاغ) نظام نامه تدوین شده	

	یک نفر ماه اسنادی		
۳۰۰	بخشی از این زیرساخت ها در زمره وظایف سازمان های عمومی ارائه دهنده خدمات شهری-روستایی است، بخشی دیگر باید تأمین اعتبار شود، بخشی از این پروژه می تواند توسط پروژه ۹ در زمان بازآفرینی هویت نمادین انجام شود. برآوردی از این هزینه وجود ندارد، بنابراین سقف اعتبار ۳۰ میلیون تومان برای دو نقطه مهمتر از هر منطقه در نظر گرفته می شود.	تعیین و عملیاتی سازی زیرساخت های لازم	فاز ۲: فراهم آوری الزامات سیاستی و زیرساخت های لازم (از نقطه نظر اختیارات دولتی)
۱۷	می توان تحت عنوان کسب و کار به ذی نفعان واگذار کرد، که در این صورت بخشی از هزینه این اقدام تأمین خواهد شد. یک نفر ماه متخصص یک نفر ماه اسنادی		
۱۰۰	آزمایشگاه ها برای اندازه گیری شاخص های زیست محیطی برآورد: ۵ شاخص، اندازه گیری سالانه، برای ۵ منطقه و هر منطقه ۲ نقطه، برای دو سال اجرای طرح؛ (۱۰۰ میلیون) بعد از این مدت هزینه از محل نقشه راه نیست	سنجش متغیرهای تعیین شده به منظور ارزیابی وضعیت	
۲۴	دو نفر ماه متخصص در دو مرحله، (۱) بعد از اجرای زیرساخت ها، (۲) بعد از مرحله دوم بررسی آزمایشگاه ها	بهبود نظام نامه ضوابط بنیادین (زیست محیطی)	
۴۴,۶	یک نفر ماه متخصص سه نفر ماه میدانی یک نفر ماه اسنادی	طراحی، اجرا و ارزیابی الگوهای تسهیلتگری و آموزش با هدف پیاده سازی ضوابط (بازاریابی اجتماعی)	

		تعامل با انجمن های داخلی و بین المللی به منظور جذب تجارب و معرفی اقامتگاه های همگرا و حمایت ها	های الزام آور طراحی شده (برای هر منطقه)
<u>۶۲۶</u>	جمع کل**		
۱۲۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط		
۸۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***		
۵۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی		

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه فاز دوم شامل بخش اول گام دوم و گام سوم) + (جمع بودجه سایر فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه)

*** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۹-۳. برنامه زمانبندی پروژه

																مدت	گام	فاز			
۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴			۳	۲	۱

																		پیاده سازی ضوابط (بازاریابی اجتماعی)	فاز ۳: اطلاع رسانی، آگاه سازی، همگرایی
																	۴ ماه	تعامل با انجمن‌های داخلی و بین المللی به منظور جذب تجارب و معرفی اقامتگاه‌های همگرا و حمایت‌ها	تمامی ذی نفعان با پروتکل‌های الزام آور طراحی شده (برای هر منطقه)

۵-۱۰. عنوان پروژه شماره ۹: بازنمایی (جامه عمل پوشاندن) هویت نمادین (به تفکیک مناطق هدف)

عناصر هویتی عمدتاً بر پایه‌ی ظرفیت‌های درونی هریک از جوامع محلی نظیر فرهنگ، تاریخ، جغرافیای طبیعی و محیط زیست ایشان شکل می‌گیرد. در این راستا بازنمایی مناسب عناصر اصلی این هویت نمادین نقش بسیار مهمی در ایجاد پیوند مناسب میان این عناصر هویتی و گردشگران ایفا خواهد کرد. ناگفته نماند که پیاده‌سازی و بازنمایی هویت نمادین سبب خواهد شد تا فرایند ارتباطات انسانی در میان ذی‌نفعان مختلف این عرصه تسهیل گردد و اکوسیستم بومگردی انسجام بیشتری بیابد.

۵-۱۰-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در سه فاز، پنج گام و هفت زیرگام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

طراحی سازوکار همگرایی ذی نفعان مرتبط با بومگردی، با هویت نمادین برگزیده شده

طراحی الگوهای حمایت از میراث فعال (اعم از صنایع دستی، رویدادها، ابنیه) با تکیه بر هویت انتخاب شده

تعیین سازوکار پیوند میراث فعال انتخاب شده و هویت نمادین به منظور ایجاد عرصه های عمومی و نیز مکان عرضه صنایع فرهنگی

تعیین سازوکار حمایت از میراث فعال و تأمین مالی

طراحی عناصر عینی و الگوهای بکارگیری آن ها متناسب با هویت انتخاب شده

طراحی نمادها، المان های بصری، رویداد و مراسمات آیینی، و روش های بکارگیری (اعم از عرصه عمومی و صنایع فرهنگی)

پیاده سازی سازکارهای اجرایی

باز طراحی و یا ساخت فضای کالبدی و آرسن های شهری در عرصه معماری

فراهم آوری الزامات، نیازمندیها و تأمین مالی

اجرای فضاهای کالبدی مربوط به میراث فعال و عناصر عینی

جلب مشارکت به منظور بازنمایی نمادهای فرهنگی منطقه

آموزش و تسهیلگری

اجرای سازوکار اطلاع رسانی پروتکل های هنجاری به گردشگران

اجرای سازوکار ارزیابی، حفظ و ارتقاء هویت منطقه

ارزیابی در دو مقطع: پس از اجرا، و ماه آخر اجرای طرح

دریافت بازخوردها و اصلاح دستورالعمل ارزیابی، حفظ و ارتقاء هویت منطقه

۵-۱۰-۲. بودجه پروژه

فاز	گام	توضیحات بودجه	بودجه*
	طراحی الگوهای حمایت از میراث فعال (اعم از صنایع دستی، رویدادها، ابنیه) با تکیه بر هویت انتخاب شده	سه نفر ماه متخصص (میز تخصصی) سه نفر ماه میدانی (جمع آوری اطلاعات و بازخورد)	۷۰

	طراحی عناصر عینی و الگوهای بکارگیری آن ها متناسب با هویت انتخاب شده	طراحی سازوکار همگرایی ذی نفعان مرتبط با بومگردی، با هویت نمادین برگزیده شده
۵۰۰	هزینه عمرانی این اقدام نامحدود می تواند باشد، بنابراین در اینجا سقف هزینه برای هر منطقه تعیین شده است. هر منطقه (۵ منطقه) در دو نقطه و هر نقطه ۵۰ میلیون تومان	فاز ۲: پیاده سازی سازوکارهای اجرایی
۱۳۸	برای هر منطقه به مدت ۲ ماه دو نفر ماه میدانی	جلب مشارکت به منظور بازنمایی نمادهای فرهنگی منطقه
۴۱,۴	سه نفر ماه میدانی	فاز ۳: اجرای سازوکار ارزیابی، حفظ و ارتقاء هویت منطقه
۸۵۹	جمع کل**	
۱۲۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط	
۸۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***	
۵۰ میلیون ریال	حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی	

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه گام اول از فاز دوم) + (جمع بودجه سایر فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰ مالیات و بیمه)

*** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۱۰-۳. برنامه زمانبندی پروژه

															مدت (ماه)	گام	فاز
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱			
															۲ ماه	طراحی الگوهای حمایت از میراث فعال (اعم از صنایع دستی، رویدادها، ابنیه) با تکیه بر هویت انتخاب شده	فاز ۱: طراحی سازوکار همگرایی ذی نفعان مرتبط با بومگردی، با هویت نمادین برگزیده شده
															۲ ماه	طراحی عناصر عینی و الگوهای بکارگیری آن ها متناسب با هویت انتخاب شده	
															۳ ماه	باز طراحی و یا ساخت فضای کالبدی و آرسن های شهری در عرصه معماری	فاز ۲ : پیاده سازی سازوکارهای اجرایی

															۴ ماه	جلب مشارکت به منظور بازنمایی نمادهای فرهنگی منطقه	
															۲ ماه	ارزیابی در دو مقطع: پس از اجرا، و ماه آخر اجرای طرح دریافت بازخوردها و اصلاح دستورالعمل ارزیابی، حفظ و ارتقاء هویت منطقه	فاز ۳: اجرای سازوکار ارزیابی، حفظ و ارتقاء هویت منطقه

۵-۱۱. عنوان پروژه شماره ۱۰: مدیریت اجرای طرح، جمع بندی نتایج و تدوین نظام نامه توسعه بومگردی

همانگونه که در ابتدای این فصل بیان شد، هدف اصلی طراحی این پروژهها بهبود عملکرد اقامتگاههای بومگردی در راستای توسعه پایدار است. با توجه به گستره‌ی وسیع پروژههای ۹ گانه مطرح شده و ضرورت حفظ همگرایی در میان آنها، مدیریت اجرای طرح از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بر این مبنا پروژه شماره ۱۰ جایگاه بنیادینی دارد چراکه سازوکار اجرایی سایر پروژهها را مدیریت و راهبری می‌کند و با تدوین شاخص‌های کارایی، بر روند اجرای آنها نظارت دارد. در این بخش جزئیات ساختاری پروژه بیان خواهد شد و در سرفصل بعد فرایند پیاده‌سازی آن تشریح می‌شود.

۵-۱۱-۱. فازهای اصلی پروژه:

این پروژه مجموعاً در سه فاز و ده گام طراحی شده است که به شرح ذیل است؛

نظارت عالی بر تمامی پروژهها (فاز آغازین و کنترل)

انجام اقدامات فاز آغازین (اعم از شناسایی و انتخاب مجری، ناظر هر پروژه)

کنترل پیشرفت طرح (زمان، هزینه، ...)

نظارت بر کیفیت اجرای تمامی پروژه ها متناسب با اهداف (تعیین و نظارت مشاور برای هر طرح)

ارزیابی اثر بخشی طرح

طراحی و تدوین الگوهای سنجش شاخص ها

سنجش شاخص های تعیین شده و هدف گذاری کمی در بازه اجرای نقشه راه (یک نوبت در شروع طرح، اجرای متوسط حین طرح: هر ۶ ماه یکبار)

طراحی و یکپارچه سازی بانک داده

تحلیل دوره ای نتایج، ارائه پیشنهاد

پیاده سازی راهکارها و پیشنهادات مصوب در پروژه مرتبط

تدوین نظام نامه توسعه بومگردی (فاز خاتمه)

تدوین نظام نامه توسعه بومگردی (از طریق جمع آوری نتایج مطالعات و تجربیات موفق)

تعیین الگوهای تأمین مالی پس از اتمام طرح (ادامه فعالیت هایی که در دوره طرح انجام می شدند، و اجرای اقداماتی که در این طرح برای اجرا شناسایی شده اند)

(این گام پس از خاتمه کل نقشه راه شروع می شود)

۵-۱۱-۲. بودجه پروژه

بودجه*	توضیحات بودجه	گام	فاز
۳۰۴	یک نفر ماه متخصص یک نفر ماه کارشناس اسنادی	انجام اقدامات فاز آغازین (اعم از شناسایی و انتخاب مجری، ناظر هر پروژه)	فاز ۱: نظارت عالی بر تمامی پروژه ها (فاز آغازین و کنترل)
		کنترل پیشرفت طرح (زمان، هزینه، ...)	
۱۹۰	۵ درصد هر پروژه	نظارت بر کیفیت اجرای تمامی پروژه ها متناسب با اهداف	
۱۷	مشروعیت بخشی (نظیر شورای تأمین) میز تخصصی، یک نفر ماه متخصص یک نفر ماه کارشناس اسنادی	طراحی و تدوین الگوهای سنجش شاخص ها	فاز ۲: ارزیابی اثر بخشی طرح
		سنجش شاخص های تعیین شده و هدف گذاری کمی در بازه اجرای نقشه راه	
۵۶,۸	در کل ۴ مرحله سنجش برای هر مرحله یک نفر ماه کارشناس میدانی یک نفر ماه کارشناس اسنادی		

۷۰,۸	دو نفر ماه متخصص آمار در کل پروژه چهار نفر ماه کارشناس میدانی دو نفر ماه کارشناس اسنادی	طراحی و یکپارچه سازی بانک داده	
۱۹۰	۵ درصد کل بودجه طرح	تحلیل دوره ای نتایج، ارائه پیشنهاد	
		پیاده سازی راهکارها و پیشنهادات مصوب در پروژه مرتبط	
۵۱	سه نفر ماه متخصص سه نفر ماه کارشناس اسنادی	تدوین نظام نامه توسعه بومگردی (از طریق جمع آوری نتایج مطالعات و تجربیات موفق) تعیین الگوهای تأمین مالی پس از اتمام طرح (ادامه فعالیت هایی که در دوره طرح انجام می شدند، و اجرای اقداماتی که در این طرح برای اجرا شناسایی شده اند) (این گام پس از خاتمه کل نقشه راه شروع می شود)	فاز ۳: تدوین نظام نامه توسعه بومگردی (فاز خاتمه)
۹۶۶			جمع کل***
	۱۲۰ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) متخصص مرتبط
	۸ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس میدانی***
	۵۰ میلیون ریال		حق الزحمه ماهانه یک (نفر ماه) کارشناس اسنادی

* واحد محاسبه: ده میلیون ریال

** نحوه محاسبه جمع کل بودجه پروژه: (جمع بودجه فاز اول و گام چهارم و پنجم از فاز دوم) + (جمع بودجه سایر فازها) × (۲۰ درصد بالاسری مجری) × (۲۰) مالیات و بیمه)

*** بسته به حجم مسافرت به حق الزحمه کارشناس میدانی، ۱۵ یا ۷ درصد افزوده شده است.

۵-۱۱-۳. برنامه زمانبندی پروژه

																	مدت	فاز				
۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳		۲	۱	(ماه)	
																					۱۷ ماه	فاز ۱: نظارت عالی بر تمامی پروژه ها (فاز آغازین و کنترل)
																					۱۷ ماه	فاز ۲: ارزیابی اثر بخشی طرح
																					۳ ماه	فاز ۳: تدوین نظام نامه توسعه بومگردی (فاز خاتمه)

در کنار موارد ذکر شده، توجه به نکات ذیل در فرایند مدیریت پروژه‌های نه گانه دارای ضرورت است؛

- برخی هزینه ها (بخصوص عمرانی) با توجه به عدم اطلاع از اقدامات آتی، برآوردی تعیین شده اند. این هزینه ها پس از انجام مطالعات مربوطه تعیین می شوند.
- در شرح وظایف هر پروژه باید به این موضوع اشاره شود که داده های مربوط به بانک آمار نیز جمع آوری شوند.

- برای اینکه روح موضوع در هر پروژه حفظ شود باید مشکلات/فرصت ها مبنای تدوین شرح خدمات باشد.
- پیشنهاد می گردد تا کار گروه هایی برای مدیریت سه بخش عمرانی، بازاریابی و جلب مشارکت ذی نفعان و سیاستگذاران طراحی شود. جدول ذیل پروژه های مرتبط با هر بخش را مشخص نموده است.

جدول ۲۱: تفکیک پروژه ها در سه محور عمرانی، بازاریابی و جلب مشارکت ذی نفعان و سیاستگذاران

زمینه تخصصی			نام پروژه
جلب مشارکت سیاست گذاران/ذی نفعان	بازاریابی	عمرانی	
			پروژه ۱
			پروژه ۲
			پروژه ۳
			پروژه ۴
			پروژه ۵
			پروژه ۶
			پروژه ۷
			پروژه ۸
			پروژه ۹
			پروژه ۱۰

۵-۱۲. مدل پیشنهادی اجرای پروژه‌های نقشه راه

شرط موفقیت نقشه راه بیش از کیفیت پروژه‌های طراحی شده، وابسته به سازوکار پیاده‌سازی است. در واقع توانمندی در مدیریت نقشه راه و توجه همزمان به کارایی پروژه‌ها در راستای انجام صحیح وظایف محول شده و نیز اثربخشی در رفع مسائل پیش‌روی این عرصه ضرورت اساسی دارد. در این راستا مدل اجرایی نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی طراحی گردید که سازوکار درونی آن ذیل پروژه شماره ۱۰ توضیح داده شد و در ادامه سازوکار اجرایی آن تبیین خواهد شد.

ابعاد اجرایی پیاده‌سازی نقشه راه بهبود عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی در راستای توسعه گردشگری پایدار بدین شرح است:

- منابع مالی از محل دولتی و از طریق معاونت عمرانی استانداری و سازمان برنامه و بودجه تأمین می‌شود.
- کارفرمای طرح و یا تحویل گیرنده نهایی نتایج، سازمان‌های محوری در ارائه خدمات مدنظر این طرح با توجه به مأموریت سازمانی آنها، شامل اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان حفاظت از محیط زیست و ... هستند.
- اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی به عنوان مشاور عالی طی اجرای طرح ایفای نقش می‌کند. در این راستا نمایندگان اتاق بازرگانی، سازمان‌های محوری (کارفرما)، معاونت مربوطه در استانداری و سازمان برنامه و بودجه، شورایی را تشکیل می‌دهند که در مورد مسائل محوری پیش، حین، و پس از اجرای طرح تصمیم‌گیری می‌کنند، که مهمترین آن‌ها به تفکیک زمان تصمیم‌گیری عبارت است از:
 - پیش از شروع طرح:
 - نهایی سازی منشور پروژه ۱۰، تعیین مجری این پروژه (مدیر طرح)،
 - حین اجرای طرح:

- تصویب منشور پروژه ها،
- تأیید شرح خدمات و مجری پیشنهادی توسط مدیر طرح برای هر پروژه،
- نظارت کلی بر پیشرفت طرح، اخذ و ابلاغ تصمیمات لازم،
- نظارت کلی بر وضعیت بهبود شاخص‌ها، اخذ و ابلاغ تصمیمات لازم،
- بررسی و تصمیم در مورد درخواست تغییرات عمده از سمت مدیر طرح،

▪ پس از اتمام طرح:

- تأیید خاتمه طرح و یا انجام اقدامات تکمیلی،
- بررسی و نهایی سازی نظام نامه حاصل از پروژه شماره ۱۰،

به منظور تضمین کیفیت اجرای پروژه ها، و نیز مدیریت پیشرفت طرح، لازم است نظارت اجرای کل طرح، توسط یک مجموعه انجام شود. این مجموعه تحت عنوان «مدیر طرح» در اینجا شناخته می‌شود. مهمترین وظایف این رکن - که در اصل شرح خدمات پروژه ۱۰ نیز می‌باشد - به شرح ذیل است:

• انجام تمامی عملیات اجرایی قبل از انتخاب مجریان اعم از:

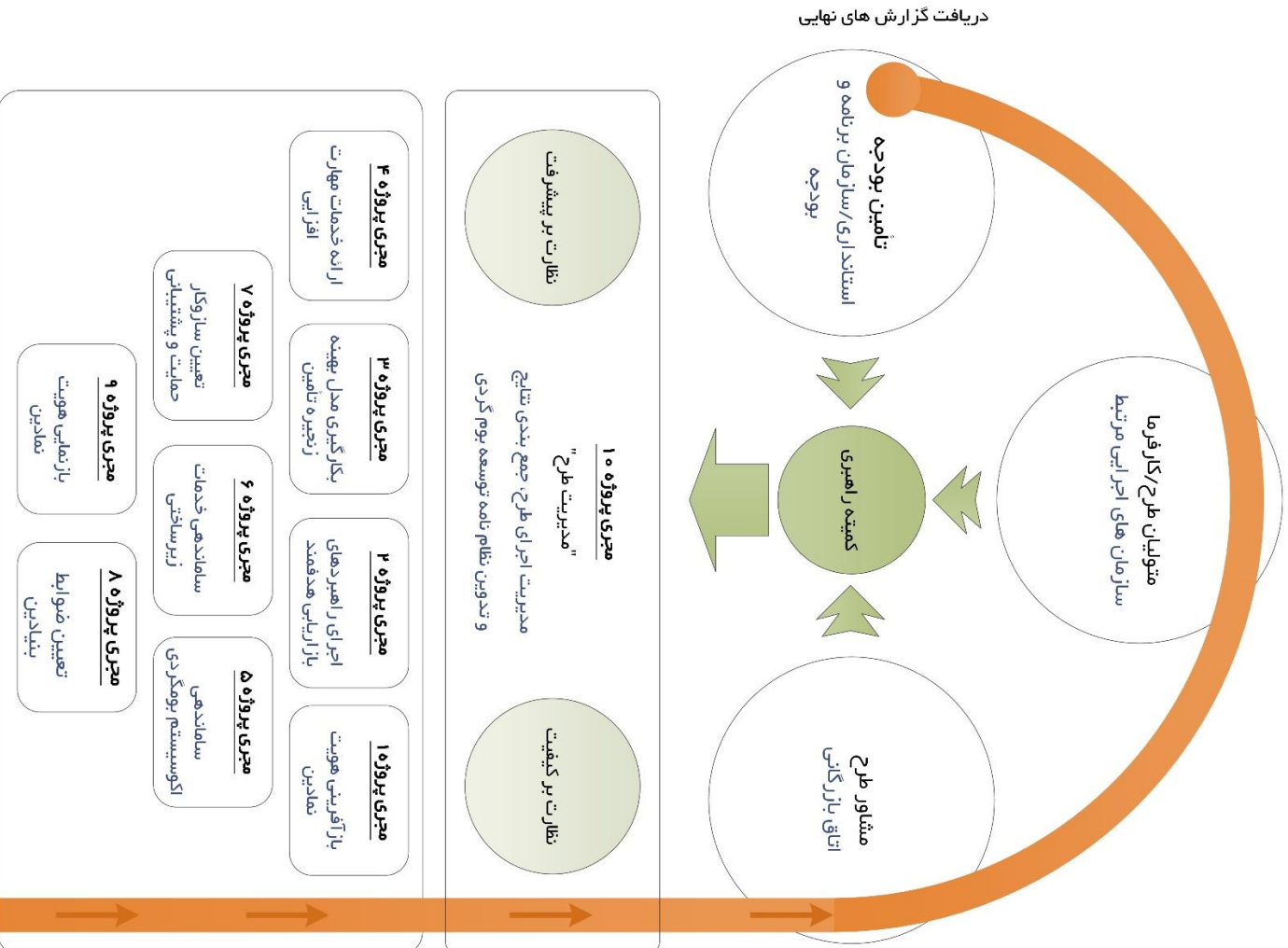
- تدوین منشور و شرح خدمات پروژه ها،
- تهیه اسناد مناقصه و برگزاری مناقصه‌ها و در نهایت شناسایی و معرفی مجری ذی صلاح،
- نظارت بر پیشرفت تک تک پروژه ها،
- کنترل کیفی نتایج پروژه‌ها،

• به لحاظ تخصصی بودن هر پروژه، باید مجری مناسب آن به درستی انتخاب شود، که یکی از سناریوهای پیشنهادی، برگزاری مناقصه است.

• فرایند نظارت بر اجرای پروژه ها و تأیید و پرداخت صورت وضعیت ها، از مسیر شورای راهبری نیست. بلکه گزارش های مرحله ای هر پروژه پس از تصویب مدیر طرح (و ناظر آن پروژه که در مجموعه مدیر طرح قرار دارد)، تأیید و اعلام نظر مشورتی کارشناسان اتاق بازرگانی، و تأیید سازمان کارفرما، تأیید و پرداخت می شوند.

• شورای راهبری به صورت دوره ای گزارش کلی اقدامات و نتایج حاصله را از مدیر طرح دریافت می کند و به منظور جلوگیری از انحراف طرح تصمیمات لازم را اتخاذ می کند.

بررسی نهایی، دریافت "تحویل شدنی ها" و پرداخت صورت و معیت ها

دریافت گزارش های نهایی

بررسی نهایی، دریافت "تحویل شدنی ها" و پرداخت صورت و معیت ها

شکل ۸: مدل پیشنهادی اجرای پروژه‌ها نقشه راه

۶. منابع

- اکبری، علی؛ قرخلو، مهدی (۱۳۸۹). اکوتوریسم: مفهومی نو در جغرافیای گردشگری، تهران: انتخاب.
- ایمانی خوشخو، محمدحسین؛ عزیزاده، ولی الله (۱۳۹۴). اقتصاد و سیاستگذاری گردشگری، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی.
- کریمی دستنابی، طاهره (۱۳۹۵). آثار اقتصادی سفر و گردشگری در ایران، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران: معاونت بررسی های اقتصادی.
- همایون، محمدهادی (۱۳۸۴). جهانگردی ارتباطی میان فرهنگی، تهران: دانشگاه امام صادق(ع).
- سجادی، حامد؛ قاضی زاده، علی (۱۳۹۷). اقامتگاه های بومگردی از مفهوم تا اجرا؛ رویکرد آسیب شناختی، کرمان: مرکز کرمان شناسی با همکاری بنیاد ایران شناسی.
- مونسان، علی اصغر (۱۷ تیرماه ۱۳۹۸). ۱۸۰ هزار میلیارد تومان طرح گردشگری در کشور در حال اجراست (کد خبر: ۸۳۳۸۷۴۳۳)، خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (ایرنا)
- قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوب مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۴.
- زاهدی، شمس السادات (۱۳۸۵). مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.

The International Ecotourism Society. (1991). **TIES Global Ecotourism Fact Sheet** -www.ecotourism.org.

World Tourism Organization, (2017). **UNWTO Annual Report 2016**.

World Conservation Union (1997). **Annual report 1996: IUCN**.

Higham. James (2007), **Critical issues in ecotourism**, Elsevier Ltd (UK).

UNWTO and UNEP (2005) **Making Tourism More Sustainable – A Guide for Policy Makers.**

World Tourism Organization. (2004). **Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook.** Madrid: WTO.

